

Regional analyse for Vågan og Lødingen 2014

Befolkningsutvikling, næringsutvikling og scenarier

KNUT VAREIDE & MARIT O. NYGAARD

TF-notat nr. 71/2014

Tittel: Regional analyse for Vågan og Lødingen 2014
Under-tittel: Befolkningsutvikling, næringsutvikling og scenarier
TF-notat nr: 71/2014
Forfatter(e): Knut Vareide og Marit O. Nygaard
Dato: 16. januar 2015
ISBN: 978-82-7401-767-2
ISSN: 1891-053X
Pris: 180,- (Kan lastes ned gratis fra www.telemarksforsking.no)
Framsidedfoto: Illustrasjon Vareide/Nygaard
Prosjekt: Regionale analyser 2014
Prosjektnr.: 20140170
Prosjektleder: Knut Vareide
Oppdragsgiver(e): Vågan kommune

Spørsmål om dette notatet kan rettes til:

Telemarksforsking
Postboks 4
3833 Bø i Telemark
Tlf: +47 35 06 15 00
www.telemarksforsking.no

Resymé:

I notatet gis en beskrivelse av utviklingen i Vågan og Lødingen, med hensyn til befolknings- og næringsutvikling. Sammenhengene og drivkreftene blir analysert ved bruk av Attraktivitetsmodellen. Notatet beskriver også utdanningsnivået i befolkning og næringsliv, og oppsummerer resultatene fra NHOs NæringsNM.

Knut Vareide er utdannet sosialøkonom (cand oecon) fra Universitetet i Oslo (1985). Han har arbeidet ved Telemarksforsking siden 1996.

Marit Owren Nygaard er utdannet samfunnsøkonom (M.Sc. Economics) fra Universitetet for miljø- og biovitenskap i Ås (2012). Hun har jobbet ved Telemarksforsking siden 2013.

Forord

Denne rapporten inngår i en serie med analyserapporter for kommuner, regioner og fylker i Norge som er utført av Telemarksforskning i 2014. Det er benyttet en modell for attraktivitet som er utviklet med støtte fra Oslofjordfondet i forbindelse med prosjektet *Attraksjonskraft gjennom stedsinnovasjon*. Modellen er videreutviklet vesentlig i løpet av 2014, blant annet gjennom at det er utviklet en scenariomodell som viser hvordan utviklingen kan bli i framtiden i ulike scenarier.

De regionale analysene er svært verdifulle for forskningen i slike prosjekt, siden vi får anvendt modeller og empiriske metoder for ulike geografiske områder. Gjennom dette arbeidet får vi også testet relevans og kvalitet gjennom dialog med mange forskjellige og kompetente oppdragsgivere som arbeider profesjonelt med regional utvikling i praksis.

Telemarksforskning har laget slike regionale analyser i en årrekke. Tidligere var analysene i stor grad deskriptive, og nøyde seg stort sett med å beskrive en rekke indikatorer for befolknings- og næringsutvikling. Etter hvert har vi lagt mer vekt på å finne sammenhenger, gjennom å koble de ulike trekkene i en region sammen i stadig mer helhetlige modeller. De fleste oppdragsgiverne etterspør slike rapporter fordi de skal brukes i en strategisk sammenheng. Da er det ikke tilstrekkelig kun å beskrive ulike utviklingstrekk hver for seg.

For at utviklingen på et sted skal kunne påvirkes gjennom bevisste strategier, er det nødvendig å forstå sammenhengene og avdekke årsaker og drivkrefter til den faktiske utviklingen. Først da blir analysene virkelig nyttige i det strategiske arbeidet. Med den nye scenariomodellen blir den strategiske relevansen enda sterkere, fordi vi har et redskap som kan kalibrere målene i den regionale utviklingen for hver enkel kommune, region eller fylke. Vi kan da også vise hvordan de strukturelle forholdene sannsynligvis vil påvirke framtidig utvikling, og hva som skal til for at et sted kan realisere sine målsettinger.

Bø, 16. januar 2015

Knut Vareide

Prosjektleder

Innhold

Sammendrag	5
1. Befolkning.....	8
2. Arbeidsplasser	12
3. Pendling og arbeidsmarkedsintegrasjon	44
4. Bostedsattraktivitet.....	48
5. Scenarier for framtidig vekst.....	54
6. Utdanning.....	65
7. NæringsNM.....	71

Sammendrag

Folketallet i Vågan er omtrent det samme sommeren 2014 som i 2000. Lødingen har hatt en nedgang på ni prosent siden 2000. Felles for begge kommunene er at det har vært vekst de siste årene. Lødingen har hatt ganske stor netto innflytting de to siste årene.

Vågan har hatt en samlet arbeidsplassvekst på 8,7 prosent siden 2000. Det er spesielt antall arbeidsplasser i det offentlige som har økt i Vågan. Lødingen har hatt en nedgang på 5,2 prosent. I Lødingen har det vært nedgang i antall arbeidsplasser i det offentlige, mens antall arbeidsplasser i næringslivet har holdt seg stabilt siden 2000.

Vågan har hatt sterk nedgang innenfor fiske, havbruk og næringsmiddelindustri. Samtidig har antall ansatte i handel, overnatting, bygg og anlegg og forretningsmessig tjenesteyting økt sterkt. Vågan har dermed fått en annen næringsstruktur i 2013 enn i 2000. I Lødingen har utviklingen vært motsatt, med vekst i næringsmiddelindustri, men nedgang i handel og bygg og anlegg. Lødingen har imidlertid fått flere arbeidsplasser innen tele og IKT.

Når vi skal analysere utviklingen i næringslivet, deler vi opp næringslivet i tre strategiske næringstyper; basisnæringer, besøksnæringer og regionale næringer.

Basisnæringer er de bedriftene som produserer for et nasjonalt eller internasjonalt marked. Basisnæringene omfatter primærnæringer, industri og de mest konkurranseutsatte tjenestene som forskning, tele, IKT, engineering og liknende. Vågan har hatt en sterk nedgang i sine basisnæringer, mens Lødingen har fått kraftig vekst. Bransjestrukturen i basisnæringene forklarer mye av forskjellene i vekst i antall ansatte i basisnæringene i kommunene i Norge. De som har mange arbeidsplasser i vekstbransjer som olje- og gassbasert næringsliv og teknologiske tjenester har en strukturell fordel. De som har hatt en høy andel av arbeidsplassene i bransjer med nedgang har hatt en ulempe.

Vågan har hatt en bransjestruktur som har vært ugunstig. Basisnæringene i Vågan har for en stor del vært innen fisk og næringsmiddelindustri som er bransjer som har hatt nedgang. Det har bidratt til at antall ansatte i basisnæringene i Vågan har gått tilbake. Bransjestrukturen synes imidlertid ikke å ha vært hele forklaringen. Basisnæringene i Vågan har også utviklet seg dårligere enn bransjestrukturen skulle tilsi. Det tyder på at Vågan ikke har vært attraktiv for bedrifter i basisnæringene.

Lødingen hadde omtrent det samme strukturelle utgangspunktet som Vågan i 2000, men har hatt en helt annen utvikling. Lødingen har hatt vekst i industri, og også fått nye arbeidsplasser i de teknologiske næringene. Lødingen har dermed vært svært attraktiv for bedrifter i basisnæringene, særlig i de siste årene.

Besøksnæringene omfatter de bedriftene som er avhengig av at kundene må være personlig til stede. Det er bransjer som overnatting, servering, butikkhandel, kultur og diverse personlige tjenester. Besøksnæringene omfatter turistbransjene, men er definert litt videre. Egen befolkning er en stor kundegruppe for besøksnæringene, og besøksnæringene blir dermed sterkt påvirket av befolkningsveksten i på stedet.

Vågan er en typisk besøkskommune, ved at besøksnæringene er ganske store i forhold til befolkningen. Besøksnæringene i Vågan har vokst seg fra stor til større, og hatt en vekst som er mye større enn hva befolkningsveksten tilsier siden 2000. Vågan har dermed vært en attraktiv besøkskommune. Den beste utviklingen i besøksnæringene i Vågan skjedde imidlertid mellom 2005 og 2011. I de siste tre årene har besøksnæringene i Vågan hatt mindre vekstkraft.

Lødingen har forholdsvis lite av besøksnæringer, og besøksnæringene har også krympet fram til i dag. Besøksnæringene har fått negative impulser fra befolkningsnedgangen, men har også utviklet seg langt svakere enn befolkningsnedgangen skulle tilsi.

De regionale næringene består av bransjer som ikke passer inn i basisnæringer eller besøksnæringer, og består av bransjer som bygg og anlegg, finans og forretningsmessig tjenesteyting, transport, engroshandel m fl. Det er bransjer som ofte ikke får stor oppmerksomhet i kommunale og regionale næringsstrategier, men som er viktige fordi det er mange arbeidsplasser i disse bransjene. De regionale næringene har vokst raskere i Norge enn besøksnæringer og basisnæringer.

Vågan har hatt sterk vekst i antall ansatte i de regionale næringene, og sterkere vekst enn de regionale næringene har hatt på landsbasis. Det er spesielt bygg og anleggsbransjen som har vokst i Vågan. Veksten i de regionale næringene i Vågen har imidlertid avtatt, og er svak i den siste treårsperioden.

Lødingen har hatt nedgang i antall ansatte i sine regionale næringer, til tross for det de regionale næringene har vokst ellers i landet. Lødingen har også en svak utvikling i de regionale næringene i den siste treårsperioden.

Hvis vi skal oppsummere næringsutviklingen, så har begge kommunene hatt en bransjestruktur som har vært ugunstig, med mange arbeidsplasser i bransjer med nedgang. Samtidig har svak befolkningsutvikling også negative ringvirkninger på næringslivet. Vågen har hatt en god utvikling i årene fra 2004 til 2011, da veksten i næringslivet var bedre enn de strukturelle forholdene tilsier. Lødingen har hatt en forholdsvis god utvikling i de siste periodene, som følge av at basisnæringene har hatt en overraskende sterk vekst.

Vi har også analysert nettoflyttingen til Vågan og Lødingen. Felles for begge kommunene er at de har få alternative arbeidsmarkeder utenfor egen kommune. Det gir lite pendlingsmuligheter for befolkningen, og gjør at det blir lavere nettoinnflytting. Vågan har hatt forholdsvis god arbeidsplassvekst de siste årene, som følge av vekst i offentlige arbeidsplasser, noe som har bidratt til bedre nettoflytting. Lødingen har hatt nedgang i antall arbeidsplasser, noe som har bidratt til økt utflytting. Når vi korrigerer for arbeidsplassvekst og strukturelle forhold, har begge kommunene bedre nettoflytting enn forventet. Det er et tegn på at kommunene har vært attraktive som bosted. For Lødingen kan det hende at dette henger sammen med økt bosetting av flyktninger.

Vi har laget scenarier for framtidig vekst i befolkning og arbeidsplasser i Vågan og Lødingen. Vågan vil først få en liten befolkningsvekst, før folketallet begynner å synke igjen, i takt med at Norges befolkning får avtakende vekst. Lødingen ligger an til å få befolkningsnedgang. Både Vågan og Lødingen har negativ fødselsbalanse og en næringsstruktur med mange av arbeidsplassene i bransjer med nedgang. Det gjør at fremtidige vekst blir vanskeligere å oppnå, dersom de strukturelle trekkene i utviklingen i Norge fortsetter som før.

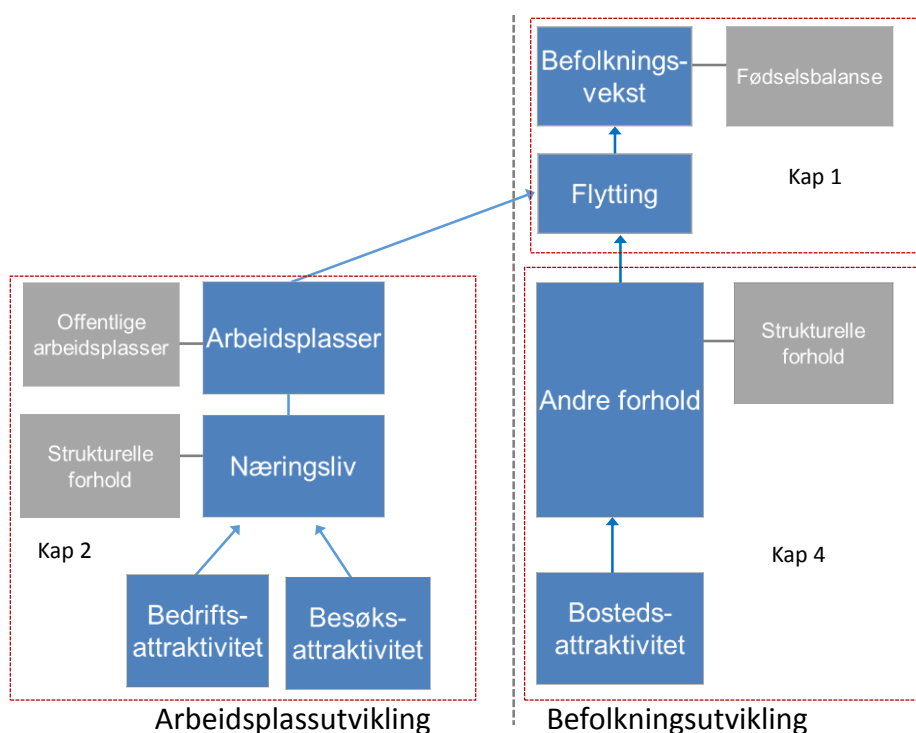
Utviklingen i befolkning og arbeidsplasser er imidlertid avhengig av hva som skjer internt på stedene. Noen steder greier å skape vekst selv om betingelsene er ugunstige. Det er det vi kaller attraktivitet. Steder som oppnår attraktivitet for bedrifter og besøk får høyere arbeidsplassvekst enn de strukturelle forholdene tilsier, og steder som er attraktive som bosted oppnår høyere nettoinnflytting. Vi har laget vekstscenarier for både Vågan og Lødingen, som viser hvilken utvikling kommunene vil få i befolkning og arbeidsplasser dersom de greier å bli mer attraktive, både for bedrifter, besøk og bosetting. Det er mulig for begge kommunene å oppnå både befolkningsvekst og arbeidsplassvekst i årene som kommer. Det krever at kommunene greier å mobilisere til både næringsutvikling og bostedsattraktivitet i sterkere grad enn de fleste andre kommuner.

Vi har lagt inn et kapittel om utdanning. Både Vågan og Lødingen har en forholdsvis høy andel høyt utdannede i sitt næringsliv. Begge kommunene har derimot en bransjesammensetning som tilsier et under gjennomsnittlig nivå høyt utdannede i næringslivet.

Til slutt har vi lagt inn et kapittel om NæringsNM. NæringsNM er en rangering av kommuner basert på et sett med 11 indikatorer for nyetableringer, lønnsomhet, vekst og størrelse. Både Vågan og Lødingen gjorde det dårlig i årets NæringsNM, og de gjorde det dårligere i år enn i fjor.

Innledning – notatets oppbygging

I de første seks kapitlene i dette notatet vil vi beskrive og analysere utviklingen i befolkning og antall arbeidsplasser. For å analysere drivkreftene i utviklingen vil vi bruke Attraktivitetsmodellen. Denne modellen har Telemarksforskning utviklet for å forstå drivkreftene bak den regionale utviklingen. Modellen er designet spesielt for å skille ut strukturelle drivkrefter, det vil si drivkrefter som det enkelte sted ikke kan gjøre noe med, fra det vi definerer som attraktivitet. Steder kan være attraktive for bedrifter eller besøk. Det fører til at stedet får en sterkere vekst i antall arbeidsplasser i næringslivet enn de strukturelle forholdene tilsier. Steder kan også være attraktive som bosteder, og dermed få en nettoflytting som er høyere enn forventet ut fra stedets arbeidsplassvekst og strukturelle forhold. Summen av stedets attraktivitet med hensyn til bedrift, besøk og bosetting vil utgjøre stedets samlede attraktivitet.

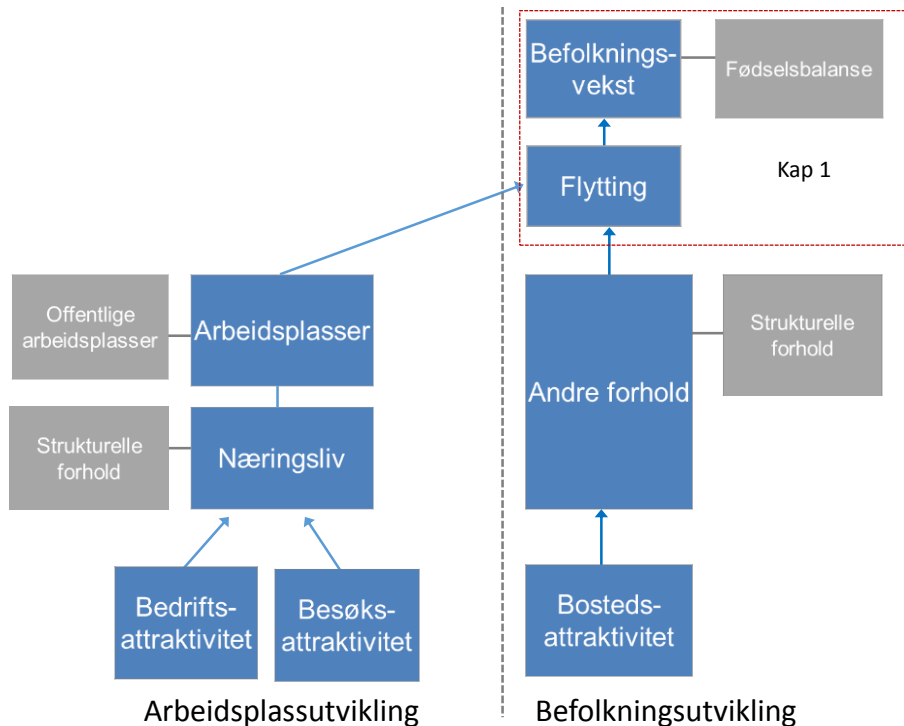

Figur 1: Attraktivitetsmodellen.

Attraktivitetsmodellen er vist skjematisk i figuren over, og vi vil utdype hvordan modellen virker etter hvert i notatet. Notatets struktur vil følge modellen. I kapittel 1 vil vi gi en kort beskrivelse av befolkningsutviklingen. I kapittel 2 vil vi beskrive og analysere arbeidsplassutviklingen, og særlig arbeidsplassutviklingen i næringslivet. I kapittel 4 binder vi samme arbeids- og befolkningsutviklingen, og analyserer nettoflyttingen, de strukturelle flyttefaktorene og bostedsattraktiviteten. Mellom kapittel 2 og 4 har vi et kapittel om pendling og arbeidsmarkedsintegrasjon, fordi det er forhold som har betydning for flyttingen til stedet og sammenhengen mellom arbeidsplassvekst og flytting. Etter en kort oppsummering av stedets attraktivitet for de tre dimensjonene i kapittel 5, vil vi i kapittel 6 bruke attraktivitetsmodellen til å vise scenarier for fremtidig utvikling av arbeidsplasser og befolkning. Deretter følger to kapitler som ikke har direkte forbindelse med attraktivitetsanalysen: Kapittel 7 er viet NæringsNM, som viser hvordan næringslivet gjør det med hensyn til nyetableringer, vekst og lønnsomhet. Til slutt kommer et kapittel om formelt kompetansenivå i befolkning og næringsliv.

1. Befolkning

Befolkningsutviklingen er nok den mest sentrale størrelsen i regional utvikling. I dette kapitlet vil vi ganske kort beskrive hvordan befolkningsutviklingen har vært, og hvordan befolkningsendringene er sammensatt av fødselsbalansen og flytting. Vi vil også se på hvordan flyttingen er sammensatt av innenlands flytting og innvandring. Til slutt introduserer vi begrepet relativ flytting, som vi vil bruke i analysene om bostedsattraktivitet i kapittel 4.

Befolkningsendringer er summen av fødselsbalansen og stedets samlede nettoflytting inkludert netto innvandring. I analysene vil vi nøye oss med å beskrive fødselsbalansen kort. I figuren har såkalt eksogene faktorer fått en grå farge, og fødselsbalansen har blitt definert som eksogen. Det er fordi vi ikke forsøker å forklare eller forstå stedenes fødselsbalanse. Det er ikke vanlig å forsøke å påvirke fødselsbalansen i regionalt utviklingsarbeid, og da er det heller ikke så stor betydning å forstå bakenforliggende årsaker. Vi vet at fødselsbalansen er et resultat av stedets alders- og kjønnsfordeling og fruktbarhet blant stedets kvinner, men vi vil ikke gå nærmere inn på disse faktorene.

I stedet vil vi fokusere på nettoflyttingen. Steder, kommuner og regioner som ønsker å stimulere sin befolkningsvekst fokuserer på å tiltrekke seg innflyttere eller begrense utflyttingen. I begge tilfeller blir nettoflyttingen bedre. Derfor er det flyttingen som det er behov for å forstå. Nettoflyttingen er derfor en sentral komponent i Attraktivitetsmodellen. I dette kapitlet beskrives nettoflyttingen. Senere i notatet, etter at vi har behandlet arbeidsplassveksten og pendlingsmønstrene, vil vi analysere nettoflyttingen med bakgrunn i disse variablene, for å avdekke drivkrefter og forklaringer til at nettoflyttingen varierer fra sted til sted.

1.1 Folkemengden

Ved utgangen av juni 2014 hadde Vågan 9 257 innbyggere, mens Lødingen hadde 2 209 innbyggere.

I Vågan sank befolkningen frem til 2008. Deretter har befolkningsveksten vært ganske sterk. Det er først og fremst økt innvandring som har snudd befolkningsutviklingen i Vågan. Innvandringen til Vågan er imidlertid ikke spesielt sterk, men reflekterer den økte arbeidsinnvandringen til Norge i perioden etter 2007.

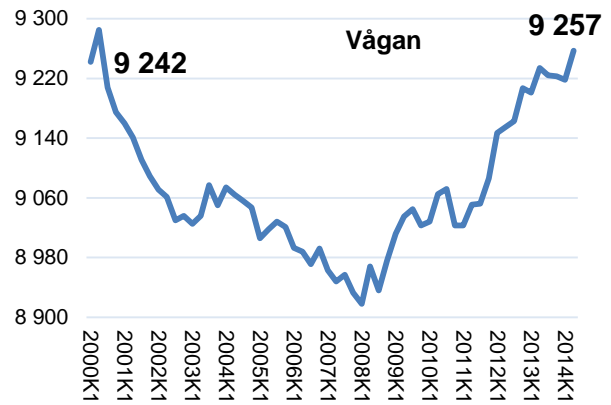
I Lødingen er innbyggertallet i dag en del lavere enn det var i 2000. Det ser imidlertid ut til at den bratte nedgangen har stoppet opp etter 2010. Det skyldes først og fremst økende innvandring. Lødingen har mye sterkere netto innvandring enn de fleste kommunene i Norge. Lødingen tar imot en del flykninger, og det ser ut til å ha bidratt en del til befolkningsvekst. Samtidig har det vært en økning i netto utflytting fra Lødingen til andre kommuner i Norge. Det kan tyde på at en del av flyktningene flytter ut til andre kommuner.

1.2 Indeksert vekst

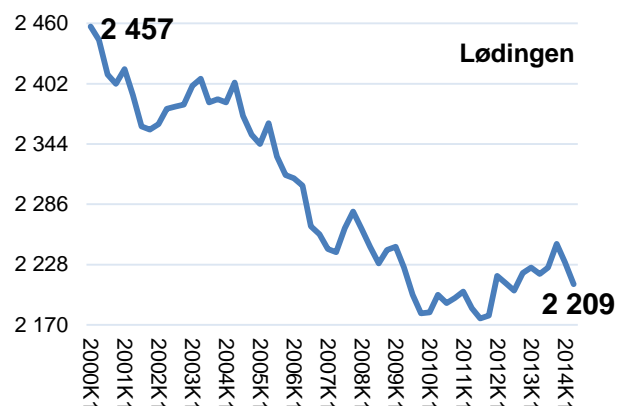
Fra 2000 til 2014 har Norges befolkning økt med 14,1 prosent. Antall innbyggere i Nordland er i dag omtrent like høyt som det var i 2000. Mens Nordland hadde befolkningsnedgang frem til 2008, har utviklingen vært positiv siden.

Vågan har omtrent like mange innbyggere i dag som i 2000, mens innbyggertallet i Lødingen er 9 prosent lavere.

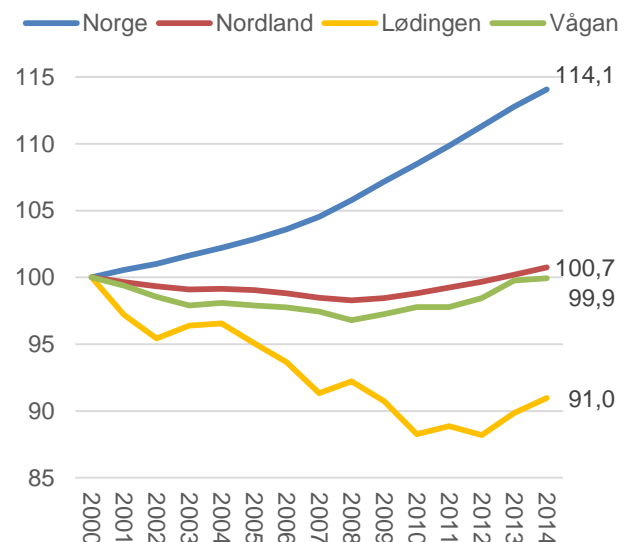
Siden 2012 har folkemengden økt i Lødingen fram til 2014, men i 2014 har folketallet igjen sunket litt, som følge at økt netto utflytting til andre norske kommuner.

Figur 2: Befolkningen i Vågan fra 31. mars 2000 til 30. juni 2014

Figur 3: Befolkningen i Lødingen fra 31. mars 2000 til 30. juni 2014

Figur 4: Indeksert befolkningsvekst i Vågan, Lødingen, Nordland fylke og Norge fra 1. januar 2000 til 1. januar 2014.

1.3 Nettoflytting

I analyser av regional utvikling er vi spesielt opptatt av flyttemønstrene. Befolkningsvekst på et sted skyldes innenlands flytting, fødselsbalanse og innvandring. En kommune kan vanskelig påvirke fødselsbalansen i kommunen eller innvandringen på landsbasis, men den kan gjøre tiltak for å bedre flyttemønstrene til kommunen.

Nettoflyttingen fratrukket den generelle nettoflyttingen (dvs. nettoinnvandringen) på landsbasis blir et godt mål på hvorvidt kommunen har klart å tiltrekke seg folk. Vi kaller dette for relativ flytting, og det vil være et overordnet mål i modellen.

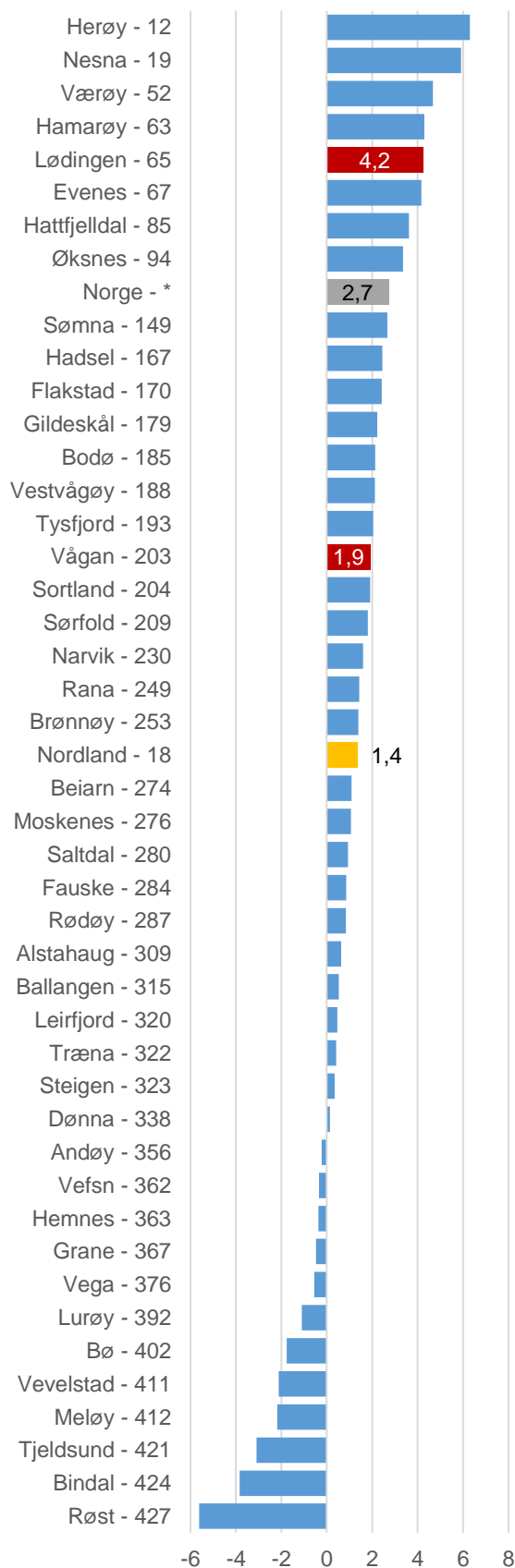
I den siste treårsperioden har nettoflyttingen til Lødingen vært på 4,2 prosent. Dette er høyere enn det nettoflyttingen til landet som helhet har vært. Derfor har Lødingen hatt en positiv relativ flytting i den siste treårsperioden.

Nettoflyttingen til Vågan har vært på 1,9 prosent. Dette er lavere enn nettoinnvandringen på landsbasis. Vågan har derfor hatt en negativ relativ flytting i den siste treårsperioden.

Den relative flyttingen måler altså innenlands nettoflytting pluss nettoinnvandring utover den generelle nettoinnvandringen på landsbasis.

Nettoflyttingen til Nordland fylke har i løpet av de siste tre årene tilsvart en vekst på 1,4 prosent av folketallet. Dette er lavere enn veksten nasjonalt, så Nordland har hatt en negativ relativ flytting de siste tre årene.

I Nordland fylke har Herøy hatt en særdeles høy nettoflytting, nr. 12 i landet, mens Røst har hatt en særdeles høy nettofrflytting, nest lavest i landet.

Figur 5: Nettoflyttingen til kommunene i Nordland, fylket og Norge i perioden 2011-2013.

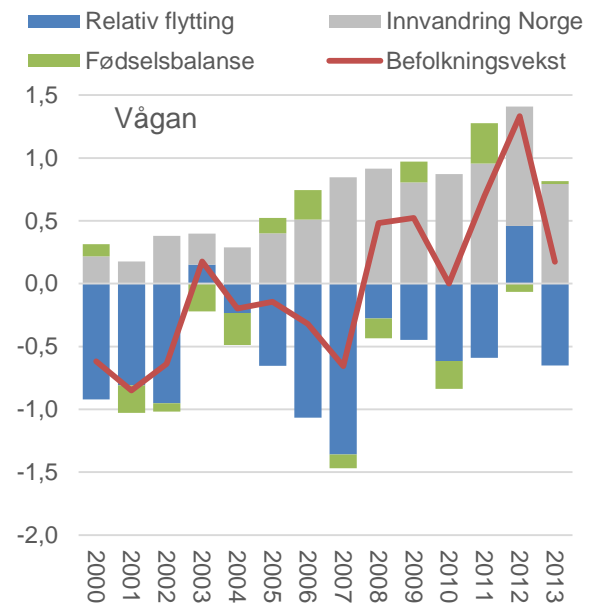
1.4 Relativ flytting

Figurene til høyre viser hvordan befolkningsveksten i Vågan og Lødingen er dekomponert i fødselsbalanse, Norges nettoinnvandring og den relative flyttingen.

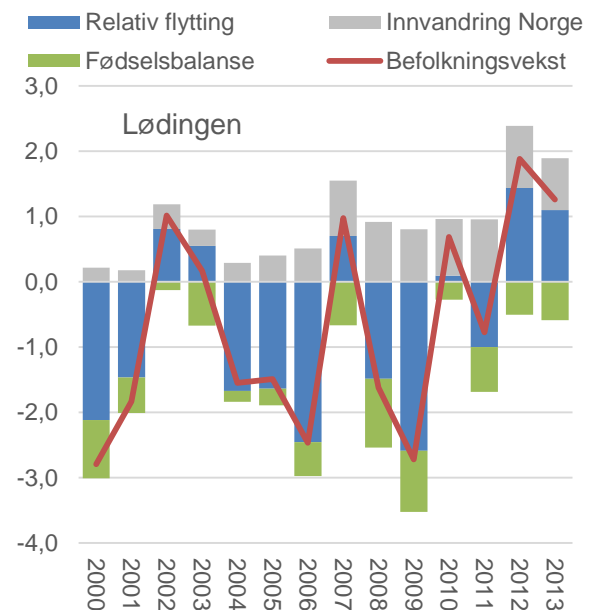
Vågan har i noen år hatt positiv fødselsbalanse, og dette har bidratt positivt til befolkningsveksten. Innvandringen til Norge har vært positiv siden 2000, og spesielt høy etter 2007. Dette må vi justere for, for å få frem hvordan nettoflyttingen «egentlig» har vært. Den relative flyttingen har vært negativ i mange år. Den var positiv i 2003 og i 2012. I 2013 var fødselsbalansen i Vågan omtrent lik null, mens den relative flyttingen var negativ.

Lødingen har hatt negativ fødselsbalanse hvert år siden 2000. I mange år var den relative flyttingen negativ. I de siste to årene har derimot nettoflyttingen vært høyere enn den generelle nettoinnvandringen på landsbasis. Lødingen har hatt en positiv relativ flytting de siste to årene.

I og med at Lødingen er en liten kommune, vil små endringer i befolkningen gi store prosentvise utslag. Av figur 7 ser man at folkemengden har svinget ganske mye fra ett år til et annet. Det skyldes nok Lødingens lave befolkning. Man må derfor være forsiktig med å trekke konklusjoner basert på tall fra Lødingen, siden tallene vil være ganske usikre.

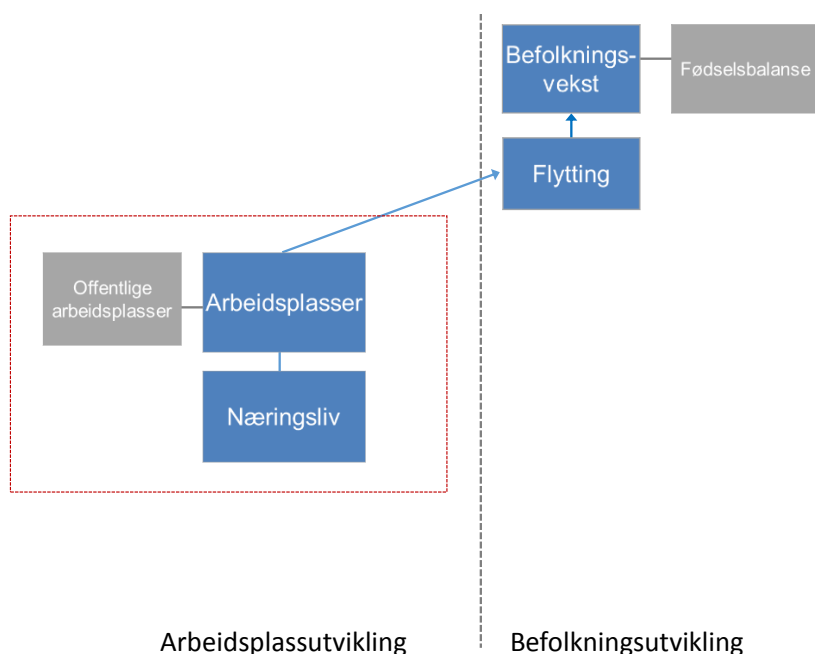
Figur 6: Den årlige prosentvise befolkningsveksten i Vågan dekomponert i fødselsbalanse, innvandring til Norge og relativ flytting.

Figur 7: Den årlige prosentvise befolkningsveksten i Lødingen dekomponert i fødselsbalanse, innvandring til Norge og relativ flytting.

2. Arbeidsplasser

I dette kapitlet skal vi beskrive og analysere utviklingen av antall arbeidsplasser. Arbeidsplassutviklingen er sammen med befolkningsutviklingen de to sentrale størrelsene som vi må beskrive, analysere og forstå i den regionale utviklingen. Vi vil starte med en beskrivelse av utviklingen av antall arbeidsplasser samlet, og sektorvis. Deretter ser vi nærmere på hvordan de enkelte delene av næringslivet har utviklet seg. Til slutt analyserer vi utviklingen i de enkelte delene av næringslivet for å finne ut hvor mye som kan forklares av strukturelle forhold og hvor stor del av utviklingen som synes å komme fra spesielle forhold i regionen.

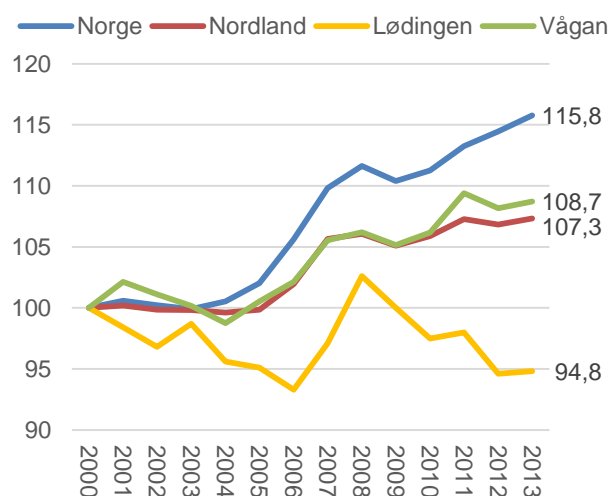
Figur 8: Attraktivitetsmodellen - de delene av attraktivitetsmodellen som beskriver befolkningsutviklingen og arbeidsplassutviklingen.

Vi skal starte med å beskrive den samlede arbeidsplassutviklingen, for deretter å se på hvordan utviklingen er i privat og offentlig sektor.

Fra 2000 til 2013 har antall arbeidsplasser i Norge økt med 15,8 prosent. Nordland fylke har i samme perioden hatt en arbeidsplassvekst på 7,3 prosent. Veksten i Nordland har vært litt under halvparten av veksten på landsbasis.

Vågan har hatt en arbeidsplassvekst på 8,7 prosent. Dette er litt over fylkessnittet.

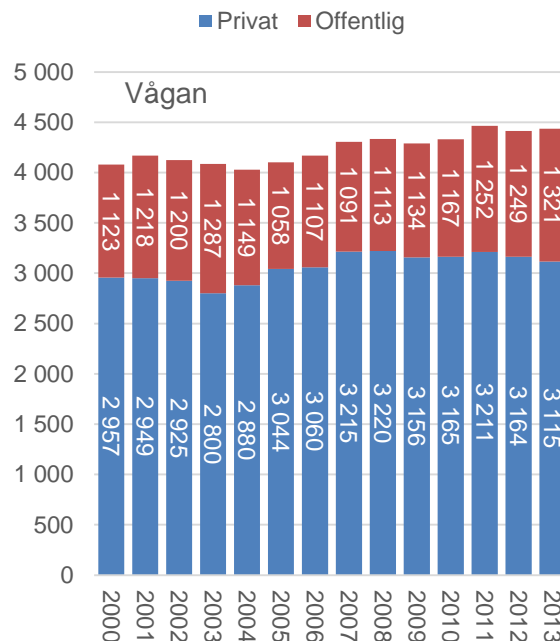
Lødingen hadde vekst mellom 2006 og 2008, men deretter har det vært arbeidsplassnedgang. I 2013 var det 5,2 prosent færre arbeidsplasser i Lødingen enn det var i 2000.

Figur 9: Indeksert arbeidsplassvekst, alle sektorer, i Norge, Nordland og Vågan og Lødingen.

2.1 Arbeidsplasser i Vågan

Det var 1 321 arbeidsplasser i offentlig sektor i Vågan i 2013. Det var 3 115 arbeidsplasser i privat sektor.

Figur 10: Antall arbeidsplasser i offentlig og privat sektor i Vågan fra 2000 til 2013.

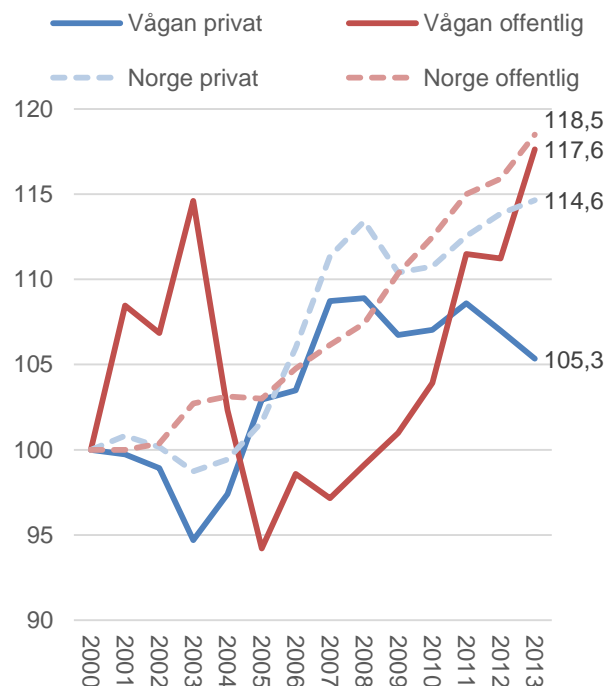
2.1.1 Indeksert vekst Vågan

Antall arbeidsplasser i offentlig sektor i Vågan har økt med 17,6 prosent. Dette er litt lavere enn veksten i offentlig sektor på landsbasis.

Arbeidsplassveksten i offentlig sektor har svunget ganske mye. Det var sterk vekst frem til 2003, deretter en sterk nedgang, og etter 2007 har det vært en sterk vekst igjen.

Antall arbeidsplasser i privat sektor har økt med 5,3 prosent. På landsbasis har veksten i privat sektor vært på 14,6 prosent.

Forskjellen mellom utviklingen i Vågan og utviklingen på landsbasis er størst innenfor privat sektor.

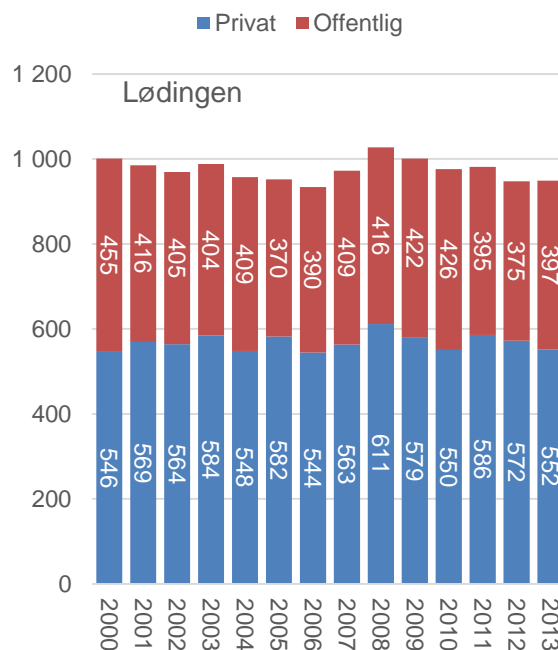

Figur 11: Indeksert arbeidsplassvekst i offentlig og privat sektor i Vågan og Norge, fra 2000 til 2013.

2.2 Arbeidsplasser i Lødingen

Lødingen har betraktelig færre arbeidsplasser enn Vågan. Det var 397 arbeidsplasser i Lødingen i offentlig sektor i 2013. Det er en nedgang fra antallet i år 2000.

Antallet arbeidsplasser i privat sektor var på 552 i 2013.

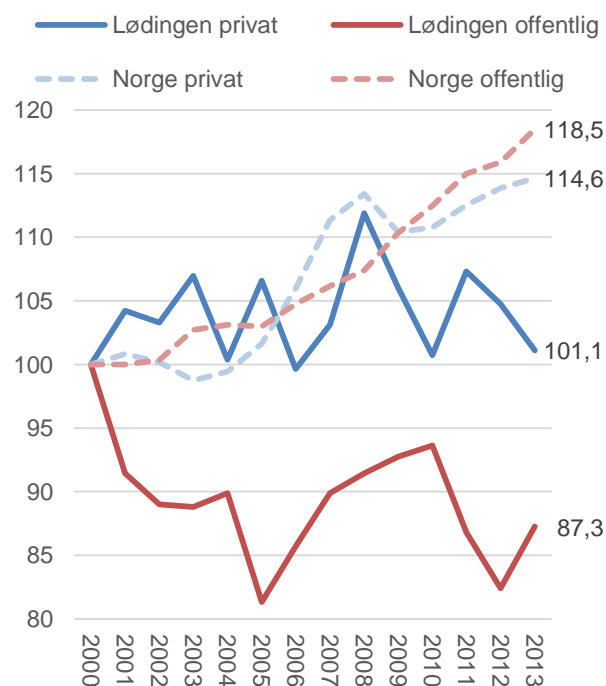
Figur 12: Antall arbeidsplasser i offentlig og privat sektor i Lødingen fra 2000 til 2013.

2.2.1 Indeksert vekst Lødingen

Til forskjell fra utviklingen nasjonalt har ikke antall arbeidsplasser i offentlig sektor i Lødingen økt, snarere tvert om. Antall arbeidsplasser i offentlig sektor i Lødingen har blitt redusert med 12,7 prosent fra 2000 til 2013. I samme periode har veksten i offentlig sektor på landsbasis vært på 18,5 prosent. Riktig nok er det i utgangspunktet få arbeidsplasser i Lødingen, så nedgangen har ikke vært på mer enn 58 arbeidsplasser. Men for en liten kommune, gir dette store prosentvise utslag.

Arbeidsplassveksten i privat sektor har gått litt opp og ned siden 2000, men det har stort sett holdt seg på eller over 2000-nivået.

I 2013 var det 6 flere arbeidsplasser i privat sektor enn det var i 2000. Det tilsvarer en prosentvis vekst på 1,1 prosent.

Figur 13: Indeksert arbeidsplassvekst i offentlig og privat sektor i Lødingen og Norge, fra 2000 til 2013.

2.3 Vekst i privat sektor

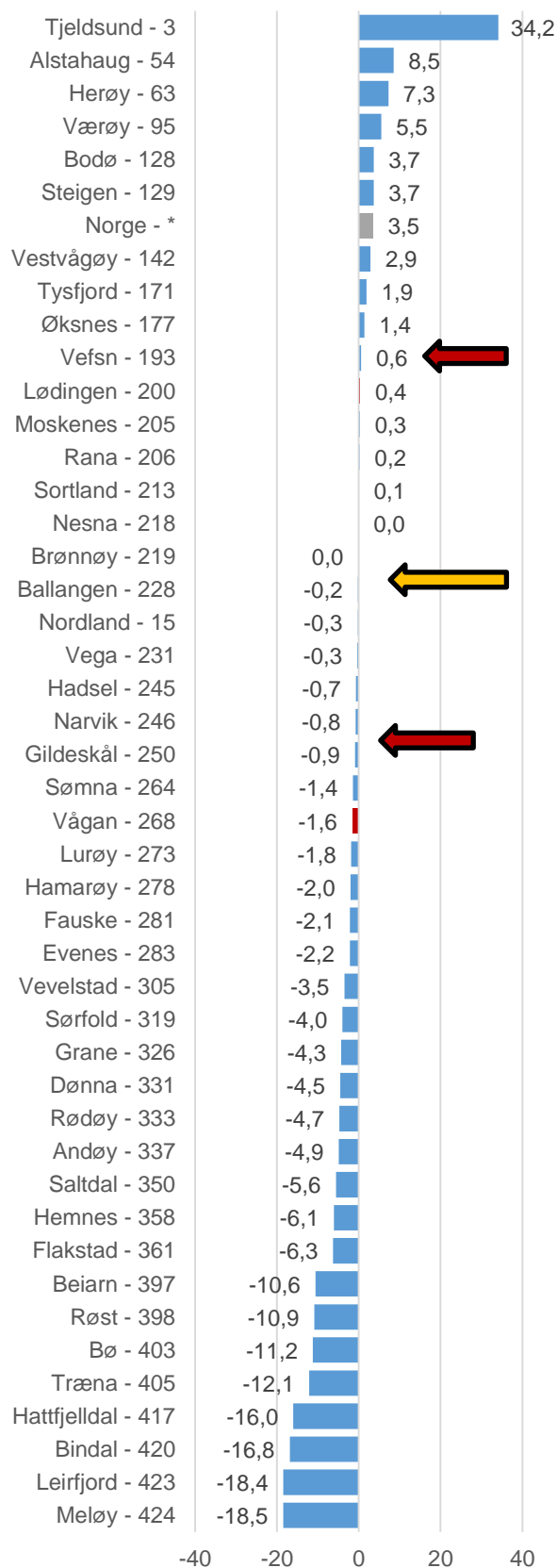
Til høyre vises arbeidsplassveksten i privat sektor i den siste treårsperioden i kommunene i Nordland, Nordland fylke og Norge. Kommunene er rangert blant alle kommunene i landet, og Nordland blant fylkene i landet.

Tjeldsund har hatt en meget høy vekst i privat sektor i de siste tre årene. Bare to kommuner i Norge kan skilte med en høyere vekst. Nordland fylke har hatt nedgang de siste tre årene, og er rangert som nummer 15 av 19 fylker.

Lødingen har hatt en bedre vekst i privat sektor enn Nordland, men veksten har vært lavere enn i landet som helhet.

Vågan har hatt forholdsvis sterk arbeidsplassnedgang i privat sektor de siste tre årene.

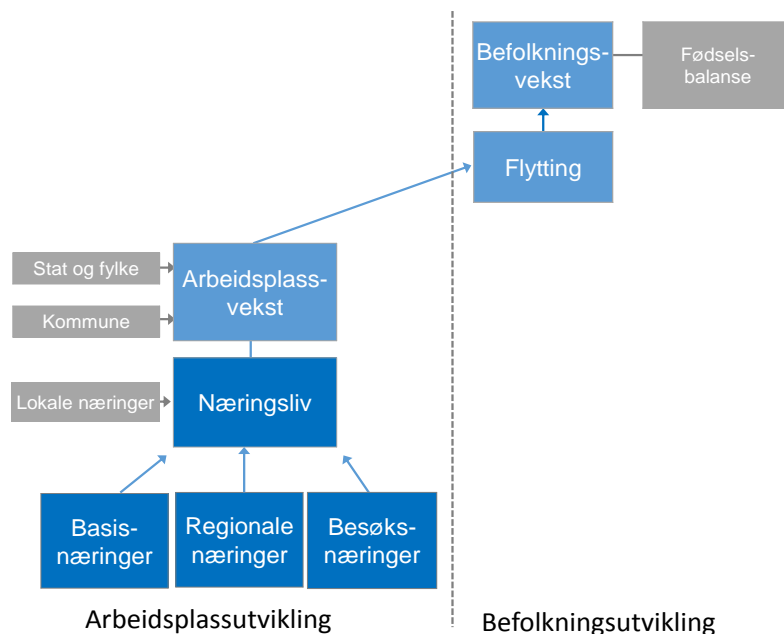
I Nordland er det Bindal, Leirfjord og Meløy som har hatt sterkest arbeidsplassnedgang i privat sektor. Bare noen få kommuner i Norge har hatt en svakere vekst enn disse kommunene.

Figur 14: Arbeidsplassvekst i privat sektor i kommunene i Nordland, fylket og Norge, 2011-2013. Rangering blant landets 428 kommuner.

2.4 Næringstyper

Vi har nå beskrevet utviklingen i antall arbeidsplasser i næringslivet. Det er utviklingen i næringslivet vi ønsker å analysere og forstå. Det er fordi det først og fremst er næringsutviklingen som er i fokus når en ønsker å stimulere til vekst.

Figur 15: Attraktivitetsmodellen. Privat sektor deles inn i fire næringstyper: Lokale næringer, basisnæringer, regionale næringer og besøksnæringer.

Det finnes mange forskjellige bransjeinndelinger¹. For vårt formål har vi delt næringslivet inn i fire strategiske næringstyper.

Basisnæringer er næringsliv som konkurrerer på et nasjonalt eller internasjonalt marked. Basisnæringene produserer varer eller tjenester på et sted, som selges og konsumeres hovedsakelig utenfor stedet der produksjonen foregår.

Primærnæringer, som landbruk og gruver og industri, tilhører basisnæringene. Samtidig er det en del tjenesteproduksjon som også defineres som basisnæringer. Dette er tjenester som IT, telekom og teknologiske tjenester. Basisnæringene regnes ofte som «motoren» i økonomien. Det er ut ifra basisnæringene mye annen næringsvirksomhet blir skapt.

Besøksnæringer er næringsliv som kjennetegnes av at kunden må være personlig til stede. Besøksnæringene inkluderer all turisme, men også butikkhandel og en del personlige tjenester. Stedets egne innbyggere og besøkende er kunder hos besøksnæringene.

De *regionale* næringene består av bransjer som både har annet næringsliv og offentlige institusjoner og befolkningen som kunder, og som hovedsakelig retter seg mot et regionalt marked. Det er bransjer som bygg og anlegg, transport og forretningsmessig tjenesteyting. Vi finner ofte en konsentrasjon av de regionale næringene i byer og sentra. Det er en sammensatt næringstype, og vi antar at det er ulike drivere for vekst i de regionale næringene.

Lokale næringer er næringsliv som leverer tjenester til den lokale befolkningen, og som i stor grad substituerer tjenester fra offentlig sektor. Dette er tjenester som barnehager, skoler, primærhelsetjenester og renovasjon. De lokale næringene er som regel substitutter for offentlige tjenester. I analysene fremover vil vi derfor slå kommunal sektor og lokale næringer sammen. Siden de lokale næringene regnes som eksogene, har de fått en grå farge i figuren.

2.4.1 Bransjer – Vågan og Lødingen

I tabellen under ser vi hvilke bransjer som inngår i de strategiske næringstypene, og vi ser antall arbeidsplasser i hver bransje. Det er utviklingen i antall ansatte i disse bransjene og næringstypene som til sammen utgjør hele næringslivet og som vi ønsker å analysere og forstå.

Cellene er kodet i farger i en skala fra mørkeblått til mørkerødt. Mørkeblått er flest og mørkerødt er færrest. Det kommer derfor tydelig frem at det er langt flere arbeidsplasser i Vågan enn i Lødingen. Samtidig ser man at det er mange arbeidsplasser innen handel i Vågan, men få innen tele og IKT.

Tabell 1: Antall arbeidsplasser i de ulike bransjene i privat sektor i Vågan og Lødingen i 2000, 2008 og 2013.

Næring	SubNæring	Bransje	Lødingen			Vågan		
			2000	2008	2013	2000	2008	2013
Basis	Industri	Anna industri	1	12	11	61	63	40
		Næringsmidler	39	63	69	326	208	226
		Olje og gass utvinning						
		Prosessindustri						
		Verkstedindustri	23	19	18	188	142	162
	Natur	Fisk	55	53	48	363	289	192
		Gruve	5	1	6		2	
		Landbruk	34	36	24	64	62	42
	Tekn tjenester	Olje og gass				1		
		Teknisk/vitenskap	7	14	12	24	31	35
Tele og IKT		21	14	63	3	11	8	
Besøk		Aktivitet	11	15	13	78	101	89
		Handel	99	97	56	471	527	516
		Overnatting	9	13	9	136	178	202
		Servering	22	11	3	111	87	49
Lokal		Lokal	11	40	28	227	245	227
Regional		Agentur og Engros	37	8	40	126	107	112
		Bygg og anlegg	49	42	40	218	399	452
		Diverse	26	19	18	152	210	231
		Finans, eiendom, utleie	9	4	9	102	126	102
		Forr tjenesteyting	11	69	19	115	223	186
		Transport	76	80	66	191	202	210
		Utleie av arbeidskraft	1	1			7	34
Totalsum			546	611	552	2 957	3 220	3 115

Basisnæringene deles inn i tre underkategorier, industri, naturbaserte næringer og teknologiske tjenester. Næringsmiddel- og verkstedindustrien har ganske mange arbeidsplasser i Vågan.

Innen de naturbaserte næringene er det mange arbeidsplasser innen fiske i Vågan.

Verken Vågan eller Lødingen har mange arbeidsplasser innen teknologiske og vitenskapelige tjenester.

Besøksnæringene deles inn i fire bransjer: Aktivitet, handel, overnatting og servering. Handelsbransjen sysselsetter flest.

De regionale næringene er en sammensatt gruppe, bestående av «fysisk tunge» bransjer som bygg og anlegg og transport, så vel som kontoryrker som bankvesen, finans og forretningsmessig tjenesteyting. Det er en ganske jevn fordeling av arbeidsplasser på de ulike bransjene, men det er bygg- og anleggsbransjen som er størst. De regionale næringene inkluderer en diverse-kategori som inkluderer bl.a. frivillige organisasjoner, arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjoner og trafikkskoler.

2.4.2 Næringstyper og vekst i Norge

Vi skal nå analysere næringslivet i Vågan og Lødingen. Før vi gjør det, ser vi på Norges bransjesammensetning og arbeidsplassutvikling. Vi vil til enhver tid i rapporten sette utviklingen i Vågan og Lødingen opp mot utviklingen nasjonalt. Derfor ser vi kort på Norges næringsliv først.

Til høyre ser vi antall arbeidsplasser i de ulike kategoriene i Norge i 2013.

På landsbasis er det de regionale næringene som er størst, etterfulgt av kommunal sektor/ lokale næringer.

Basisnæringene står for 19 prosent av arbeidsplassene, mens besøksnæringene står for 14 prosent av arbeidsplassene.

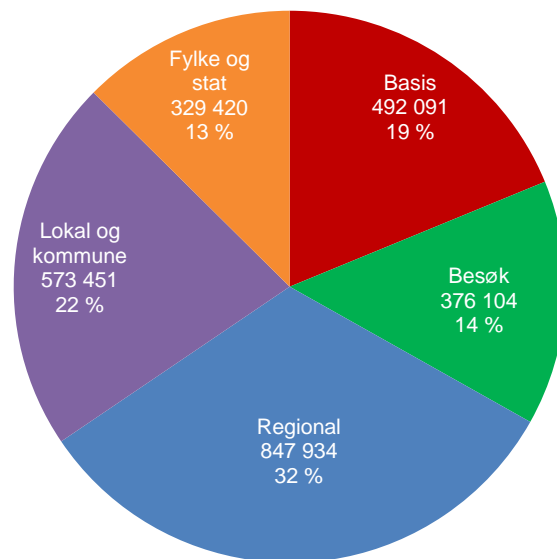
Statlig og fylkeskommunal sektor utgjør til sammen 13 prosent av arbeidsplassene på landsbasis.

Fra 2000 til 2013 er det lokale næringer/kommunal sektor som har hatt høyest arbeidsplassvekst. Antall arbeidsplasser har økt med 21,4 prosent. Fylkeskommunal og statlig sektor har også økt mye.

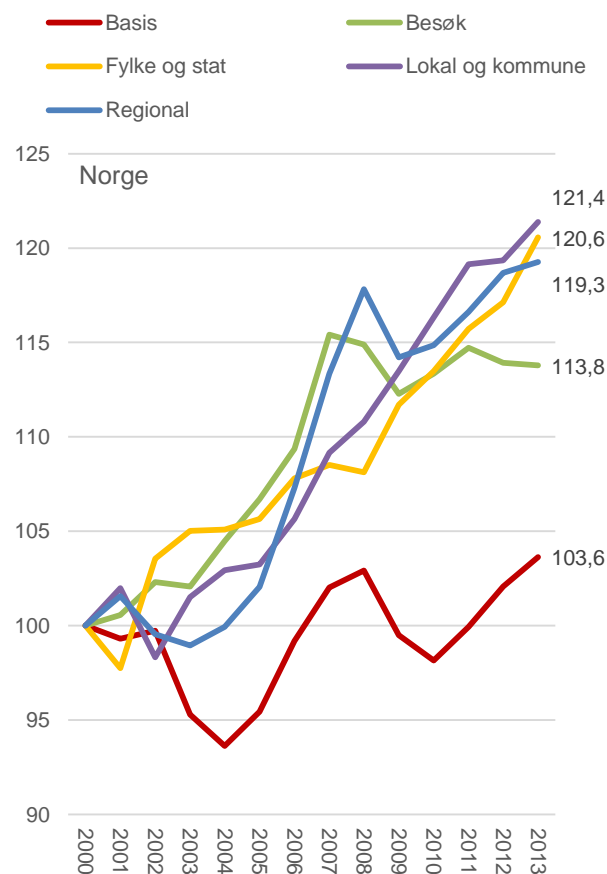
I privat sektor er det de regionale næringene som har hatt sterkest vekst. Besøksnæringene har også vokst, men utviklingen har vært ganske stabil siden 2008. Basisnæringene har hatt lavest vekst. Det er bare 3,6 prosent flere arbeidsplasser i basisnæringene i Norge i dag, enn i 2000. Basisnæringene har også svinget mest.

På de neste sidene vil vi se hvordan utviklingen har vært i Vågan og Lødingen, og dette vil bli sammenliknet med utviklingen nasjonalt.

Norge

Figur 16: Antall arbeidsplasser i offentlig og privat sektor i Norge i 2013. På landsbasis er antall arbeidsplasser lik sysselsettingen.

Figur 17: Indeksert arbeidsplassvekst i de ulike næringstypene og i offentlig sektor i Norge fra 2000 til 2013.

2.4.3 Næringstyper og vekst i Vågan

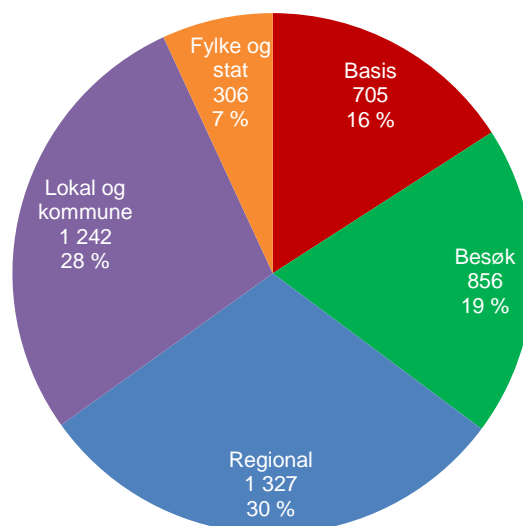
Også i Vågan er det de regionale næringene som er størst. De regionale næringene sysselsatte 1 327 personer i 2013. Av figuren under ser vi at de regionale næringene har vært i kraftig vekst i Vågan siden 2000. Antall arbeidsplasser i de regionale næringene har økt med hele 46,8 prosent, en vekst som er mer enn dobbelt så høy som veksten på landsbasis.

Kommunal sektor og de lokale næringene står for 28 prosent av arbeidsplassene, en andel som er litt høyere enn den nasjonale andelen. Veksten har vært sterk, og litt høyere enn veksten på landsbasis.

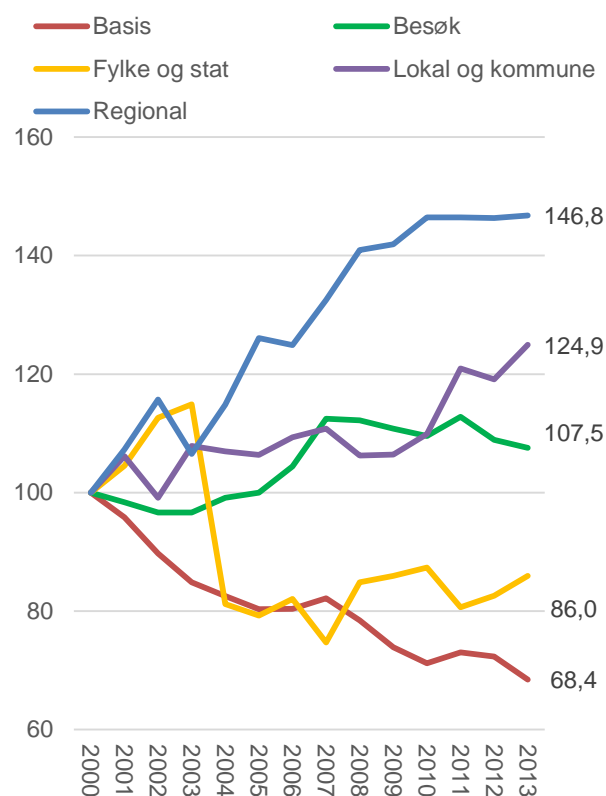
Fylkeskommunal og statlig sektor er meget liten i Vågan. Bare 7 prosent av arbeidsplassene er i disse sektorene. Antall arbeidsplasser i disse sektorene har blitt redusert fra 2000.

Basisnæringene utgjør 16 prosent av arbeidsplassene i Vågan. Andelen er litt lavere enn andelen i landet som helhet. Det er har vært en sterk nedgang i antall arbeidsplasser i basisnæringene fra 2000 til 2013.

Besøksnæringene er forholdsvis store, og sto for 19 prosent av arbeidsplassene i 2013. Veksten i besøksnæringene har vært på 7,5 prosent. Dette er derimot en lavere vekst enn besøksnæringene har hatt på landsbasis de siste årene.

Figur 18: Antall arbeidsplasser i de ulike næringstypene samt i offentlig sektor i Vågan i 2013.

Figur 19: Indeksert arbeidsplassvekst i de ulike næringstypene og i offentlig sektor i Vågan fra 2000 til 2013.

2.4.4 Næringstyper og vekst i Lødingen

Blant næringstypene i privat sektor er basisnæringene størst i Lødingen. 26 prosent av arbeidsplassene er i basisnæringene. Av figuren under ser vi at veksten i basisnæringene har vært høy, langt over veksten nasjonalt.

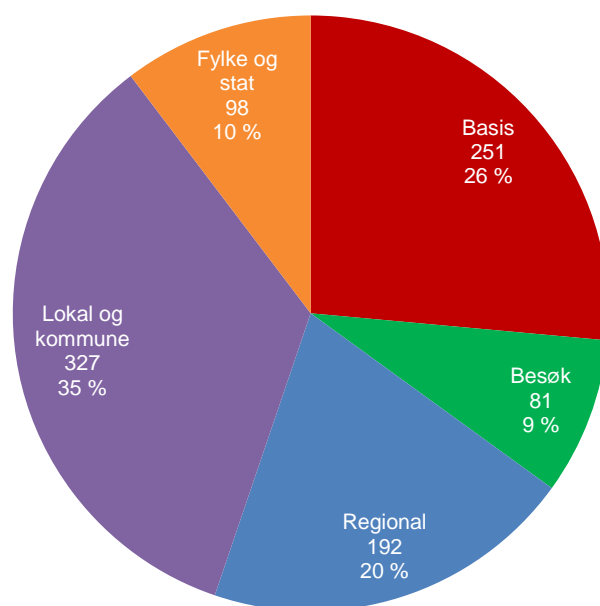
Besøksnæringene er derimot ganske små, og utgjør kun 9 prosent av arbeidsplassene, under halvparten av hva besøksnæringene utgjør i Vågan.

De regionale næringene er også forholdsvis små, og står for 20 prosent av arbeidsplassene, en andel som er lavere enn andelen på landsbasis. De regionale næringene har hatt arbeidsplassnedgang fra 2000 til 2013. Det har vært kraftige svingninger i utviklingen i de regionale næringene i Lødingen fra 2000 til i dag.

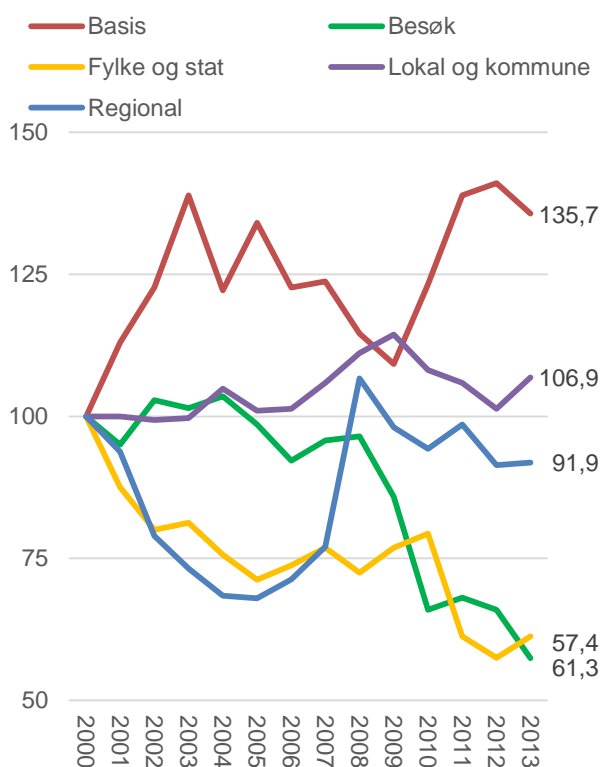
De lokale næringene og kommunal sektor utgjør en stor andel av arbeidsplassene i Lødingen. 35 prosent av arbeidsplassene er i disse næringene/sektoren. Veksten har vært moderat, lavere enn veksten nasjonalt.

Fylkeskommunal og statlig sektor er litt mindre enn på landsbasis. 10 prosent av arbeidsplassene er i disse sektorene. Antallet har blitt kraftig redusert siden 2000.

Til sammen utgjør offentlig sektor (inkl. de lokale næringene) en stor andel av arbeidsplassene i Lødingen.

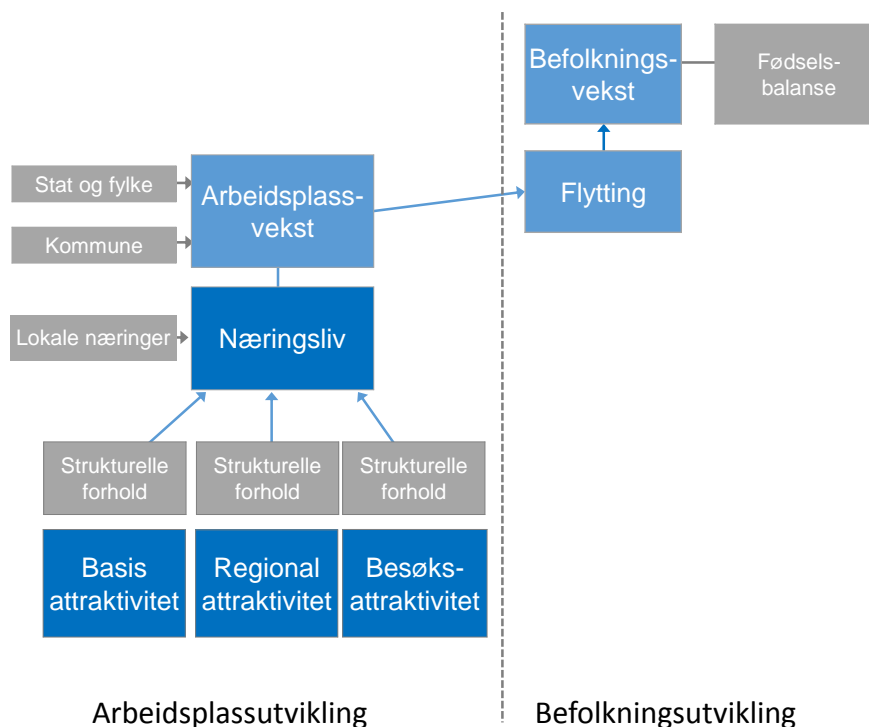
Figur 20: Antall arbeidsplasser i de ulike næringstypene samt i offentlig sektor i Lødingen i 2013.

Figur 21: Indeksert arbeidsplassvekst i de ulike næringstypene og i offentlig sektor i Lødingen fra 2000 til 2013.

2.5 Strukturelle forhold og attraktivitet

Vi har nå beskrevet utviklingen i de enkelte strategiske næringstypene. Det neste spørsmålet er hvorfor utviklingen har vært slik. Kan vi avdekke de viktigste drivkreftene bak den faktiske utviklingen?

Figur 22: Attraktivitetsmodellen, den delen av modellen som fokuserer på arbeidsplassutvikling. Vekst i privat sektor dekomponeres i strukturelle forhold og attraktivitet.

Vi vil i resten av dette kapitlet analysere hvor mye av utviklingen i de tre næringstypene som kan forklares av strukturelle forhold, og hvor mye som har sin forklaring i interne forhold. Strukturelle forhold er forhold som ikke kan påvirkes i særlig grad i regionen, men som har en signifikant påvirkning på næringslivets utvikling. Hvis utviklingen kan forklares fullt ut av de strukturelle forholdene, betyr det at utviklingen er «som normalt» i regionen. Det vil si at næringslivet utvikler seg som statistisk forventet ut fra forutsetningene. Dersom utviklingen avviker fra det statistisk normale, tyder det på at det har skjedd noe spesielt i regionen som ikke skyldes ytre forhold. Dersom en har et spesielt godt og effektivt næringsarbeid i regionen, vil det kunne føre til at utviklingen blir bedre enn de strukturelle forutsetningene tilsier. Da vil målingene vise at attraktiviteten er høy. Høy attraktivitet kan også skyldes at de største bedriftene har vært spesielt dyktige. Og så kan det være spesielle forhold i regionen som har hatt betydning, men som ikke fanges opp i de statistiske analysene.

Attraktivitetsanalysene vil derfor gi en pekepinn, men må tolkes med varsomhet, og helst på bakgrunn av lokal kjennskap til utviklingen på stedet.

2.6 Bransjestruktur

Bransjestrukturen er et forhold som har stor betydning for utviklingen, og da spesielt i basisnæringene. Det er fordi basisnæringene er svært tjevt fordelt mellom regioner, og fordi utviklingen i den enkelte bransjen i basisnæringene svinger sterkt.

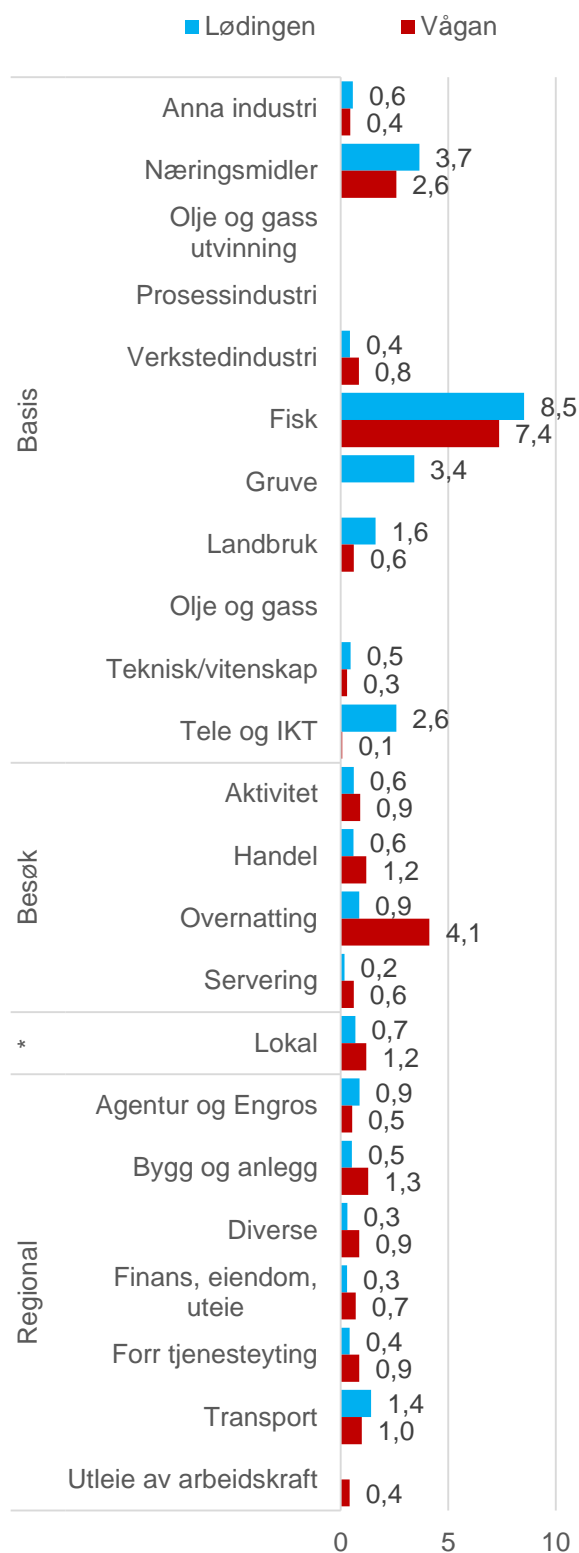
Hvilke bransjer har Vågan og Lødingen mye av, relativt til landet som helhet? For å få fram dette bruker vi lokaliseringkvotienter (LQ). LQ for en bransje beregnes gjennom å ta andelen av antall arbeidsplasser i bransjen i forhold til sysselsettingen på stedet, og dele på tilsvarende andel på landsbasis. Hvis tallet er større enn 1, betyr det at der er relativt mye av denne bransjen på stedet. Er tallet mindre enn 1, betyr det at det er lite av denne bransjen.

Både Vågan og Lødingen har en mye høyere andel av sysselsettingen knyttet til fiske enn det som er gjennomsnittet nasjonalt. I Lødingen er andelen sysselsatte innen fiske 8,5 ganger så høy som på landsbasis, mens den er 7,4 ganger så høy i Vågan.

Andelen sysselsatte innen overnattingsbransjen i Vågan er fire ganger høyere enn på landsbasis.

Både Vågan og Lødingen har også en høyere sysselsettingsandel innen næringsmiddelindustrien enn det som er snittet for landet som helhet.

Vågan har en forholdsvis stor andel av sysselsettingen knyttet til bygg og anlegg, mens Lødingen har en forholdsvis stor andel av sysselsettingen knyttet til transport. Ellers er andelen arbeidsplasser innen de regionale næringene små både i Vågan og Lødingen.

Figur 23: Lokaliseringkvotienter for de ulike bransjene i privat sektor i Vågan og Lødingen, 2013.

2.6.1 Vekst- og nedgangsbransjer

Når man skal analysere veksten på et sted, bør man vite hvordan bransjestrukturen er på stedet. Det så vi på forrige side.

Noen bransjer er i vekst på landsbasis, mens andre bransjer er i nedgang. Steder med mange arbeidsplasser i vekstbransjer kan nærmest forvente vekst uten å måtte gjøre så mye med sin egen utvikling selv. Noen steder har derimot mange arbeidsplasser i nedgangsbransjer, og disse stedene kan da nærmest regne med å få arbeidsplassnedgang.

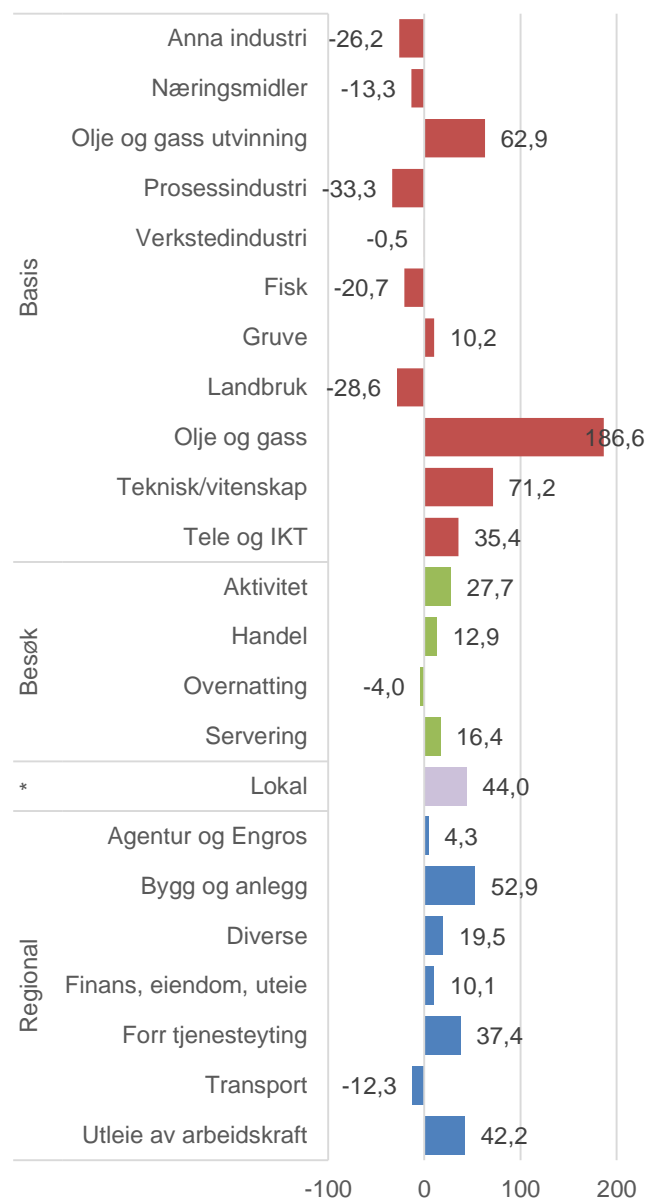
Så er det noen som har høyere vekst enn bransjestrukturen skulle tilsi. Vi sier at de har hatt en positiv bransjustert vekst. De har hatt en statistisk unormal høy vekst. I de neste kapitlene vil vi se hvordan veksten i Vågan og Lødingen er dekomponert i henholdsvis nasjonal vekst, bransjestruktur og bransjustert vekst.

Først gir vi et bilde av utviklingen i Norge de siste årene. Olje- og gassbransjen har hatt en meget høy arbeidsplassvekst. Videre har det vært sterk vekst innen olje- og gassutvinning og tekniske og vitenskapelige tjenester. Bygg og anleggsbransjen og forretningsmessig tjenesteyting har også hatt sterk vekst. Steder med mange arbeidsplasser innen disse nevnte bransjene har hatt flaks, siden de nærmest kan flyte på en «bransjebølge».

På den annen side har anna industri, prosessindustrien, fisket, landbruket og transportnæringen hatt arbeidsplassnedgang. Steder med mange arbeidsplasser i disse bransjene, vil kunne forvente å få arbeidsplassnedgang.

Vågan og Lødingen har forholdsvis mye næringsliv i nedgangsbransjer og lite næringsliv i vekstbransjer. Dermed har de dårlige strukturelle forhold for vekst i privat sektor.

Men det er mulig å påvirke sin egen utvikling. Riktig nok har de strukturelle forholdene en klar påvirkning, men det er mulig å ha vekst på tross av dårlige strukturelle forhold. Har man det, blir man attraktiv. Det er det vi vil analysere i de neste kapitlene.

Figur 24: Arbeidsplassvekst i de ulike bransjene i Norge i perioden 2000 - 2013.

2.7 Basisnæringer, strukturelle forhold og attraktivitet

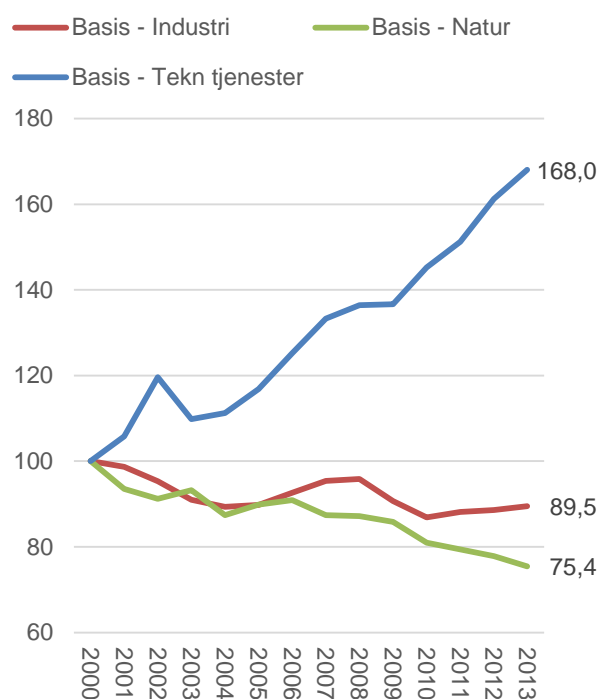
Basisnæringene betyr mye for den regionale utviklingen. Basisnæringene skaffer inntekter til regionen gjennom å selge varer og tjenester ut av regionen. Basisnæringene er også mest utsatt for konjunkturer og konkurranse. Samtidig har basisnæringene stort potensiale gjennom at de leverer varer på et nasjonalt og internasjonalt marked, og er ikke begrenset av etterspørsel i egen region.

2.7.1 Basisnæringenes utvikling i Norge

På landsbasis har antall arbeidsplasser i de teknologiske tjenestene økt med 68 prosent fra 2000 til i dag.

Både industrien og de naturbaserte næringene har hatt nedgang.

De ulike delene av basisnæringene har ulik konsentrasjon i byene og distriktene. De fleste av de største byene har lite industri og naturbaserte næringer som går tilbake i antall ansatte, men større andel av de teknologiske tjenestene. Den strukturelle utviklingen har dermed vært i favør av de største byene og bidratt til sentraliseringen de siste årene.

Figur 25: Indeksert vekst i sub-næringene til basisnæringene i Norge, 2000-2013.

2.7.2 Basisnæringer - Vågan

Tabellen under viser antall arbeidsplasser i bransjene i basisnæringene i 2000 og 2013. Tabellen viser også endring i absolutte tall, prosentvis endring og vekstimpuls. Vekstimpulsen er endringen målt som andel av samlet sysselsetting, og er sammenliknet med vekstimpulsen nasjonalt. Begrepet vekstimpuls er ikke like intuitivt som arbeidsplassvekst, men den sier mer om hvordan veksten har bidratt til vekst i sysselsettingen, enn det arbeidsplassveksten (av seg selv) gjør. Gitt at et sted har én arbeidsplass innen prosessindustrien, og at antall arbeidsplasser øker til to. Da har det vært en prosentvis vekst på 100 prosent. På den annen side har neppe den ene arbeidsplassen bidratt mye til arbeidsplassvekst på stedet. Når vi ser på vekstimpulser, får vi med hvor mye arbeidsplassveksten har bidratt til vekst på stedet vi analyserer.

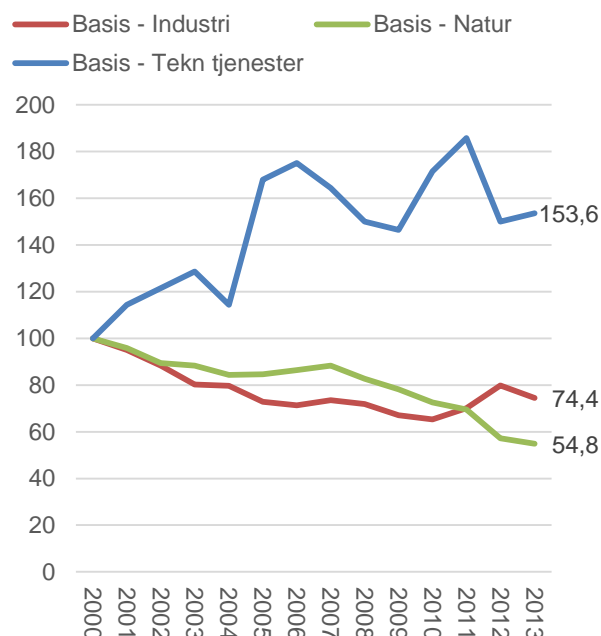
Tabell 2: Antall arbeidsplasser i bransjene i basisnæringene i Vågan i 2000 og 2013. Absolutt og prosentvis endring, vekstimpuls i Vågan og tilsvarende vekstimpuls på landsbasis.

SubNæring	Bransje	2000	2013	Endring antall	Endring %	Vekstimpuls	Vekstimpuls Norge	
Basis	Industri	Anna industri	61	40	-21	-34,4	-0,5	-0,8
		Næringsmidler	326	226	-100	-30,7	-2,3	-0,3
		Olje og gass utvinning					0,0	0,4
		Prosessindustri			0		0,0	-0,7
		Verkstedindustri	188	162	-26	-13,8	-0,6	0,0
	Natur	Fisk	363	192	-171	-47,1	-3,9	-0,2
		Gruve			0		0,0	0,0
		Landbruk	64	42	-22	-34,4	-0,5	-0,7
	Tekn tjenester	Olje og gass	1		-1	-100,0	0,0	1,0
		Teknisk/vitenskap	24	35	11	45,8	0,3	1,3
Tele og IKT		3	8	5	166,7	0,1	0,7	
Totalsum		1 030	705	-325	-31,6	-7,5	0,8	
Sysselsatte		4 354	4 630	276	6,3			

Fra 2000 til 2013 har antall arbeidsplasser i basisnæringene i Vågan blitt redusert med 325. Nedgangen tilsvarer 7,5 prosent av sysselsettingen. Det er først og fremst nedgangen i fisket og i næringsmiddelindustrien som har bidratt til denne nedgangen.

Som på landsbasis har veksten vært sterkest i de teknologiske tjenestene, men siden antallet i utgangspunktet er lite, har ikke veksten bidratt mye til samlet sysselsetting.

Som på landsbasis har både industrien og de naturbaserte næringene hatt arbeidsplassnedgang i Vågan.

Figur 26: Indeksert vekst i sub-næringene til basisnæringene i Vågan, 2000-2013.

2.7.3 Basisnæringer - Lødingen

Tabellen under viser tallene for Lødingen. Figuren under viser arbeidsplassveksten i de ulike sub-næringene.

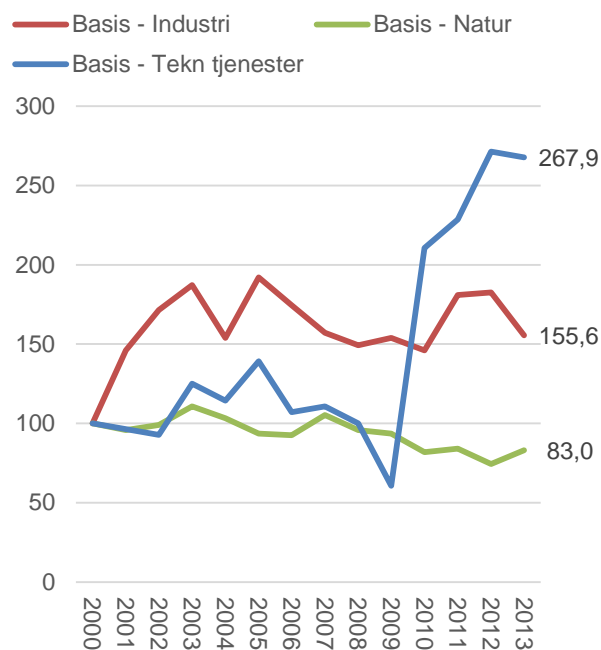
Tabell 3: Antall arbeidsplasser i bransjene i basisnæringene i Lødingen i 2000 og 2013. Absolutt og prosentvis endring, vekstimpuls i Lødingen og tilsvarende vekstimpuls på landsbasis.

SubNæring	Bransje	2000	2013	Endring antall	Endring %	Vekstimpuls	Vekstimpuls Norge	
Basis	Industri	Anna industri	1	11	10	1000,0	0,9	-0,8
		Næringsmidler	39	69	30	76,9	2,7	-0,3
		Olje og gass utvinning					0,0	0,4
		Prosessindustri			0		0,0	-0,7
		Verkstedindustri	23	18	-5	-21,7	-0,5	0,0
	Natur	Fisk	55	48	-7	-12,7	-0,6	-0,2
		Gruve	5	6	1	20,0	0,1	0,0
		Landbruk	34	24	-10	-29,4	-0,9	-0,7
	Tekn. tjenester	Olje og gass			0		0,0	1,0
		Teknisk/vitenskap	7	12	5	71,4	0,5	1,3
Tele og IKT		21	63	42	200,0	3,8	0,7	
Totalsum		185	251	66	35,7	6,0	0,8	
Sysselsatte		1 096	1 000	-96	-8,8			

I Lødingen har den samlede veksten i antall arbeidsplasser i basisnæringene vært på 66. Denne veksten tilsvarer 6 prosent av sysselsettingen. Mens Vågan har hatt en sterk nedgang i basisnæringene, er det motsatte tilfellet for Lødingen. Det er utviklingen i næringsmiddelindustrien og Tele og IKT som har bidratt mest positivt til denne veksten.

Landbruket, verkstedindustrien og fisket har til sammen hatt en negativ effekt på vekstimpulsene fra basisnæringene.

Figuren til høyre viser et bilde som er litt utypisk for basisnæringene. I likhet med utviklingen på landsbasis har antall arbeidsplasser i de teknologiske tjenestene økt og antall arbeidsplasser i de naturbaserte næringene avtatt. Men i motsetning til landet som helhet, har industrien i Lødingen økt. Antall arbeidsplasser har økt med 55,6 prosent. Det er veksten på 30 arbeidsplasser innen næringsmiddelindustrien og veksten på 10 arbeidsplasser innen anna industri som har bidratt positivt til denne veksten.

Figur 27: Indeksert vekst i sub-næringene til basisnæringene i Lødingen, 2000-2013

2.7.4 Basisnæringer - nivå

Til høyre ser vi nivået på basisnæringene i samtlige kommuner i Nordland. Nivået er definert som antall arbeidsplasser som prosentvis andel av sysselsettingen.

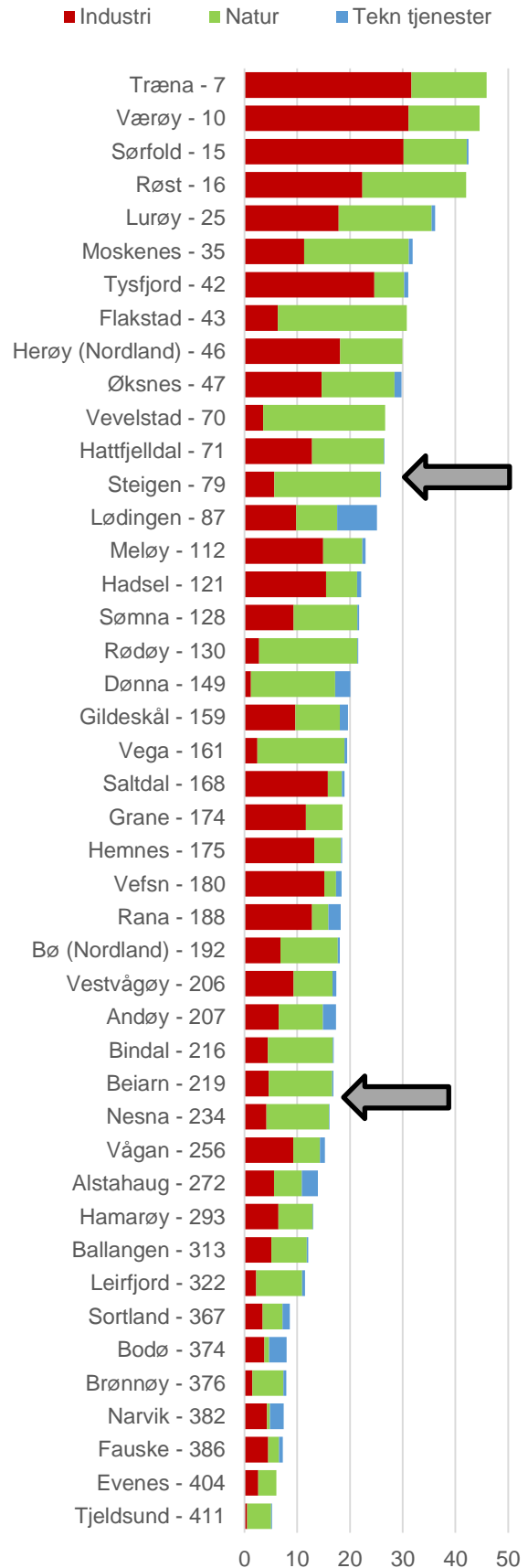
Det kommer frem at det er de naturbaserte tjenestene og industrien som er mest fremtredende blant basisnæringene i Nordland. Kun noen få kommuner har en betydelig andel arbeidsplasser innen de teknologiske tjenestene. Dette gjelder f.eks. Lødingen, Alstadhaug og Bodø.

Både i Lødingen og Vågan er det industrien som er størst blant basisnæringene.

Lødingen har en forholdsvis høy andel næringsliv knyttet til basisnæringene. Nivået til Lødingen er rangert som nummer 87 blant de 428 kommunene i Norge, dvs. godt over middels.

Vågan på sin side har et middels høyt nivå på basisnæringene, og rangerer som nummer 256.

I Nordland har Træna og Værøy en høy andel arbeidsplasser i basisnæringene, mens Evenes og Tjeldsund har lite basisnæringer.

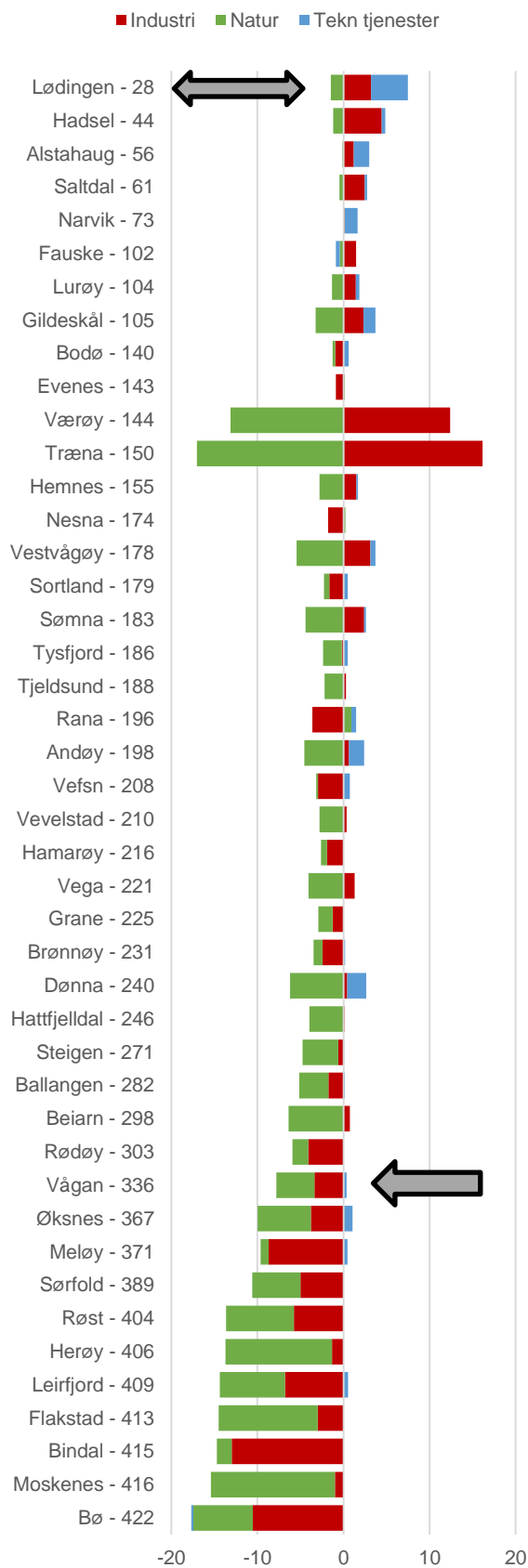
Figur 28: Nivå basisnæringer i kommunene i Nordland i 2013. Rangering blant landets 428 kommuner.

2.7.5 Basisnæringer - vekstimpulser

Lødingen er kommunen i Nordland med sterkeste vekstimpulser fra basisnæringene. Det er først og fremst veksten i de teknologiske tjenestene som har bidratt til dette. Industrien har også bidratt positivt. Bare 27 kommuner i hele Norge har hatt bedre vekst i basisnæringene enn det Lødingen har hatt.

Vågan har samlet sett fått negative vekstimpulser fra basisnæringene, mye på grunn av nedgang i de naturbaserte næringene og i industrien. Vågan er rangert som nummer 336 blant landets 428 kommuner, dvs. godt under middels.

Siden mange kommuner i Nordland har mye næringsliv knyttet til nedgangsbransjer som industri og naturbaserte tjenester, har også mange kommuner hatt negative vekstimpulser fra basisnæringene.

Figur 29: Vekstimpulser i basisnæringene, 2000-2013, kommunene i Nordland. Rangering blant landets 428 kommuner

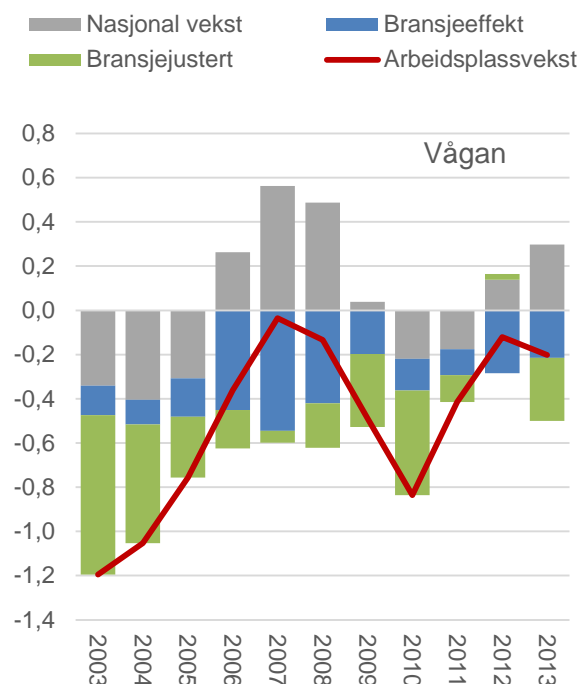
2.7.6 Dekomponering av veksten i basisnæringene

I figurene til høyre viser vi hvordan vekstimpulsene fra basisnæringene er dekomponert i nasjonal vekst, bransjeeffekt og bransjustert vekst. Vi er mest interessert i den bransjusterte veksten, siden det er den det er mulig å gjøre noe med innenfor et lokalt handlingsrom. Den bransjusterte veksten bruker vi som mål på bedriftsattraktiviteten.

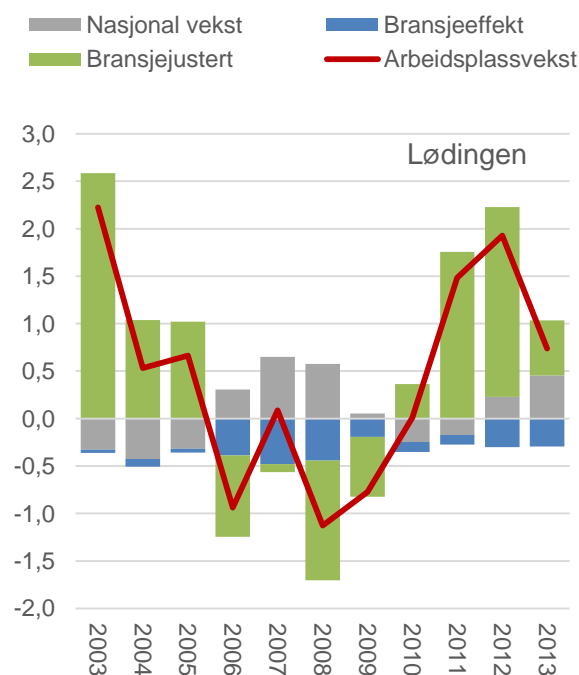
Både Vågan og Lødingen har dårlige forutsetninger for vekst i basisnæringene. Bransjeeffekten har vært negativ for begge kommunene.

Vågan har hatt lavere vekst enn forutsetningene skulle tilsi og har dermed ikke vært attraktiv for basisnæringer.

Lødingen har i de siste årene hatt en mye sterkere vekst enn forutsetningene skulle tilsi. Lødingen har dermed vært attraktiv for basisnæringer i de siste årene.

Figur 30: Arbeidsplassveksten i basisnæringene i Vågan dekomponert i nasjonal vekst, bransjeeffekt og bransjustert vekst. Tre års glidende gjennomsnitt.

Figur 31: Arbeidsplassveksten i basisnæringene i Lødingen dekomponert i nasjonal vekst, bransjeeffekt og bransjustert vekst. Tre års glidende gjennomsnitt.

2.7.7 Bransjejustert vekst i basisnæringene i Nordland

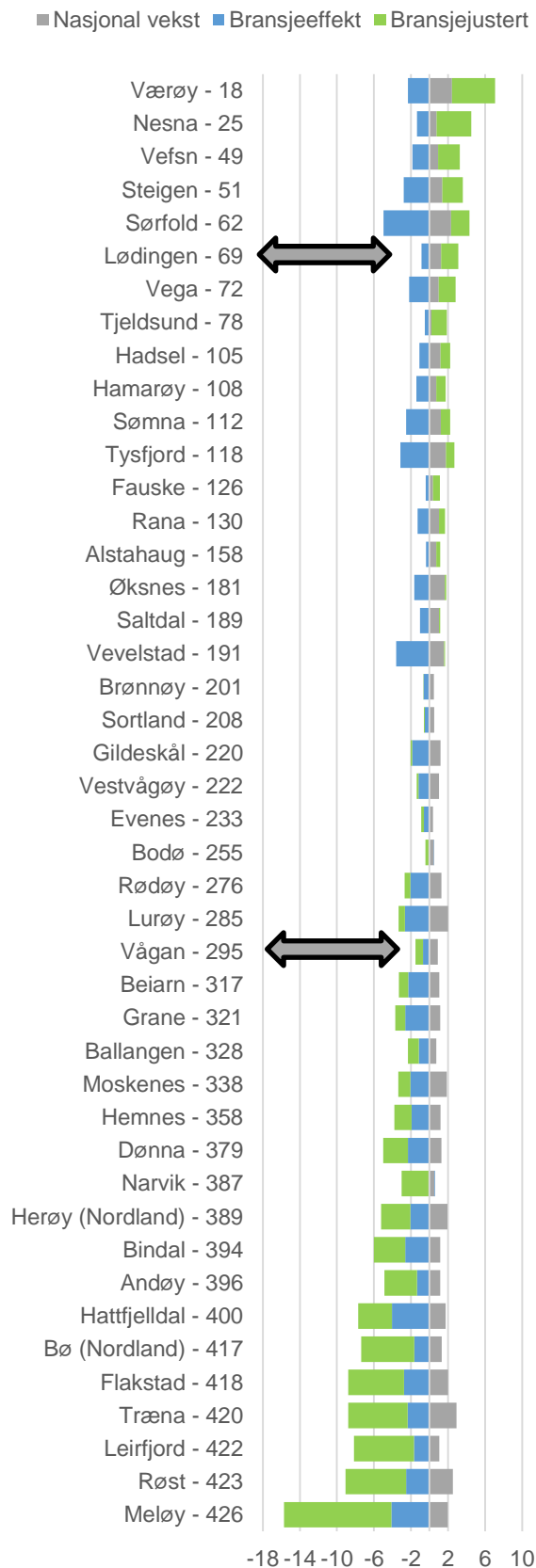
I figuren til høyre ser vi veksten i basisnæringene i den siste treårsperioden i kommunene i Nordland. Veksten er dekomponert i nasjonal vekst, bransjeeffekt og bransjejustert vekst. De er rangert etter den bransjejusterte veksten.

Blant landet 428 kommuner kommer Lødingen på 69. plass med hensyn til bransjejustert vekst i basisnæringene. Dette er godt over middels, og regnes for å være høyt i nasjonal sammenheng.

I Nordland er det Værøy og Nesna som har hatt høyest statistisk unormal vekst i basisnæringene.

Vågan rangerer noe under middels med sin plassering som nummer 295.

Ingen kommuner i Nordland har hatt en positiv bransjeeffekt i basisnæringene. Det skyldes nok det høye nivået på industri og naturbaserte næringer. Dermed kan heller ingen kommuner «forvente» vekst i basisnæringene. Likevel har noen kommuner, som f.eks. Lødingen, hatt vekst. Disse kommunene har vært attraktive for basisnæringer.

Figur 32: Vekstimpulser i basisnæringene i kommunene i Nordland, 2011-2013, dekomponert i nasjonal vekst, bransjeeffekt og bransjejustert vekst. Rangering blant landets 428 kommuner mht. bransjejustert vekst.

2.8 Besøksnæringer, befolkningseffekt og besøksattraktivitet

Tidligere så vi at Vågan har hatt vekst i besøksnæringene mens Lødingen har hatt en nesten halvering av antall arbeidsplasser i besøksnæringene. I dette kapittelet vil vi forsøke å analysere årsakene til dette. Besøksnæringer er ikke bare turisme. Handelen er størst, og det er stort sett stedets egne innbyggere som er konsumenter i besøksnæringene. Et sted med befolkningsvekst kan derfor forvente vekst i besøksnæringene. Dette må vi justere for når vi skal analysere utviklingen i besøksnæringene.

Tabellene under viser antall arbeidsplasser i besøksnæringene i Vågan og Lødingen i 2000 og 2013. Tabellene viser endring i antall arbeidsplasser, prosentvis endring og endring som andel av sysselsetting (vekstimpulser). Vekstimpulsene er sammenliknet med vekstimpulsene på landsbasis.

Besøksnæringene er inndelt i fire bransjer, aktivitetsnæringer, handel, overnatting og servering.

Tabell 4: Antall arbeidsplasser i besøksnæringene i Vågan i 2000 og 2013, absolutt og prosentvis endring, vekstimpuls og tilsvarende vekstimpuls på landsbasis i samme periode.

Næring	Bransje	2000	2013	Endring antall	Endring %	Vekstimpuls	Vekstimpuls Norge
Besøk Vågan	Aktivitet	78	89	11	14,1	0,3	0,5
	Handel	471	516	45	9,6	1,0	1,2
	Overnatting	136	202	66	48,5	1,5	-0,1
	Servering	111	49	-62	-55,9	-1,4	0,3
	Totalsum	796	856	60	7,5	1,4	2,0
	Sysselsatte	4 354	4 630	276	6,3		

Tabell 5: Antall arbeidsplasser i besøksnæringene i Lødingen i 2000 og 2013, absolutt og prosentvis endring, vekstimpuls og tilsvarende vekstimpuls på landsbasis i samme periode.

Næring	Bransje	2000	2013	Endring antall	Endring %	Vekstimpuls	Vekstimpuls Norge
Besøk Lødingen	Aktivitet	11	13	2	18,2	0,2	0,5
	Handel	99	56	-43	-43,4	-3,9	1,2
	Overnatting	9	9	0	0,0	0,0	-0,1
	Servering	22	3	-19	-86,4	-1,7	0,3
	Totalsum	141	81	-60	-42,6	-5,5	2,0
	Sysselsatte	1 096	1 000	-96	-8,8		

Vågan har fått positive vekstimpulser fra besøksnæringene. Det totale antallet arbeidsplasser i besøksnæringene har økt med 60. Dette tilsvarer 1,4 prosent av sysselsettingen. Tross høy vekst, har veksten vært høyere i landet som helhet. Det er overnattingsbransjen som har hatt sterkest vekst. Handelsbransjen har også vokst. Serveringsbransjen har hatt nedgang, en nedgang på 62 arbeidsplasser, som tilsvarer 1,4 prosent av sysselsettingen.

Lødingen har hatt en nedgang på 60 arbeidsplasser i besøksnæringene fra 2000 til i dag. Dette tilsvarer 5,5 prosent av sysselsettingen, og det er veldig lavt sammenliknet med utviklingen på landsbasis. Det er utviklingen i handelsbransjen som har vært mest utslagsgivende. Serveringsbransjen har også hatt nedgang, og dette har hatt en negativ effekt.

På landsbasis er det handelen som har vokst mest blant bransjene i besøksnæringene. Lødingen har «gått mot strømmen» og hatt nedgang i handelsbransjen. Mon tro hvor de som bor i Lødingen drar når de skal handle?

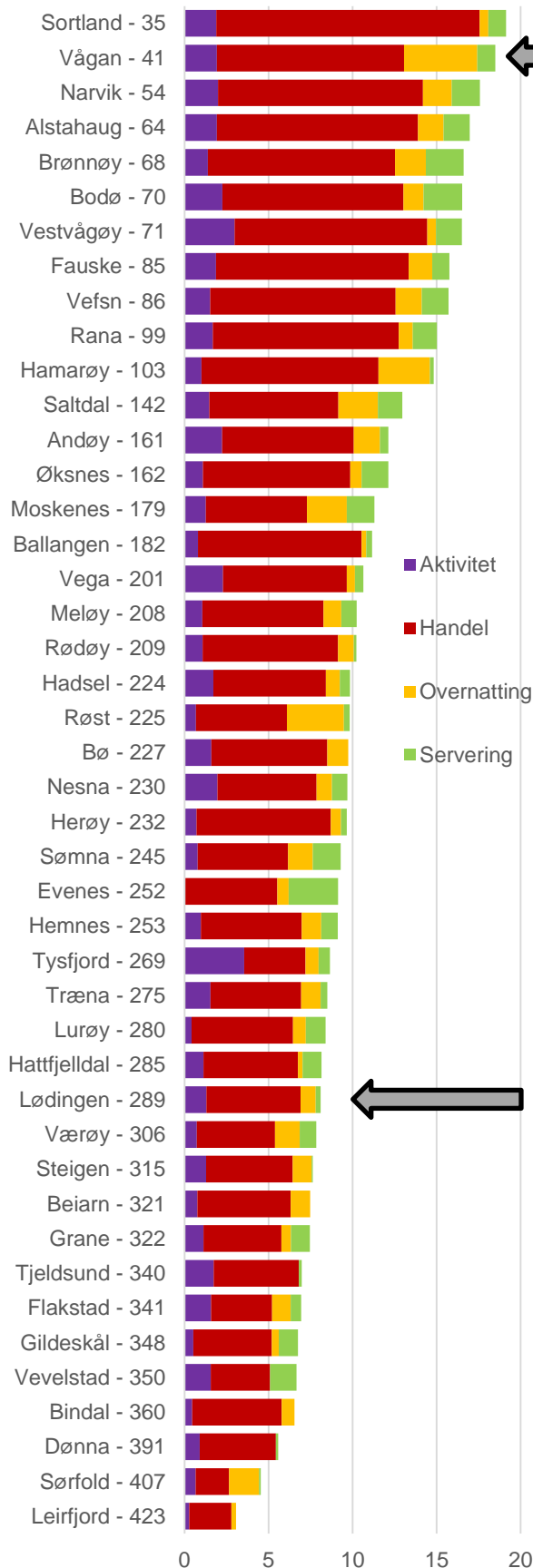
2.8.1 Besøk - nivå

Besøksnæringene utgjør en stor del av sysselsettingen i Vågan. Nesten 20 prosent av sysselsettingen i Vågan er knyttet til besøksnæringene. Det er handelsbransjen som er størst. Overnattingsbransjen er også stor. Bare 40 kommuner i Norge har et høyere nivå på besøksnæringene. I Nordland er det bare Sortland som har en høyere andel av sysselsettingen knyttet til besøksnæringene enn Vågan.

Lødingen har en mer beskjeden andel av sysselsettingen knyttet til besøksnæringene enn det Vågan har. Lødingen er rangert som nummer 289, dvs. under middels blant landets kommuner.

Som figuren viser, er handelen den bransjen innenfor besøksnæringene som sysselsetter flest personer i Nordland.

Vi vil nå se på hvordan veksten har vært i besøksnæringene før vi analyserer hvor mye av veksten som skyldes befolkningsvekst og hvor mye som skyldes andre forhold. Det som ikke skyldes befolkningsvekst, kaller vi besøksattraktivitet. Det er vekst utover det som er forventet.

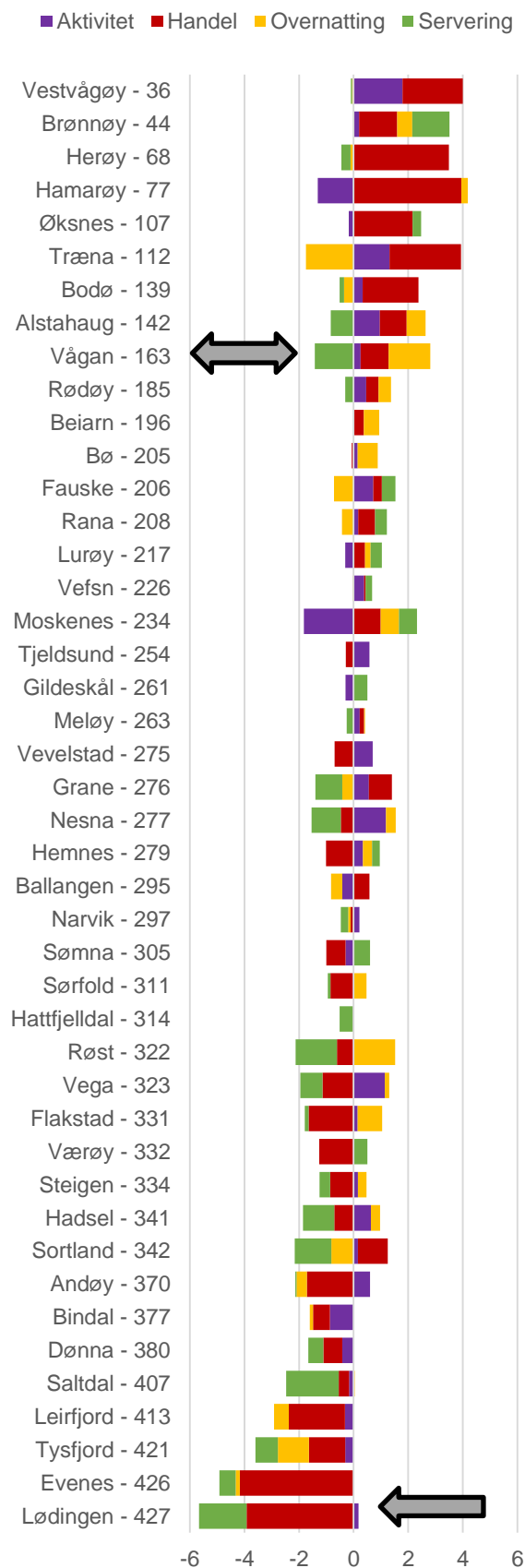

Figur 33: Nivå besøksnæringer, kommunene i Nordland i 2013. Rangering blant landets 428 kommuner.

2.8.2 Besøk - vekstimpulser

Bare én kommune i hele Norge har hatt svakere vekstimpulser fra besøksnæringene enn Lødingen. Og blant kommunene i Nordland, har Lødingen hatt svakest vekstimpulser. Det er hovedsakelig nedgangen i handelsbransjen som har ført til dette.

Vågan, på sin side, har hatt en ganske god vekst sammenliknet med de øvrige kommunene i fylket. På landsbasis rangerer Vågan nummer 163, dvs. over middels. Veksten i handels- og overnattingsbransjen har kompensert for nedgangen i serveringsbransjen.

Figur 34: Vekstimpulser fra besøksnæringene, 2000-2013, kommunene i Nordland. Rangering blant landets 428 kommuner.

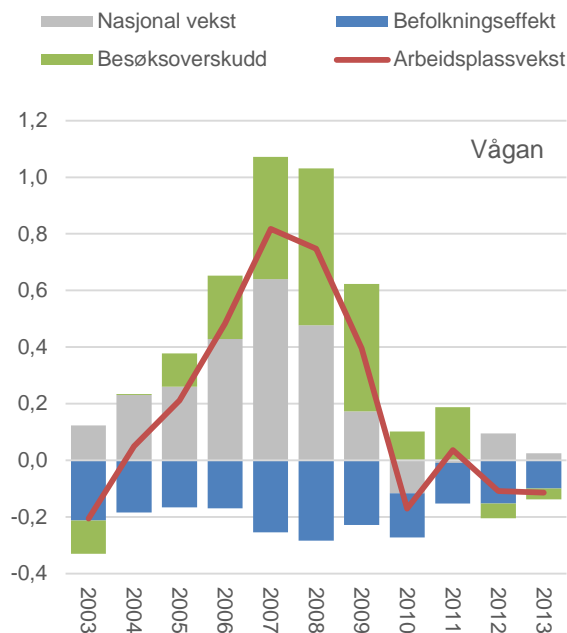
2.8.3 Dekomponering av veksten i besøksnæringene

For å forklare hva veksten skyldes, har vi tidligere dekomponert veksten i nasjonalt bidrag, bransjeeffekt og bransjustert vekst. Det som kjennetegner besøksnæringene er at kunden må være personlig til stede. Handelen er den største av besøksnæringene, og besøksnæringene omsetter mye til egen befolkning. Da vil steder med befolkningsvekst kunne forvente en øking i besøksnæringene. Dette må vi justere for. Vekst utover det befolkningsutviklingen skulle tilsi kaller vi endring i besøksoverskudd, og dette er et mål på besøksattraktiviteten.

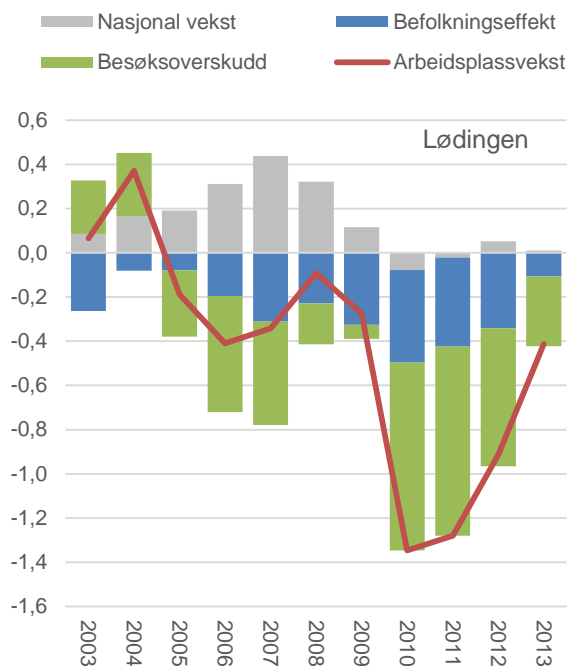
Både Vågan og Lødingen har på grunn av sin dårlige befolkningsutvikling kunne forvente noe nedgang i besøksnæringene.

Vågan hadde en høy besøksattraktivitet for noen år siden. I de siste treårsperiodene har veksten vært litt lavere enn den nasjonale veksten og befolkningseffekten skulle tilsi. I de to siste treårsperiodene har dermed Vågan ikke vært attraktiv for besøk.

Lødingen har de siste årene hatt en mye svakere vekst i besøksnæringene enn den nasjonale veksten og befolkningseffekten skulle tilsi. Riktig nok har besøksunderskuddet blitt mindre den siste treårsperioden, så kanskje er den negative trenden på vei til å snu? Det ser ut som om Lødingen har et utnyttet potensiale når det gjelder arbeidsplassvekst i besøksnæringene.

Figur 35: Vekstimpulser fra besøksnæringene i Vågan, 2000-2013, dekomponert i nasjonalt vekst, befolkningseffekt og endring i besøksoverskudd. Tre års glidende gjennomsnitt.

Figur 36: Vekstimpulser fra besøksnæringene i Lødingen, 2000-2013, dekomponert i nasjonalt vekst, befolkningseffekt og endring i besøksoverskudd. Tre års glidende gjennomsnitt.

2.8.4 Besøksoverskudd i kommunene i Nordland

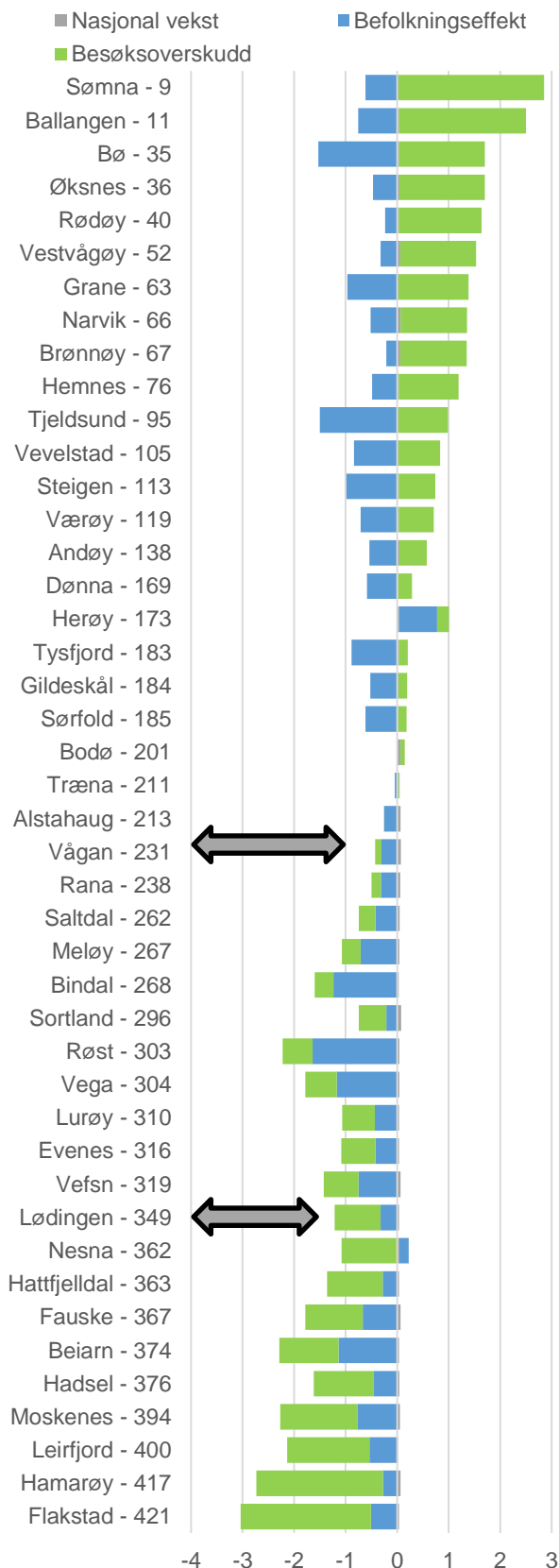
Figuren til høyre viser veksten i besøksnæringene i kommunene i Nordland for den siste treårsperioden. Veksten er dekomponert i nasjonal vekst, befolkningseffekt og besøksoverskudd.

Bare Herøy og Nesna har hatt en befolkningsutvikling i de siste tre årene som tilsier vekst i besøksnæringene. Alle andre kommuner i Nordland har hatt en befolkningsutvikling som tilsier arbeidsplassnedgang i besøksnæringene.

Mange kommuner i Nordland har hatt en vekst i besøksnæringene som er langt høyere enn den nasjonale veksten og befolkningseffekten skulle tilsi. Disse kommunene har vært attraktive for besøk. Sømna og Ballangen skiller seg ut som særdeles attraktive for besøk.

Verken Vågan eller Lødingen har vært attraktive for besøk i de siste tre årene.

Kommuner som Leirfjord, Hamarøy og Flakstad har hatt en dårligere utvikling i besøksnæringene enn forutsetningene skulle tilsi. Bare noen få kommuner i Norge har hatt et dårligere besøksoverskudd enn disse kommunene.

Figur 37: Vekstimpulser fra besøksnæringene i perioden 2011-2013 i kommunene i Nordland dekomponert i nasjonal vekst, befolkningseffekt og besøksoverskudd. Rangering mht. besøksoverskudd blant landets 428 kommuner.

2.9 Regionale næringer, bransjestruktur og attraktivitet

De regionale næringene er sammensatt av mange ulike bransjer. På landsbasis er det de regionale næringene som er størst. De er mest konsentrert i de store byene, men de aller fleste kommuner, også små, har en viss grad av regionale næringer, f.eks. bankvesen.

Tabellene under viser antall arbeidsplasser i de regionale næringene i Vågan og Lødingen i 2000 og 2013. Vi har også lagt inn en kolonne som viser endringen i antall arbeidsplasser og endringen i prosent. De to siste kolonnene viser vekstimpulsene, det vil si endringene i antall arbeidsplasser som prosentandel av samlet sysselsetting, i henholdsvis Vågan/Lødingen og Norge.

Tabell 6: Antall arbeidsplasser i de regionale næringene 2000 og 2013, absolutt endring, prosentvisendring, og vekstimpuls i hhv. Vågan og Norge fra 2007 til 2013.

Næring	Bransje	2000	2013	Endring antall	Endring %	Vekstimpuls	Vekstimpuls Norge
Regional Vågan	Agentur og Engros	126	112	-14	-11,1	-0,3	0,2
	Bygg og anlegg	218	452	234	107,3	5,4	3,1
	Diverse	152	231	79	52,0	1,8	1,1
	Finans, eiendom, utleie	102	102	0	0,0	0,0	0,3
	Forr tjenesteyting	115	186	71	61,7	1,6	1,5
	Transport	191	210	19	9,9	0,4	-0,8
	Utleie av arbeidskraft		34	34			0,8
	Totalsum	904	1 327	423	46,8	9,7	6,1
	Sysselsatte	4 354	4 630	276	6,3		

Tabell 7: Antall arbeidsplasser i de regionale næringene 2000 og 2013, absolutt endring, prosentvisendring, og vekstimpuls i hhv. Vågan og Lødingen fra 2007 til 2013.

Næring	Bransje	2000	2013	Endring antall	Endring %	Vekstimpuls	Vekstimpuls Norge
Regional Lødingen	Agentur og Engros	37	40	3	8,1	0,3	0,2
	Bygg og anlegg	49	40	-9	-18,4	-0,8	3,1
	Diverse	26	18	-8	-30,8	-0,7	1,1
	Finans, eiendom, utleie	9	9	0	0,0	0,0	0,3
	Forr tjenesteyting	11	19	8	72,7	0,7	1,5
	Transport	76	66	-10	-13,2	-0,9	-0,8
	Utleie av arbeidskraft	1		-1	-100,0	-0,1	0,6
	Totalsum	209	192	-17	-8,1	-1,6	6,1
	Sysselsatte	1 096	1 000	-96	-8,8		

Vågan har fått særdeles sterke vekstimpulser fra de regionale næringene. Fra 2000 til 2013 har antall arbeidsplasser i de regionale næringene økt med 423. Dette tilsvarer 9,7 prosent av sysselsettingen. På landsbasis har vekstimpulsene fra de regionale næringene vært på 6,1 prosent. Det er bygg- og anleggsbransjen som har bidratt mest til sterk vekst i de regionale næringene. Veksten i bygg- og anleggsbransjen har vært høyere enn den har vært i landet som helhet.

Lødingen har derimot hatt nedgang i antall arbeidsplasser i de regionale næringene på 17. Dette tilsvarer 1,6 prosent av sysselsettingen. Det er ikke én bransje som skiller seg spesielt ut. Det har vært nedgang i bygg- og anleggsbransjen, i diverse-kategorien og i transportbransjen. Dette har til sammen bidratt til en ganske vesentlig reduksjon i antall arbeidsplasser.

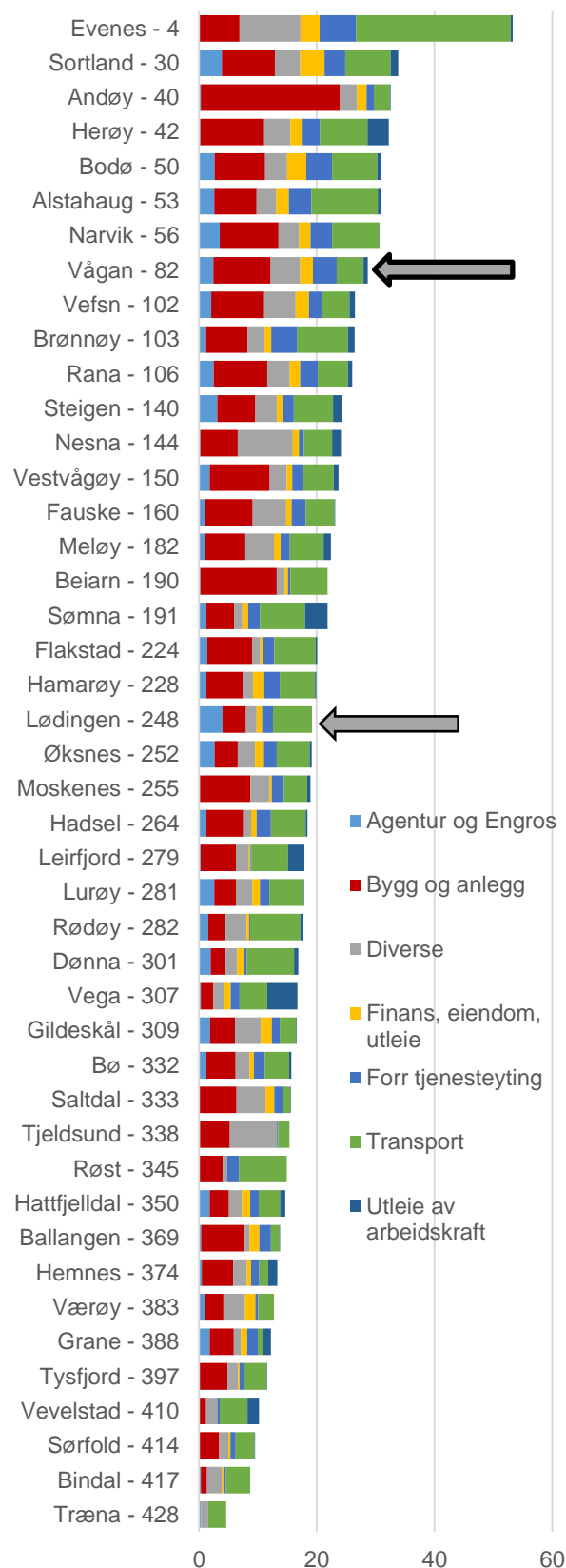
2.9.1 Regionale næringer – nivå

I Nordland er det Evenes som har størst andel av sitt næringsliv knyttet til de regionale næringene. Det er spesielt transportbransjen som er stor i Evenes.

Vågan har også forholdsvis mye regionale næringer. Vågan er rangert ganske høyt i Nordland og som nummer 82 nasjonalt. Den sterke veksten i de regionale næringene de siste årene har nok bidratt til at Vågan i dag har et høyt nivå på de regionale næringene.

Lødingen har et litt under middels nivå på de regionale næringene. Arbeidsplassnedgangen i de regionale næringene de siste ti årene har nok bidratt til å gjøre dagens nivå lavt.

Træna er kommunen i Norge med minst arbeidsplasser knyttet til de regionale næringene.

Figur 38: Nivå på de regionale næringene i kommunene i Nordland i 2013. Rangering mht. andel blant landets 428 kommuner.

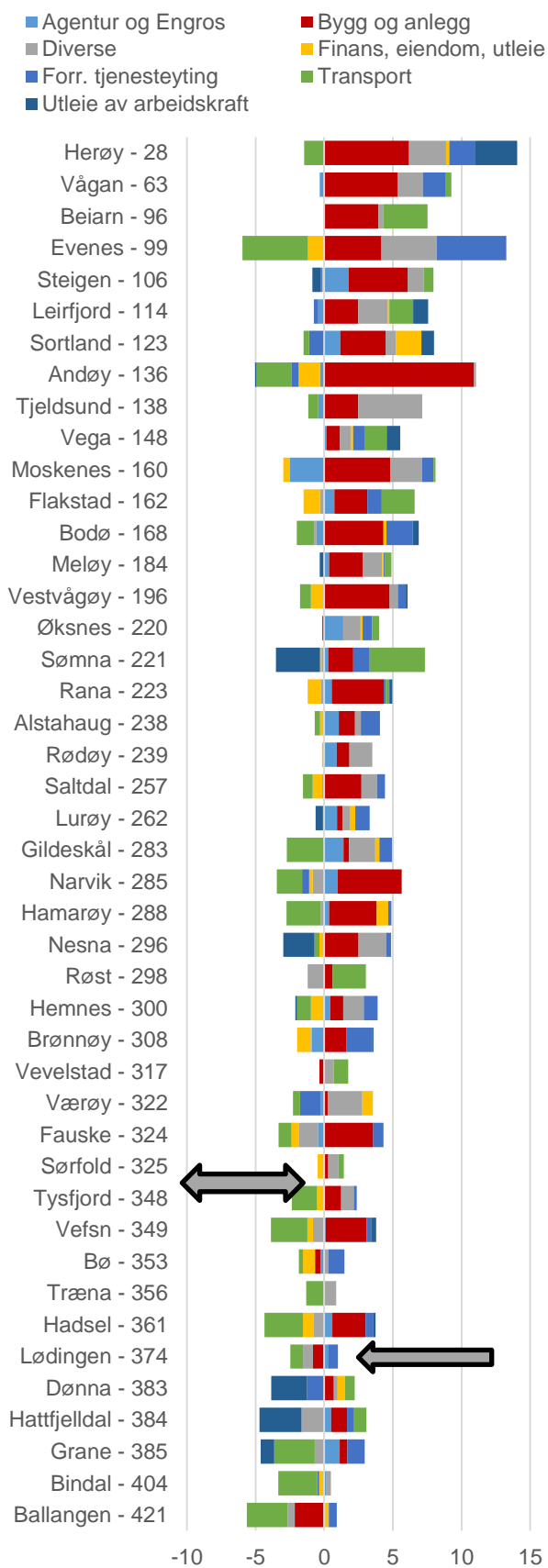
2.9.2 Regional næringer - vekstimpulser

Hvordan har så veksten i de regionale næringene vært blant kommunene i Nordland?

Vågan har hatt en meget høy vekst i de regionale næringene. I Nordland er det bare Herøy som kan skilte med en høyere vekst. På landsbasis er det bare 62 kommuner som har fått sterkere vekstimpulser fra de regionale næringene.

Lødingen rangeres lavt i Nordland og i landet som helhet.

Det er ikke noe entydig bilde av veksten i de regionale næringene. Mange kommuner har hatt positive vekstimpulser fra bygg- og anleggsbransjen og noen kommuner har hatt negative vekstimpulser fra transportbransjen. Ellers er det ikke noe tydelig bilde som avtegner seg med hensyn til utviklingen i de regionale næringene. De regionale næringene er satt sammen av mange ulike bransjer, og det er en næringstype som er i generell vekst nasjonalt.

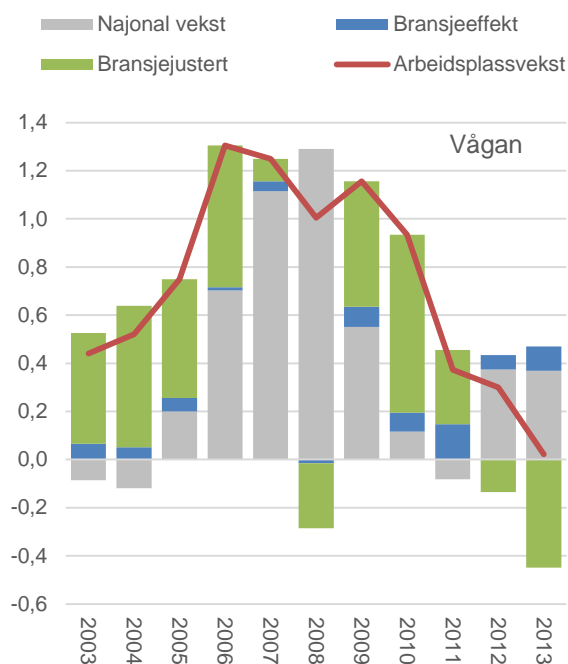

Figur 39: Vekstimpulser fra de regionale næringene fra 2000 til 2013 i kommunene i Nordland. Rangering mht. vekst blant landets 428 kommuner.

2.9.3 Dekomponering av veksten - Vågan

Fram til 2011 var veksten i de regionale næringene i Vågan høyere enn den nasjonale veksten og bransjestrukturen skulle tilsi. Vågan var altså meget attraktiv for regionale næringer fra 2003 til 2010 (med unntak av finanskriseåret 2008). Veksten har derimot avtatt de siste årene. Og veksten har vært ganske mye lavere enn forventet den siste treårsperioden. Bransjeeffekten i Vågan har stort sett vært positiv, men den har ikke hatt mye å si for veksten.

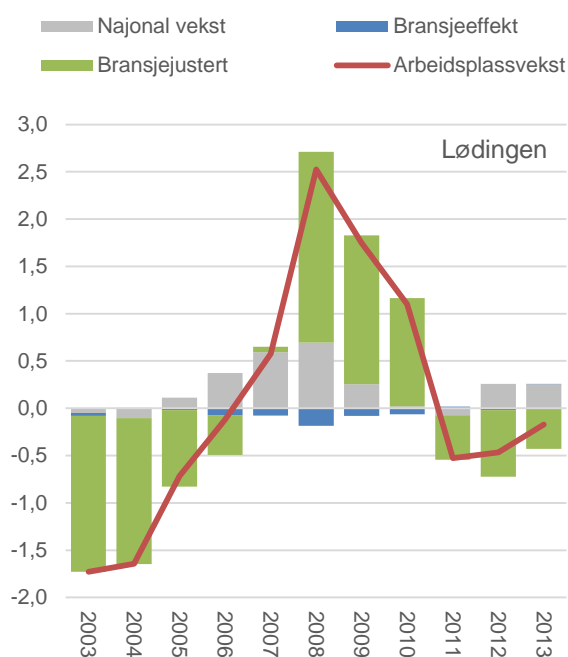
I motsetning til basisnæringene har ikke bransjestrukturen så mye å si for utviklingen av de regionale næringene, men vi ser at den nasjonale veksten betyr mer.

Figur 40: Vekstimpulser fra de regionale næringene i Vågan fra 2000 til 2013. Vekstimpulsene er dekomponert i nasjonalt bidrag, bransjeeffekt og bransjustert vekst. Tre års glidende gjennomsnitt.

2.9.4 Lødingen

I Lødingen har ikke bransjeeffekten hatt noe å si for veksten i de regionale næringene. Fram til 2006 var veksten dårligere enn forutsetningen skulle tilsi. Mellom 2007 og 2010 var veksten bedre enn forutsetningen skulle tilsi. På denne tiden var altså bedriftsattraktiviteten i de regionale næringene positiv. Men de tre siste treårsperiodene har veksten vært lavere enn forventet, og attraktiviteten har vært lav.

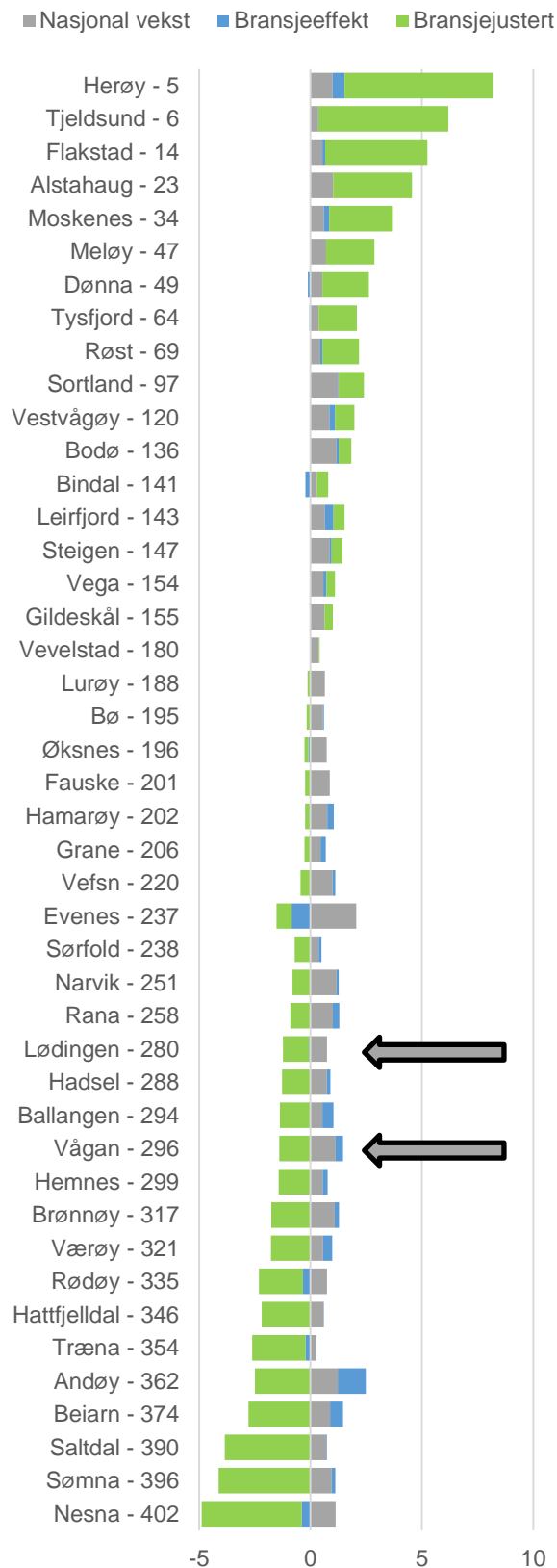
Figur 41: Vekstimpulser fra de regionale næringene i Lødingen fra 2000 til 2013. Vekstimpulsene er dekomponert i nasjonalt bidrag, bransjeeffekt og bransjustert vekst. Tre års glidende gjennomsnitt.

2.9.5 Bransjustert vekst i de regionale næringene i Nordland

I de siste tre årene har både Lødingen og Vågan hatt unormal dårlig vekst i de regionale næringene. Den bransjusterte veksten har vært negativ. Både Vågan og Lødingen er rangert under middelveiden. Siden de regionale næringene er en stor næringstype, betyr lav attraktivitet tap av mange arbeidsplasser.

Herøy og Tjeldsund har vært meget attraktive for de regionale næringene. Nesna har hatt en dårligere vekst enn forutsetningene skulle tilsi.

Bransjeeffekten har hatt mindre betydning for veksten i de regionale næringene enn den har for veksten i basisnæringene. De regionale næringene er litt jevnere fordelt og tilsynelatende ikke fullt så utsatt for konjunktursvingninger som basisnæringene er.

Figur 42: Vekstimpulser fra de regionale næringene i kommunene i Nordland, 2011-2013, dekomponert i nasjonalt vekst, bransjeeffekt og bransjustert vekst. Rangering mht. bransjustert vekst blant landets 428 kommuner.

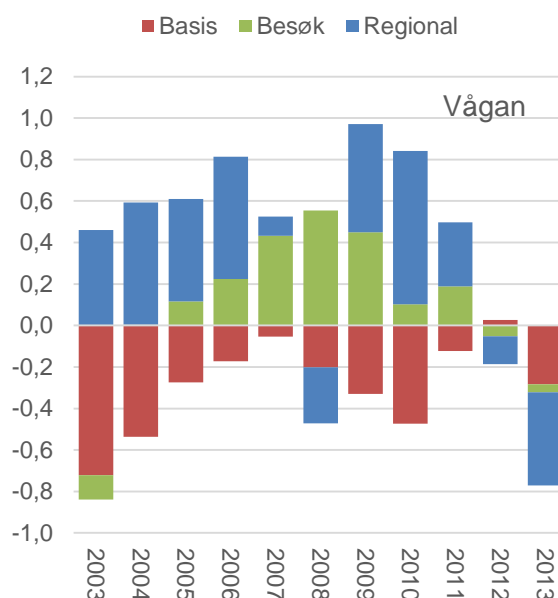
2.10 Oppsummering næringsattraktivitet

Vi vil nå oppsummere utviklingen i Vågan og Lødingen med hensyn til næringsattraktivitet. I figurene under viser vi hvordan den bransjejusterte veksten har vært i basisnæringene og i de regionale næringene samt hvordan besøksoverskuddet har vært i besøksnæringene hver treårsperiode siden 2003.

2.10.1 Vågan

Vågan var frem til 2011 meget attraktiv for de regionale næringene. Vågan var også attraktiv for besøk fra 2005 til 2011. Basisnæringene ser ikke ut til å være Vågans styrke. Den bransjejusterte veksten har vært negativ nesten hvert år siden 2003.

Den siste treårsperioden har ikke vært en god periode for Vågan. Arbeidsplassveksten var lavere enn forutsetningene skulle tilsi i samtlige næringstyper, spesielt i de regionale næringene.

Figur 43: Bransjejustert vekst i de ulike næringstypene, Vågan. Stolpene til sammen viser samlet næringsattraktivitet. Tre års glidende gjennomsnitt.

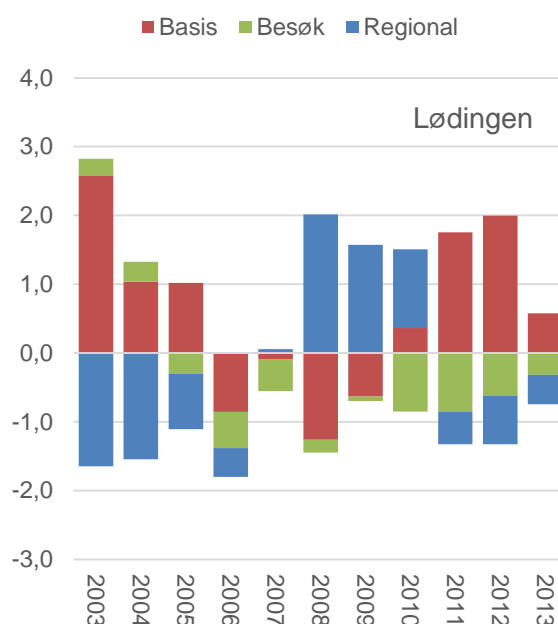
2.10.2 Lødingen

Lødingen har vært attraktiv for basisnæringer de siste årene. I 2013 var derimot attraktiviteten litt lavere enn årene før.

Lødingen har ikke vært attraktiv for besøk i de senere årene.

Utviklingen i de regionale næringene har vært vekslende. I de siste årene har veksten vært svakere enn forutsetningene skulle tilsi.

2013 var et middels godt år for Lødingen. Mens veksten i basisnæringene var bedre enn forventet, var veksten i besøksnæringene og i de regionale næringene svakere enn forventet.

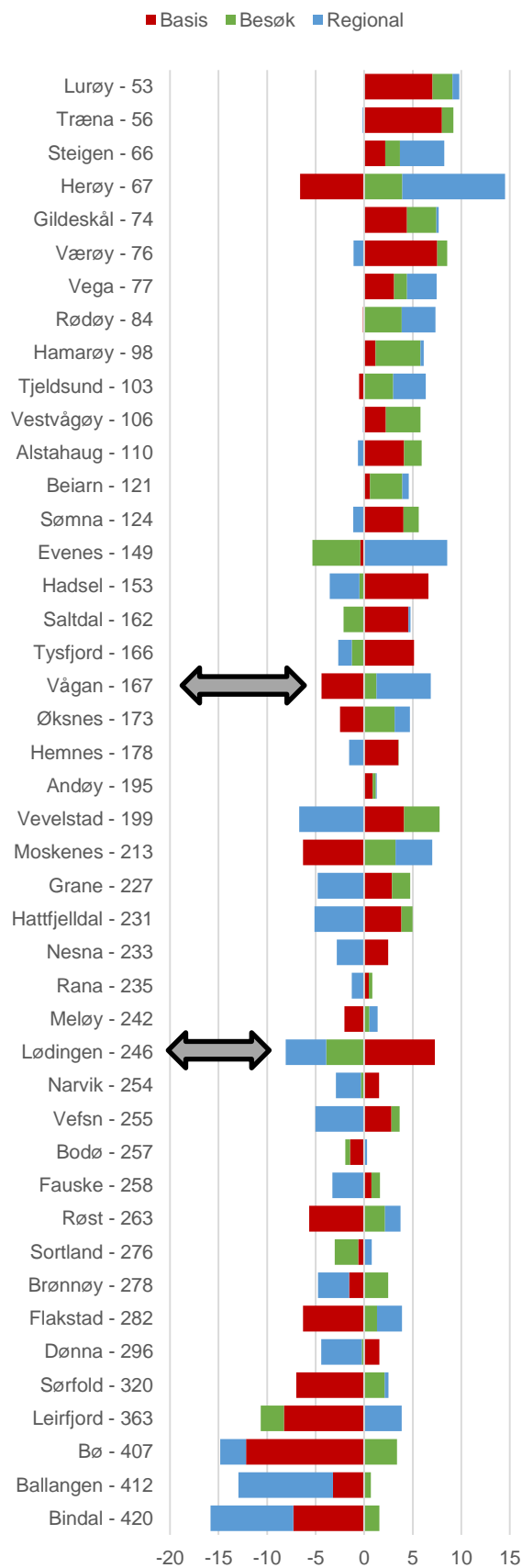
Figur 44: Bransjejustert vekst i de ulike næringstypene, Lødingen. Stolpene til sammen viser samlet

næringsattraktivitet. Tre års glidende gjennomsnitt.

2.10.3 Samlet næringsattraktivitet i kommunene i Nordland

I Nordland er det Lurøy, Træna og Steigen som har hatt best næringsattraktivitet i den siste treårsperioden. Bindal har hatt dårligst attraktivitet.

Vågan er rangert som nummer 167. Det er over middelverdien blant Norges 428 kommuner. Lødingen er rangert som nummer 246, dvs. litt under middels.

Figur 45: Samlet næringsattraktivitet for kommunene i Nordland i perioden 2000-2013. Rangering blant de 428 kommunene.

3. Pendling og arbeidsmarkedsintegrasjon

Et av de viktigste strukturelle forholdene er hvordan stedet henger sammen med området utenfor. Hvor lett er det å pendle ut og inn av stedet, og hvordan er arbeidsplassutviklingen i omkringliggende kommuner? Pendlingsstrømmene kan fortelle oss om disse forholdene.

3.1 Utpendling

Det er generelt mindre pendling i Nordland enn f.eks. på Østlandet.

I 2013 var det 143 personer som pendlet fra Vågan til Vestvågøy. Antallet har steget kraftig de siste tolv årene.

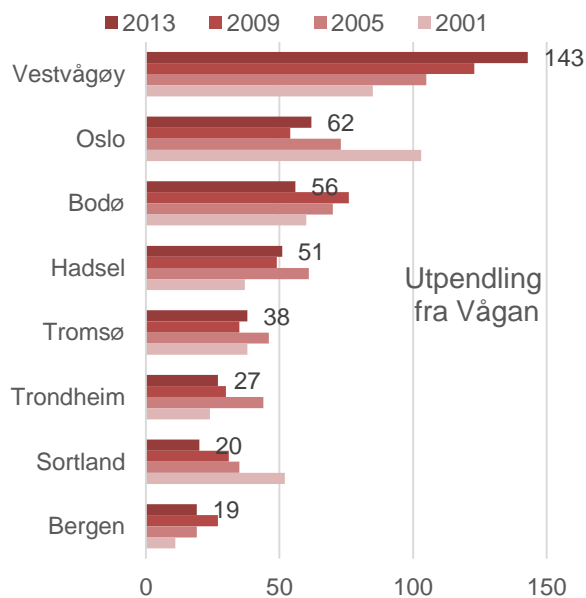
Det er også registrert noen pendlere fra Vågan til store byer som Oslo, Bodø, Tromsø, Trondheim og Bergen. Hvorvidt dette er personer som faktisk pendler, eller om det er personer som er registrert som bosatt i Vågan, men som i realiteten bor i de store byene, er ikke oss bekjent.

Hadsel og Sortland får også noen pendlere fra Vågan, men det forekommer generelt lite pendling til nabokommuner.

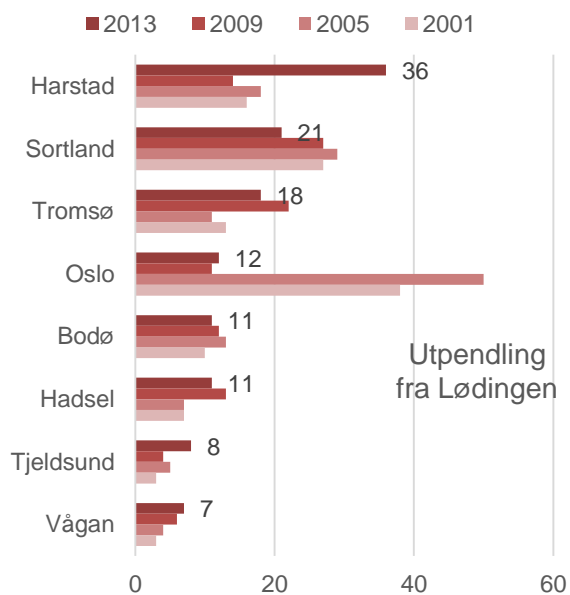
Også Lødingen ser ut til å ikke være integrert med arbeidsmarkedet i nabokommunene. I 2013 var det 36 personer som er bosatt i Lødingen som jobbet i Harstad, og 21 personer som er bosatt i Lødingen som jobbet i Sortland.

Også fra Lødingen foregår mye av pendlingen til de større byene, som Tromsø, Oslo og Bodø.

Det var 7 personer som var registrert bosatt i Lødingen som jobbet i Vågan i 2013.

Figur 46: Antall pendlere fra Vågan til de åtte kommunene det pendles mest til.

Figur 47: Antall pendlere fra Lødingen til de åtte kommunene det pendles mest til.

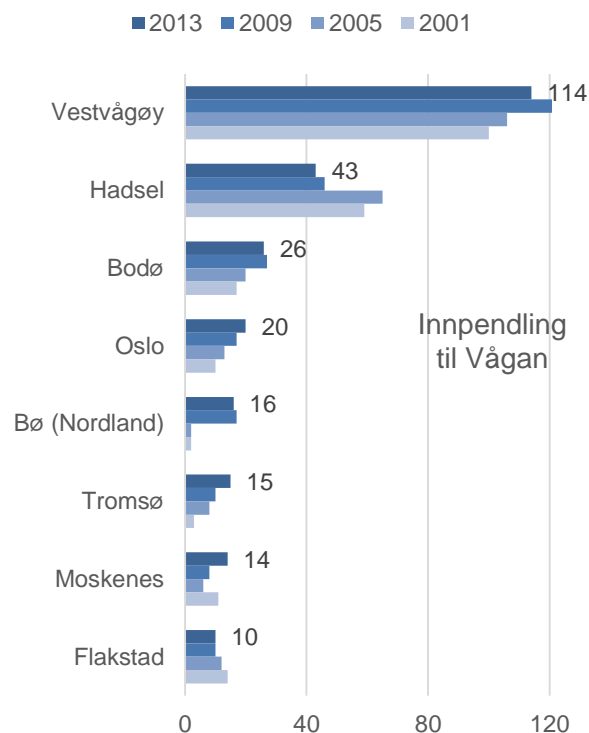
3.2 Innpendling

3.2.1 Pendling til Vågan

Det var 114 personer som pendlet fra Vestvågøy til Vågan i 2013. Antallet har økt noe fra 2001. Siden Vestvågøy også er kommunen med flest pendlere fra Vågan, kan det tyde på at Vågan og Vestvågøy er rimelig godt integrert.

Ellers er det noe pendling til Vågan fra Hadsel, Bodø, Oslo og Bø.

Noen få pendlet fra Tromsø, Moskenes og Flakstad. Og, som vi så i figuren på forrige side, var det 7 personer som pendlet fra Lødingen til Vågan i 2013.

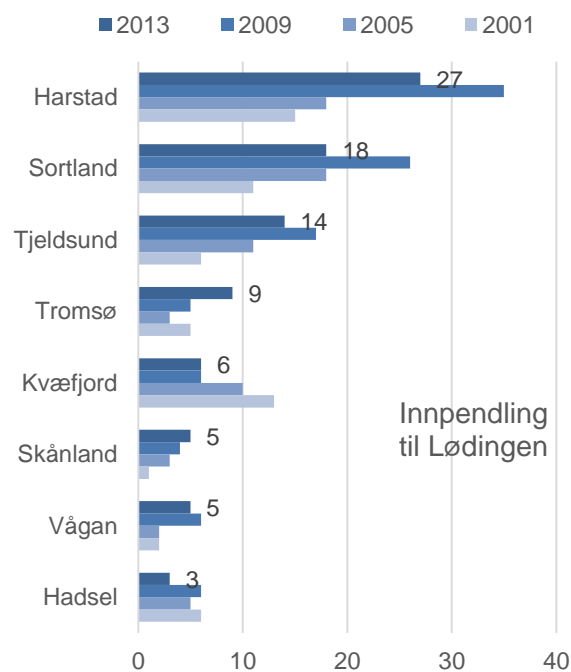
Figur 48: Antall pendlere til Vågan fra de åtte kommunene med størst innpendling til Vågan.

3.2.2 Pendling til Lødingen

Harstad og Sortland er de kommunene med mest pendling til Lødingen. Som vi så på forrige side, er dette også kommunene det pendles mest til fra Lødingen.

I 2013 var det 14 personer som bodde i Tjeldsund som jobbet i Lødingen.

Ellers er det noen få pendlere fra Tromsø, Kvæfjord, Skånland og Vågan. I 2013 var det fem personer som er bosatt i Vågan som jobbet i Lødingen.

Figur 49: Antall pendlere til Lødingen fra de åtte kommunene med størst innpendling til Lødingen.

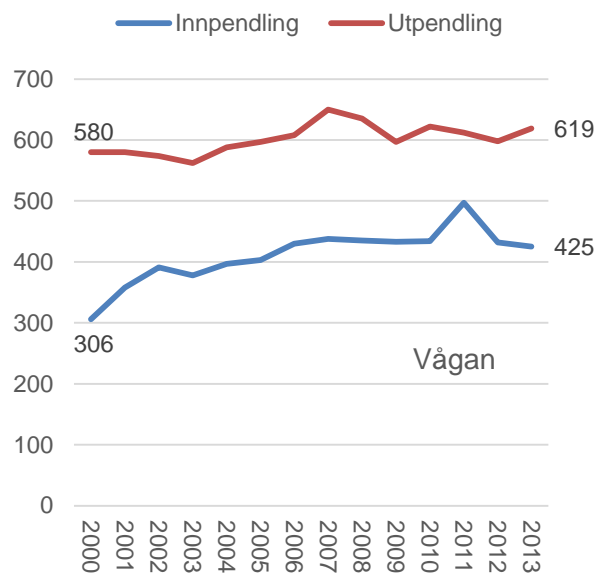
3.3 Samlet pendling

Vi ser det samlede antallet inn- og utpendlere i Vågan og Lødingen i figurene til høyre.

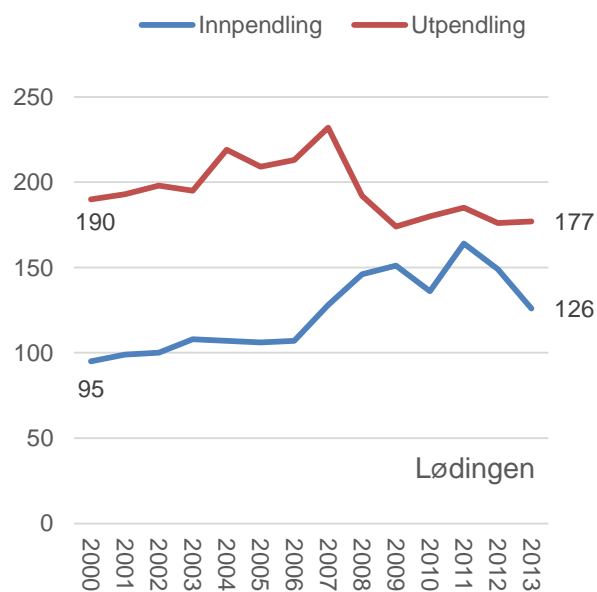
Både i Vågan og Lødingen er det flere personer som pendler ut enn inn. Begge kommunene har netto utpendling.

I Vågan har antallet innpendlere økt med 119 personer fra 2000 til 2013. Antallet utpendlere har økt med 39 personer.

I Lødingen har antallet utpendlere blitt redusert siden 2000. Antallet personer som pendler inn har økt ganske mye.

Figur 50: Antall personer som pendler inn og ut av Vågan, 2000-2013

Figur 51: Antall personer som pendler inn og ut av Lødingen, 2000-2013

3.4 Arbeidsmarkedsintegrasjon

Arbeidsmarkedsintegrasjonen måler summen av andelen av den sysselsatte befolkningen som pendler ut og andelen av arbeidsplassene på stedet som det pendles inn til.

Det er en stor fordel for et sted å ha gode pendlingsmuligheter. Det er lettere for f.eks. en familie å flytte til et sted med flere arbeidsmarkeder. Et sted med mange omkringliggende arbeidsplasser er også mindre sårbart. Dersom man skulle miste jobben i én kommune, så finnes det kanskje arbeid i en kommune i nærheten?

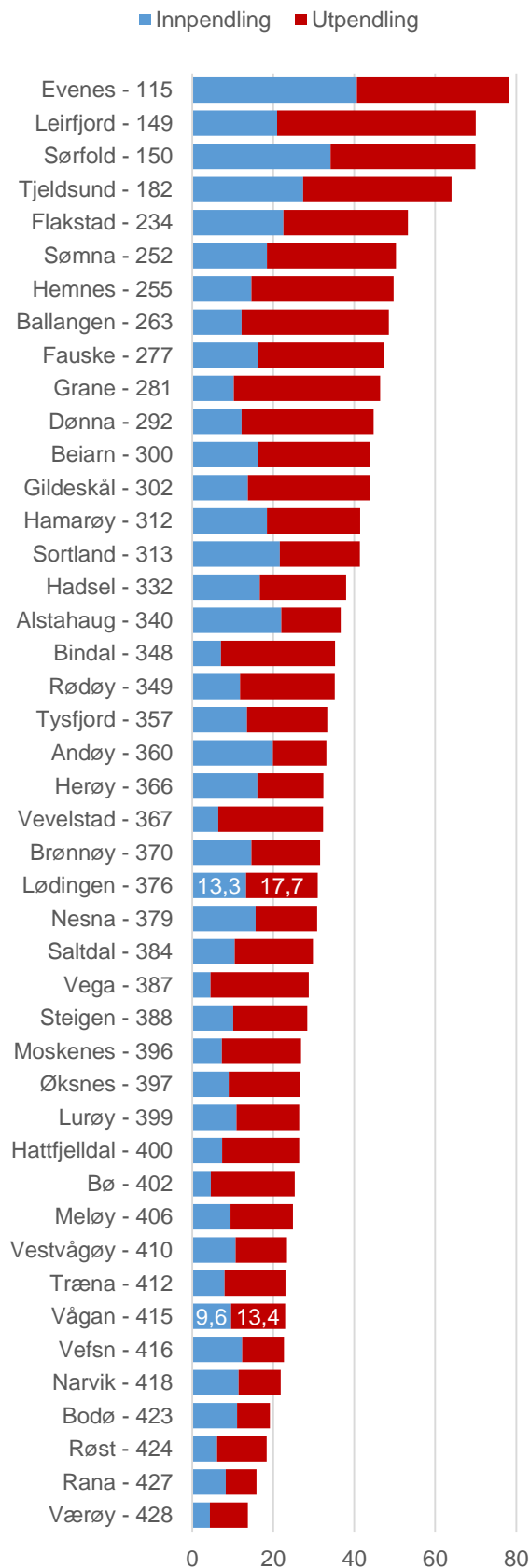
Mange kommuner i Nordland er preget av lav arbeidsmarkedsintegrasjon. Evenes, som har aller sterkest arbeidsmarkedsintegrasjon i fylket, er bare rangert som nummer 115 av de 428 kommunene i Norge.

Det kan skyldes lange avstander og dårlig kommunikasjon. Kanskje kan det også skyldes lavere pendlingsvillighet? Dette vet ikke vi noe om, men vi ser at pendlingen i Nordland er lav sammenliknet med kommuner på Østlandet.

17,7 prosent av den sysselsatte befolkningen i Lødingen jobbet utenfor kommunen i 2013, mens 13,3 prosent av arbeidsplassene i Lødingen ble besatt av noen som jobber utenfor kommunen. Summen av disse andelenene utgjør arbeidsmarkedsintegrasjonen til Lødingen. Lødingen rangerer med dette som nummer 376 blant landets 428 kommuner. Det er forholdsvis langt nede på rangeringsskalaen.

Vågan har en dårligere arbeidsmarkedsintegrasjon enn Lødingen. Vågan rangerer som nummer 415. Bare i 13 kommuner har en lavere grad av pendling enn Vågan.

I Nordland er Evenes kommunen med mest pendling, mens Rana og Værøy er kommuner med særdeles lite pendling. Rana og Værøy er kommunene med lavest arbeidsmarkedsintegrasjon i Norge.

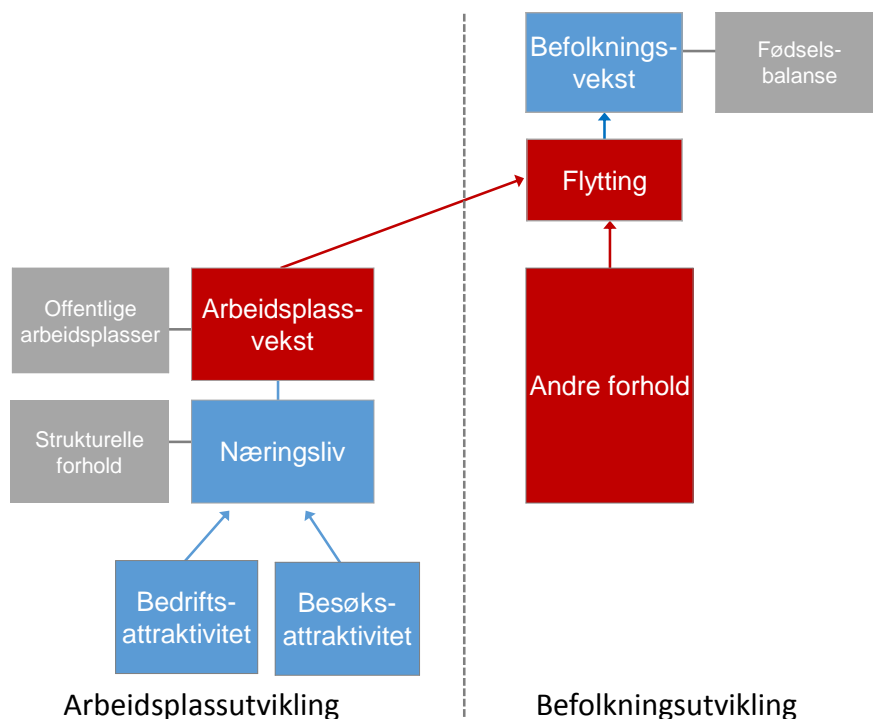

Figur 52: Arbeidsmarkedsintegrasjon i kommunene i Nordland i 2013. Rangering blant landets 428 kommuner.

4. Bostedsattraktivitet

Vi har nå beskrevet og analysert utviklingen når det gjelder arbeidsplasser. I dette kapitlet skal vi se spesielt på bostedsattraktivitet. Steder som er attraktive som bosted trekker til seg innflyttere og holder på de som allerede bor på stedet. Slike steder får bedre befolkningsutvikling enn arbeidsplassveksten tilsier. Høy bostedsattraktivitet gjør det også lettere for næringslivet å rekruttere ansatte.

Vi skal nå analysere flyttingen på bakgrunn av arbeidsplassveksten. Hvordan er sammenhengen mellom arbeidsplassveksten og flyttingen? Er det andre forhold enn arbeidsplassveksten som har vært drivkrefter, og som har ført til at stedet har fått flere innflyttere?

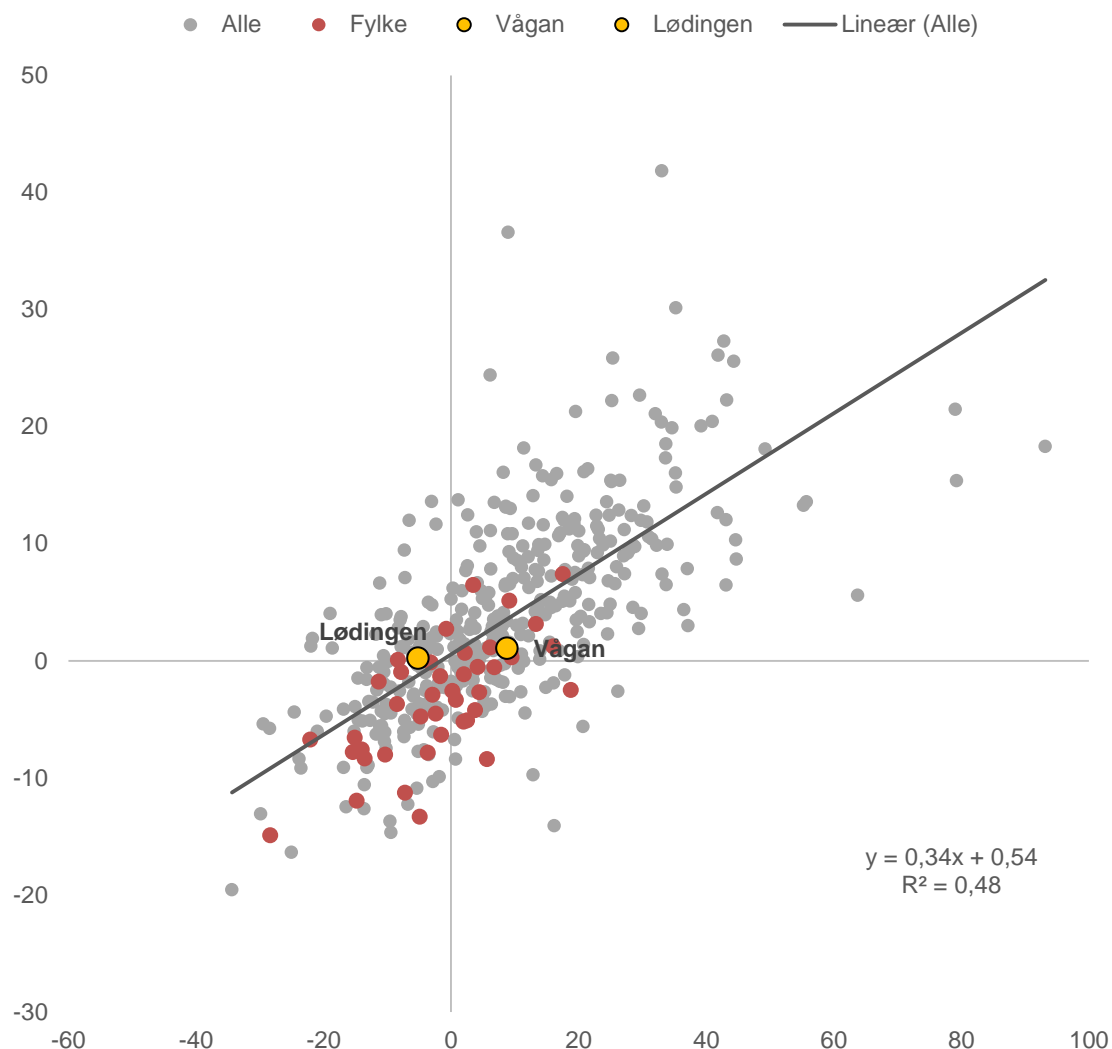

Figur 53: Attraktivitetsmodellen, og de delen vi skal fokusere på i dette kapitlet.

Det er viktig å avdekke sammenhengen mellom arbeidsplassvekst og nettoflyttingen. Når vi kjenner denne sammenhengen, kan vi finne ut av hvor mye av flyttingen som skyldes andre forhold. Etterpå skal vi se nærmere på disse andre forholdene. Det er noen strukturelle forhold som påvirker nettoflyttingen i stor grad. Til slutt kan vi finne ut om stedene er attraktive som bosteder.

4.1 Arbeidsplassvekst og flytting

Hvordan har sammenhengen vært mellom arbeidsplassvekst og nettoflytting i norske kommuner? Det kan vi se gjennom å lage et plott over arbeidsplassvekst og nettoflytting i kommunene i perioden 2000-2013.

Figur 54: Kommunene i Norge plassert etter arbeidsplassvekst og nettoflytting i perioden 2000-2013. De røde prikkene er kommunene i Nordland, mens de store oransje representerer Vågan og Lødingen.

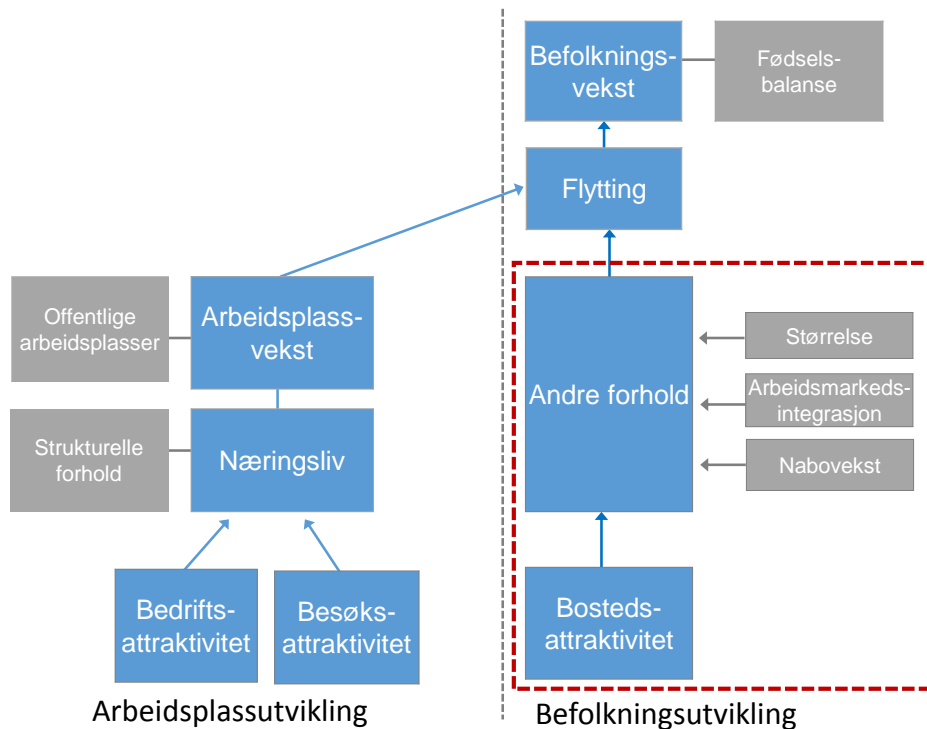
Det er en klar sammenheng mellom arbeidsplassvekst i kommunene og deres nettoflytting. Linjen viser den statistiske sammenhengen mellom disse to størrelsene i perioden 2000-2013. Den representerer ekstra nettoflytting som følge av øking i antall arbeidsplasser.

Vågan har hatt en lavere nettoflytting enn arbeidsplassveksten isolert sett skulle tilsi. Lødingen har hatt en litt høyere nettoflytting enn arbeidsplassveksten isolert sett skulle tilsi. Vågan har hatt positiv arbeidsplassvekst, mens Lødingen har hatt en litt negativ arbeidsplassvekst.

De røde prikkene representerer kommunene i Nordland. Mange kommuner i Nordland har hatt lavere nettoflytting enn arbeidsplassveksten isolert sett skulle tilsi.

4.2 Strukturelle forhold og bostedsattraktivitet

Vi viste på forrige side at noen kommuner har hatt bedre nettoutflytting enn arbeidsplassveksten tilsier, mens andre kommuner har mindre nettoutflytting. Nå skal vi analysere årsakene til disse avvikene.

Figur 55: Attraktivitetsmodellen.

Strukturelle forhold er faktorer som har en signifikant betydning for utviklingen, men som vanskelig kan påvirkes lokalt. Det er tre strukturelle forhold som har signifikant betydning for steders nettoutflytting, etter at effekten av arbeidsplassveksten er korrigert for.

Den første er stedets *størrelse*, målt i innbyggertall. Steder med mange innbyggere har systematisk høyere nettoutflytting, uavhengig av arbeidsplassveksten.

Den andre faktoren er *arbeidsmarkedsintegrasjon*. Steder som inngår i større arbeidsmarkeder, og som derfor har bedre pendlingsmuligheter for befolkningen har systematisk høyere nettoutflytting. Disse to faktorene er statiske, ved at de forandrer seg svært langsomt.

Den tredje faktoren, *nabovekst*, er mer dynamisk og kan være helt forskjellig fra år til år. Det er arbeidsplassveksten i omkringliggende steder, veid med andelen som pendler til hvert sted. Dersom de omkringliggende stedene har arbeidsplassvekst blir nettoutflyttingen påvirket positivt.

4.2.1 Strukturelle flyttefaktorer

Hva har de strukturelle flyttefaktorene betydd for nettoflyttingen til kommunene? Det har vi regnet ut i figuren til høyre.

Som vi så tidligere, er arbeidsmarkedsintegrasjonen lav i mange kommuner i Nordland, og det har hatt en signifikant negativ effekt på nettoflyttingen. Det er også tilfellet for Vågan og Lødingen.

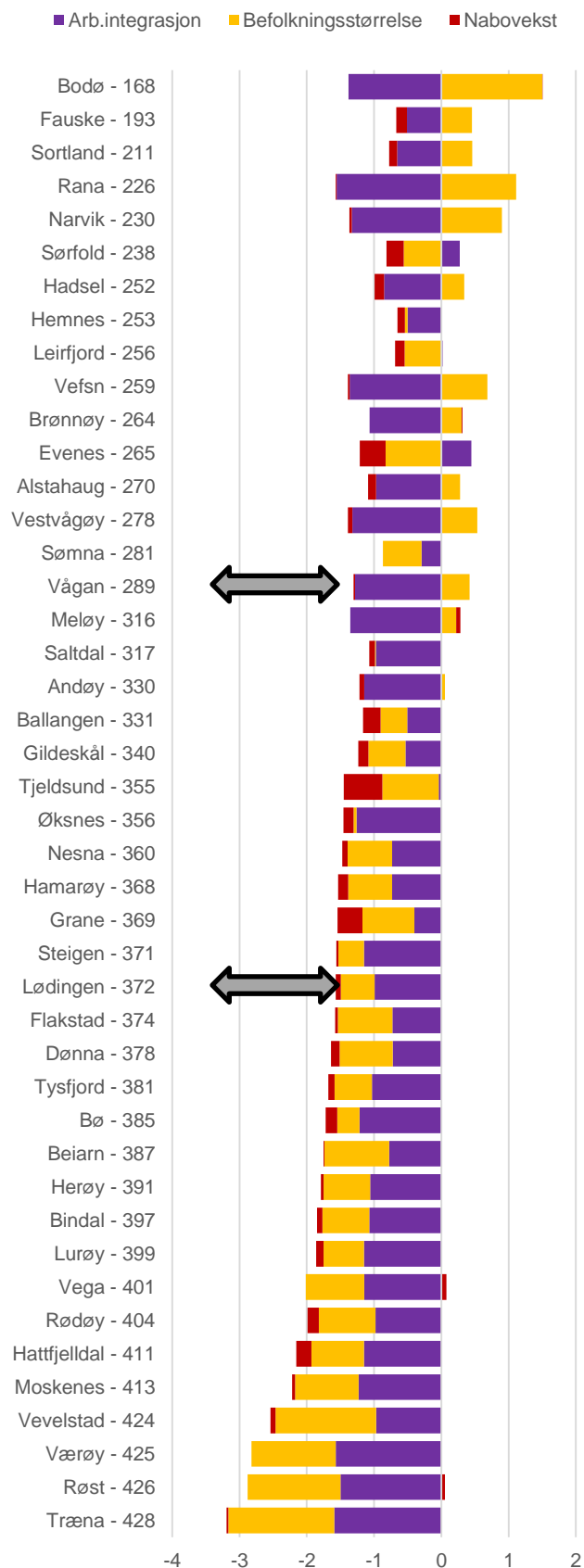
Kommuner som Bodø, Fauske, Sortland, Rana og Narvik har fått noe ekstra nettoinnflytting siden de er store. Mange kommuner i Nordland er imidlertid små, og den lave befolkningsstørrelsen har isolert sett bidratt negativt til nettoflyttingen.

Vågan, som er en forholdsvis stor kommune, har fått noe ekstra nettoinnflytting som følge av befolkningsstørrelsen. Effekten av dette er imidlertid ikke stor nok til å kompensere for den negative effekten av den lave arbeidsmarkedsintegrasjonen. Vågan rangerer som nummer 289 blant landets 428 kommuner med hensyn til strukturelle flytteforhold. Det er noe under medianverdien.

Lødingen har dårligere strukturelle forhold for flytting enn Vågan. Også i Lødingen er det en lav befolkningsstørrelse og en lav arbeidsmarkedsintegrasjon som isolert sett bidrar negativt til nettoflyttingen. Lødingens strukturelle forhold for flytting er blant de 20 dårligste i Norge.

Dette er faktorer som kommunene ikke kan påvirke selv i stor grad, hvert fall ikke på kort sikt. Noen kommuner har derimot en nettoflytting som er høyere enn arbeidsplassveksten og de strukturelle forholdene skulle tilsi. Da sier vi at de har hatt positiv bostedsattraktivitet.

Årsakene til bostedsattraktiviteten er sammensatt, og det er sjelden bare en faktor som forklarer hvorfor et sted er attraktivt. Vi har definert de mange faktorene i fire grupper: Areal og boliger, ameniteter (goder, tilbud, tjenester), identitet og stedlig kultur og omdømme.

Figur 56: Effekten av de strukturelle flyttefaktorene på kommunenes nettoflytting siste fire treårsperioder. Rangering blant landets 428 kommuner.

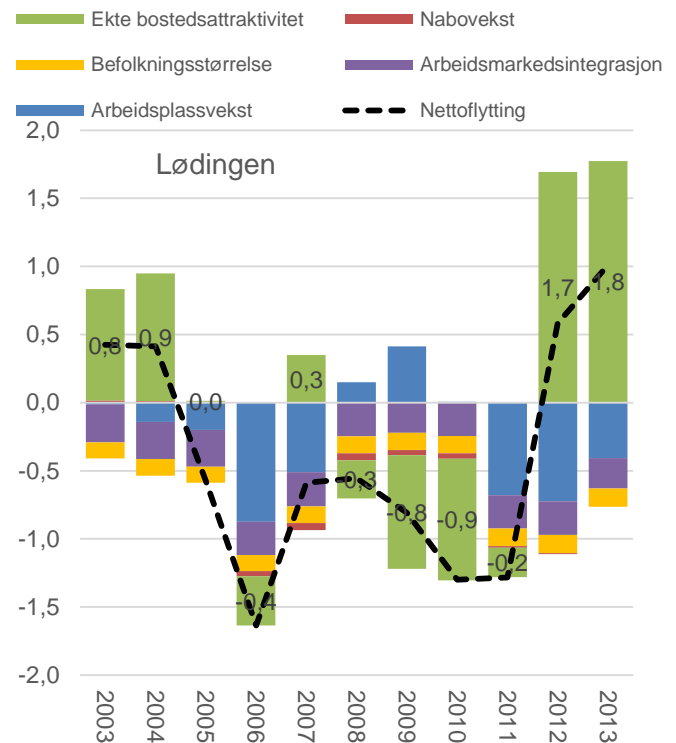
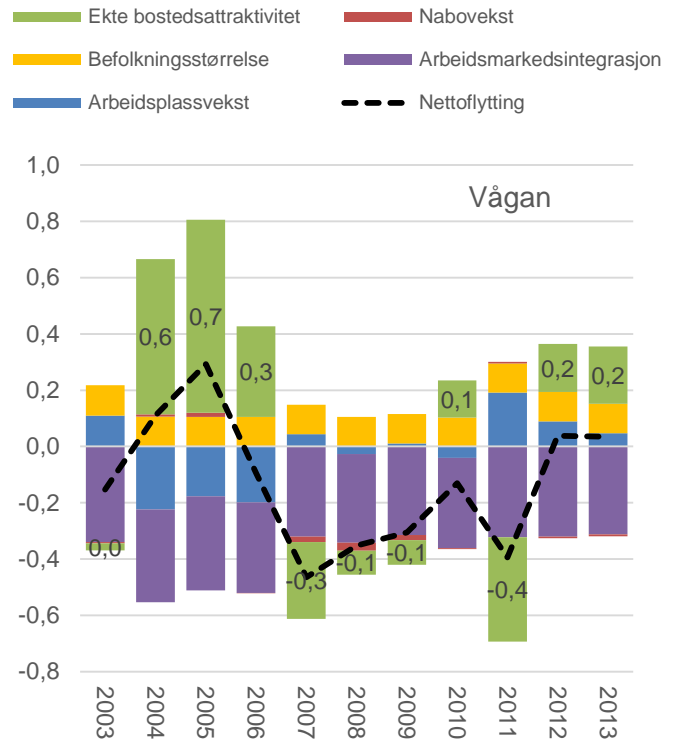
4.2.2 Ekte bostedsattraktivitet

Nå har vi analysert nettoflyttingen, og regnet ut hva som skyldes arbeidsplassvekst og hva som skyldes strukturelle faktorer. Men det er fremdeles en del av nettoflyttingen som ikke kan forklares av disse faktorene. Når det ikke finnes en ytre forklaring, antar vi at det skyldes forhold som er spesielle for regionen. Denne restfaktoren blir da en indikator for bostedsattraktiviteten. Den viser om nettoflyttingen har vært unormalt høy eller lav, gitt forholdene som vi vet påvirker nettoflyttingen.

Vågan har i de ti siste treårsperiodene isolert sett fått ekstra innflytting på grunn av kommunens relativt høye befolkningsstørrelse. Derimot har den lave arbeidsmarkedsintegrasjonen hatt en negativ effekt på nettoflyttingen. Flyttingen har i noen år vært høyere enn forventet, i andre år lavere. I de siste to treårsperiodene har Vågan hatt høyere nettoflytting enn arbeidsplassveksten og de strukturelle forholdene skulle tilsi. Vågan har vært attraktiv som bosted i de siste årene.

Lødingen har også vært attraktiv som bosted de siste to treårsperiodene. Da har nettoflyttingen vært mye høyere enn arbeidsplassveksten og de strukturelle forholdene skulle tilsi. Økt mottak av flyktninger kan være en forklaring. Da blir utfordringen å sørge for god integrering og sysselsetting av innvandrene slik at de ikke flytter videre.

Med unntak av noen år på slutten av 2000-tallet, har Lødingen hatt svak arbeidsplassvekst, og dette har bidratt negativt til nettoflyttingen. Videre har både lav arbeidsmarkedsintegrasjon og lav befolkningsstørrelse isolert sett bidratt negativt til nettoflyttingen til kommunen.

Figur 57: Øverst: Vågan. Nederst: Lødingen. Relativ nettoflytting dekomponert i effekt av arbeidsplassvekst og strukturelle flyttefaktorer. Den nettoflyttingen som ikke kan forklares av arbeidsplassveksten eller strukturelle faktorer er en indikator for bostedsattraktivitet. Tre års glidende gjennomsnitt. Enhetene er standardavvik av nettoflytting.

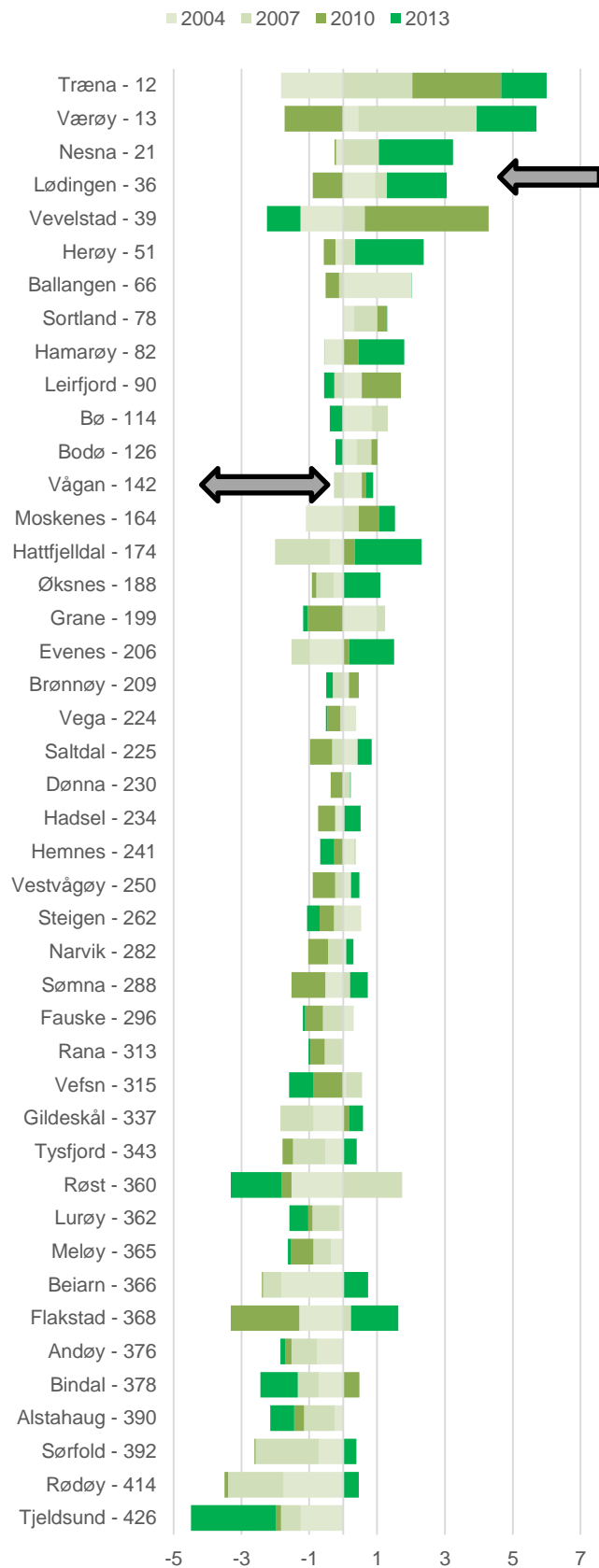
4.2.3 Bostedsattraktivitet rangert

Over den siste tolvårsperioden har Lødingen samlet sett hatt en nettoflytting som er høyere enn forventet. Lødingen er faktisk den 36. mest attraktive bostedskommunen i Norge. Vi minner om at bostedsattraktivitet er ekstra nettoflytting utover det arbeidsplassveksten og de strukturelle forholdene skulle tilsi. Vi har tidligere fått tilbakemelding fra noen i fylket på at de ikke kan skjønne hvordan f.eks. Træna kan være Nordlands mest attraktive bostedskommune. Men nettoflyttingen i Træna har vært mye bedre enn den statistisk sett skulle vært.

Vågan er også ganske attraktiv som bosted. Vågan rangerer som nummer 142, dvs. over middels. Vågan er akkurat innenfor den beste tredelen av landets mest attraktive bostedskommuner.

De klargrønne stolpene viser bostedsattraktiviteten den siste treårsperioden, og det er den som er mest interessant å studere, siden den sier noe om hva som skjer «i disse dager». Både Vågan og Lødingen har vært attraktive som bosted de siste treårsperiodene.

Mens Træna er den 12. mest attraktive bostedskommunen i Norge, er Tjeldsund den nest-nest-mest uattraktive.

Figur 58: Bostedsattraktiviteten for de siste fire treårsperiodene. Rangering blant landets 428 kommuner.

5. Scenarier for framtidig vekst

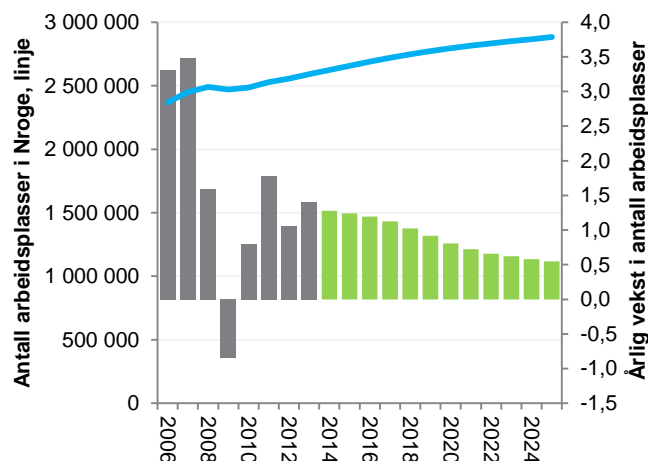
Vi skal avslutte denne delen av rapporten med å se på hva som er sannsynlige og mulige scenarier for framtidig utvikling. Fremtidsscenariene er basert på at de strukturelle forholdene vil fortsette, men at kommunene kan påvirke sin egen attraktivitet.

5.1 Strukturelle forhold

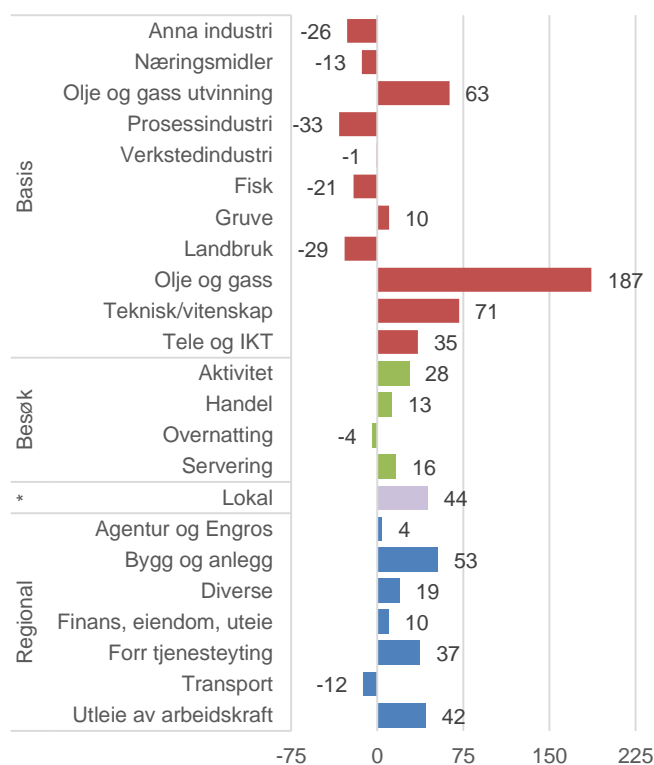
De strukturelle forholdene som kommer til å påvirke hver enkelt kommune vil være et resultat av hvor sterk veksten i hele Norge blir. Dessuten vil veksten i en enkeltkommune også bli påvirket av hvilke sektorer og bransjer som kommer til å vokse i framtiden. Vi skal innledningsvis gjøre rede for hvordan vi kommer fram til et sannsynlig normalscenario for den nasjonale veksten og hvordan den fordeles.

Vi baserer oss på SSBs middelframskrivning for befolkningsveksten i Norge. Det forventes sterk innvandring de neste årene, som fører til tilsvarende sterk befolkningsvekst. Deretter antas det at nettoinnvandringen til Norge faller, slik at befolkningsveksten også faller. Framskrivningen gjelder for befolkningsvekst, men vi kan også bruke disse framskrivningene til å beregne sannsynlig arbeidsplassutvikling. Vi forutsetter da ganske enkelt at andelen av befolkningen som er sysselsatt vil være konstant⁸, slik at befolkning og arbeidsplasser vil vokse i samme takt.

Strukturelle endringer er en av de viktigste drivkreftene for framtidig fordeling av veksten i antall arbeidsplasser mellom kommuner. Kommuner med konsentrasjon i vekstbransjer får vekstimpulser, mens kommuner med mange arbeidsplasser i næringer med nedgang vil bli negativt påvirket. I våre scenarier har vi lagt inn at vekstmønsteret mellom sektorer og bransjer vil fortsette med den samme tendensen i de kommende årene som i perioden 2000-2013. Vi ser hvordan veksten har variert i de ulike bransjene i figur 60.

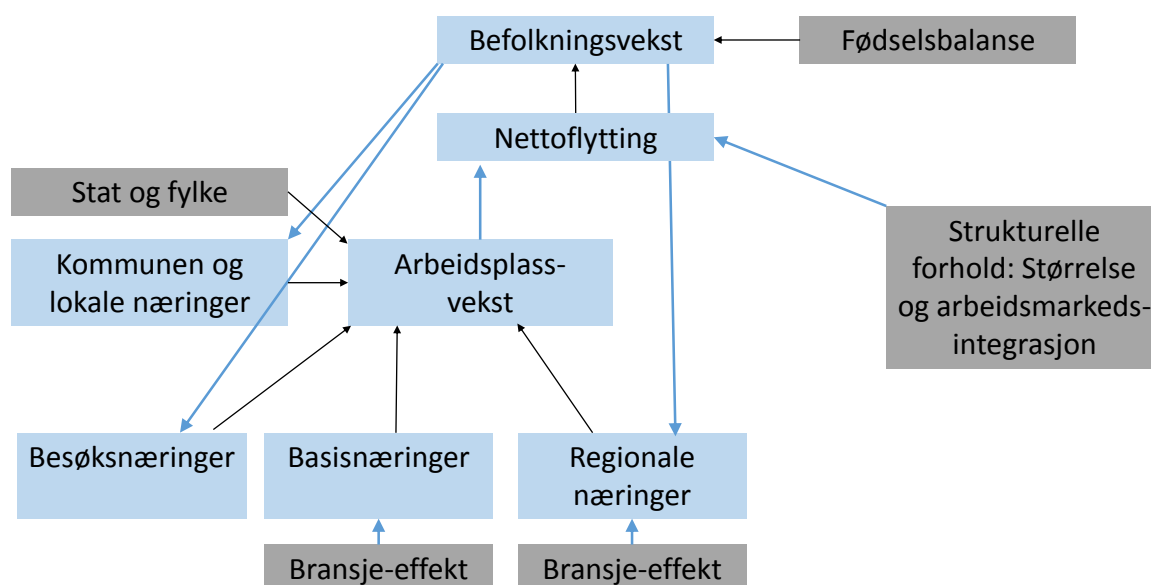
Figur 59: Arbeidsplassveksten i Norge fram til 2013, og beregnet arbeidsplassvekst ut fra at sysselsettingsandelen skal være konstant og SSBs middelforprognose for befolkningsveksten.

Figur 60: Prosentvis vekst i antall arbeidsplasser fra 2000 til 2013 i Norge.

5.2 Modellens dynamikk

I scenariomodellen bruker vi den samme modellen som vi brukte for å analysere den historiske utviklingen. Det er først og fremst utviklingen i befolkning og antall arbeidsplasser som modellen vil vise. Samtidig viser modellen hvordan antall arbeidsplasser vil fordele seg mellom sektorer og næringstyper.

Figur 61: Scenariomodellens oppbygging. De grå boksene er eksogene variabler, som baserer seg på historiske tall. De blå boksene blir bestemt i modellen. De sorte pilene viser definisjonsmessige sammenhenger, som at befolkningsveksten er summen av fødselsbalansen og nettoflytting, og at arbeidsplassveksten er summen av veksten i alle sektorer og næringstyper. De blå pilene viser sammenhenger som er lagt inn i modellen, og som er basert på regresjonsanalyser av historiske sammenhenger.

I modellen blir framtidig vekst i antall arbeidsplasser i basisnæringer et resultat av forventet vekst i de ulike bransjene på landsbasis, og vi legger da til grunn at veksten i de ulike bransjene i kommunen blir den samme som på landsbasis. Veksten i besøksnæringene er antatt å være den samme som på landsbasis i utgangspunktet, men justert for befolkningsveksten. De regionale næringene blir positivt påvirket av både befolkningsvekst og samtidig påvirket av bransjestrukturen.

Utviklingen i antall arbeidsplasser i statlig sektor og i fylker antas å fortsette som før, og vil ikke være påvirket av kommunens egen arbeidsplassvekst.

Den relative arbeidsplassveksten i kommunen vil få en effekt på nettoflyttingen. Her baserer vi modellen på den empiriske sammenhengen mellom arbeidsplassvekst og nettoflytting i norske kommuner de ti siste årene. Nettoflyttingen blir også påvirket av strukturelle forhold som kommunens befolkningsstørrelse og arbeidsmarkedsintegrasjon, som antas å ha samme effekt i framtiden som historiske data viser.

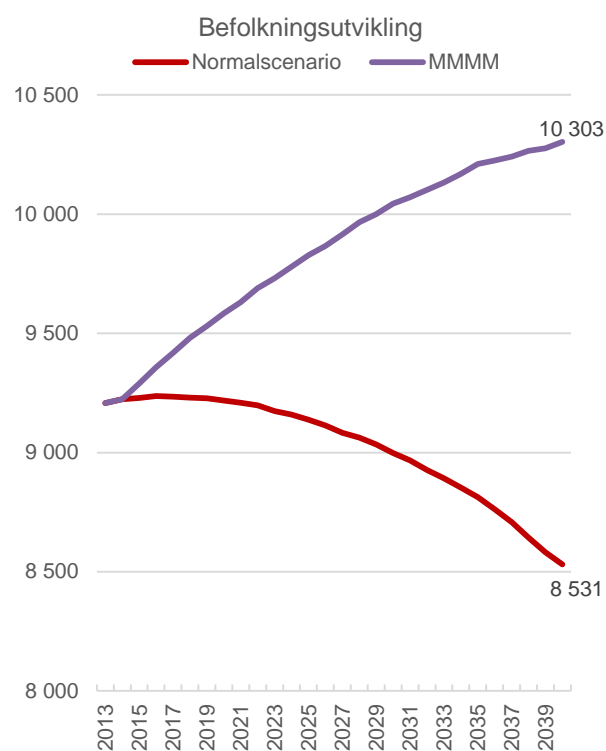
Denne modellen representerer «business as usual», der de strukturelle endringene de siste årene framskrives. Samtidig baserer dette scenariet seg på at regionen har en utvikling «som normalt», dvs. at regionen har helt nøytral attraktivitet.

5.3 Normalscenario for Vågan

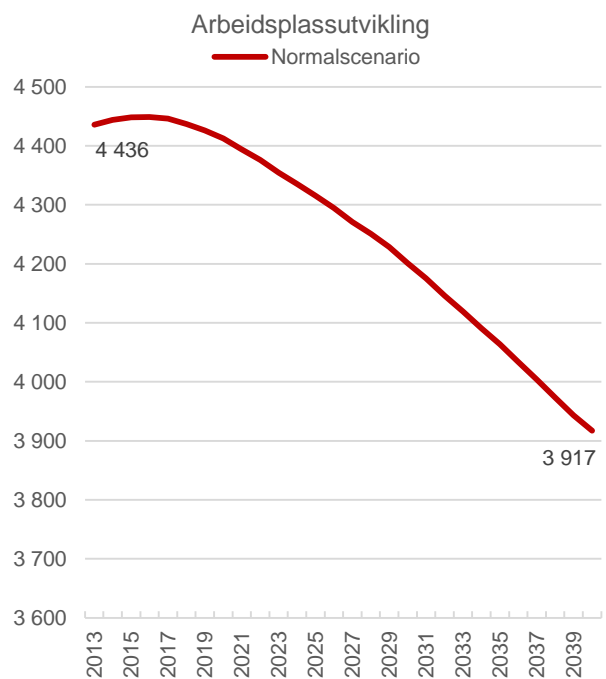
Figuren til høyre viser hvilken befolkningsutvikling Vågan forventes å få dersom kommunen oppfører seg som «statistisk normalt» ut ifra de strukturelle forutsetningene. Vågan vil da få befolkningsnedgang. Folketallet vil bli 8 531 i 2040. Vårt normalscenario er mer pessimistisk enn SSBs framskrivning. Årsaken til det er at SSB har lagt inn en dempingsfaktor i den innenlandske flyttingen. Denne dempingsfaktoren innebærer at sentraliseringsmønsteret i Norge vil avta på sikt. Vi har lagt til grunn av flyttemønstrene vil fortsette som før, og derfor blir befolkningsscenariet vårt og det til SSB ulikt.

Det forventes også arbeidsplassnedgang i Vågan. Dette skyldes delvis den ugunstige bransjestrukturen i basisnæringene. Vågan har mange arbeidsplasser i nedgangsbransjer, som fiske. Andelen sysselsatte innen fisket er 7,4 ganger så høy i Vågan som på landsbasis. Siden fiske er en næring med generell nedgang, kan man forvente at noe av denne nasjonale nedgangen også vil tilfalle Vågan.

En generell befolkningsnedgang vil føre til arbeidsplassnedgang i besøksnæringene.

Figur 62: Antall innbyggere i Vågan, fremskrevet til 2040. Normalscenariet og SSBs middelframskrivning.

Figur 63: Normalscenario for arbeidsplassvekst i Vågan frem til 2040.

5.4 Normalscenario for Lødingen

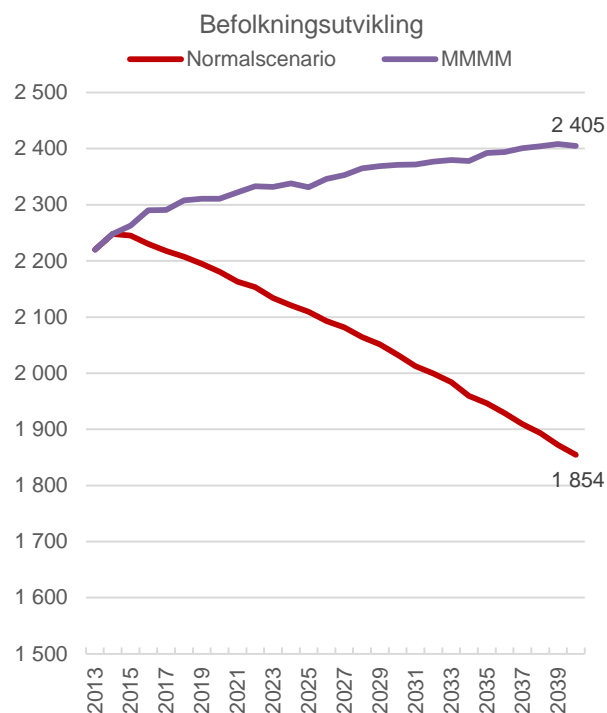
Figuren til høyre viser hvilken befolkningsutvikling Lødingen forventes å få dersom kommunen oppfører seg som normalt ut ifra de strukturelle forholdene.

Dersom flyttingen fra distriktene til byene vil avta, slik SSB forutsetter, vil Lødingens befolkning øke til 2 405 personer i 2040. Dersom flyttemønstrene fortsetter fremover slik de har de siste ti årene, vil Lødingens befolkning bli redusert til 1 854 innen 2040.

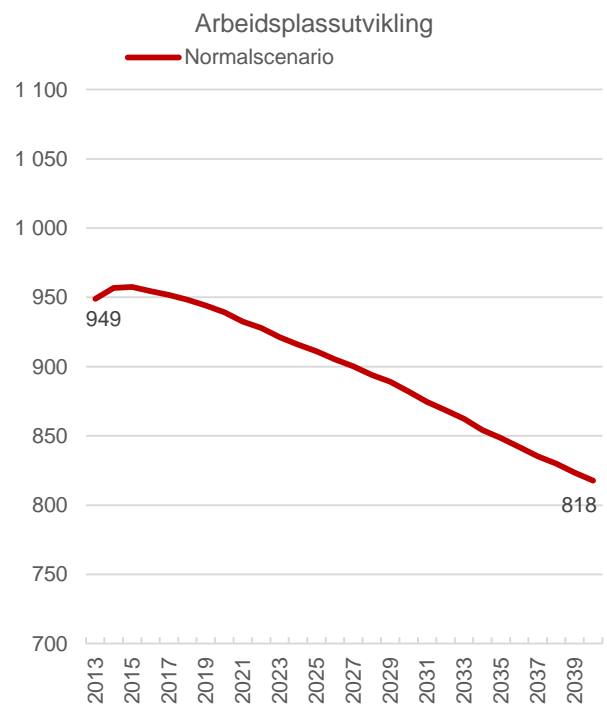
Antall arbeidsplasser forventes å bli redusert til 818 i 2040 dersom arbeidsplassutviklingen går som forventet ut ifra forutsetningene.

Det er en positiv sammenheng mellom befolkningsvekst og arbeidsplassvekst. Så når befolkningen avtar, vil også antall arbeidsplasser avta.

I Lødingen har høye lokaliseringkvotienter i fisket, næringsmiddelindustrien og transport. Dette er bransjer med nedgang nasjonalt. Dette vil slå negativt ut på arbeidsplassutviklingen. Derimot har Lødingen forholdsvis store lokaliseringkvotienter i vekstbransjer som gruver og Tele og IKT, og dette vil dempe arbeidsplassnedgangen noe.

Figur 64: Antall innbyggere i Lødingen, fremskrevet til 2040. Normalscenariet og SSBs middelfremskriving.

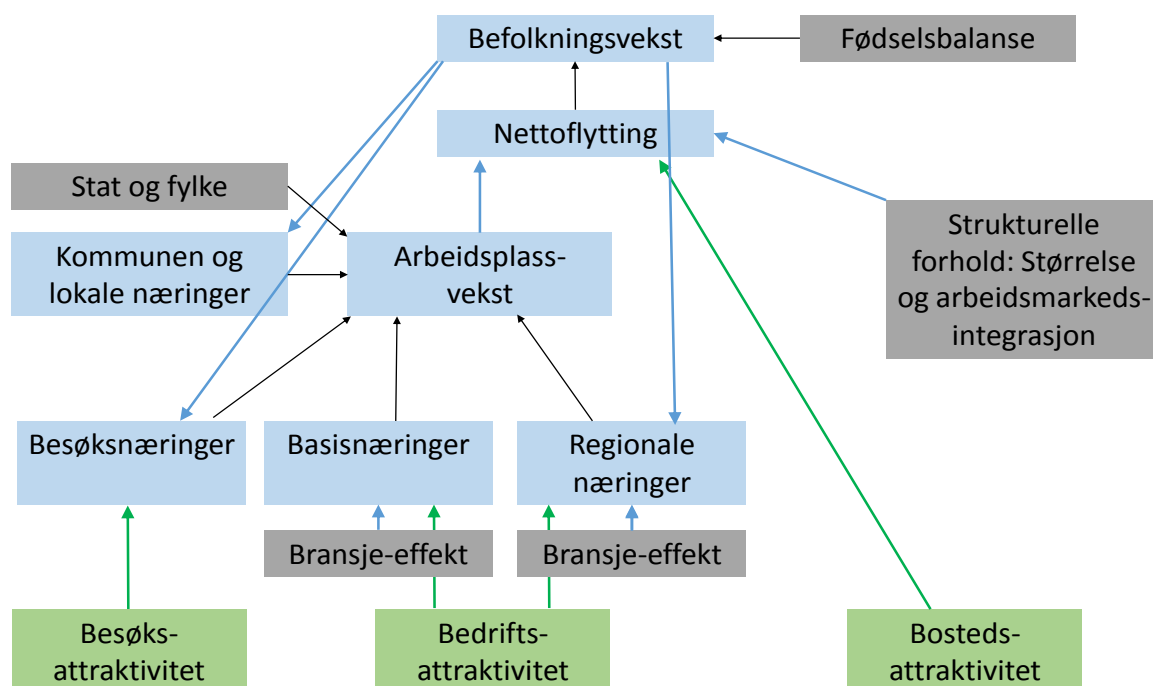
Figur 65: Normalscenario for arbeidsplassvekst i Vågan frem til 2040.

5.5 Alternative scenarier med attraktivitet

Normalscenariet er basert på at utviklingen i kommunen er absolutt normal, både med hensyn til arbeidsplassvekst i de enkelte bransjene, og med hensyn til nettoflytting i forhold til arbeidsplassvekst og strukturelle forhold.

Attraktivitetsmodellen er basert på at kommuner kan påvirke egen vekst og oppnå en bedre utvikling enn slike framskrivninger tilsier. Attraktivitet er «statistisk unormal» vekst.

Vi vil derfor utvide scenariomodellen gjennom å legge inn historisk attraktivitet for regionen, og deretter legger vi inn ulike forutsetninger om framtidig attraktivitet som vil skape vekst i regionen.

Figur 66: Scenario-modellen utvidet med attraktivitet for besøk, bedrift og bosted.

I denne modellen kan vi legge inn verdiene for historisk attraktivitet, dvs. den attraktiviteten som regionen har hatt de siste årene. Da kan vi se hvilken utvikling regionen vil få dersom de fortsetter med den attraktiviteten de har hatt for bosted, bedrifter og besøk i de siste årene.

5.6 Scenarier for historisk attraktivitet - befolkningsutvikling i Vågan og Lødingen

I de siste tolv årene har både Lødingen og Vågan vært attraktive som bosted. Det så vi i kapittel 4 om bostedsattraktivitet. Nettoflyttingen til kommunen har vært bedre enn arbeidsplassveksten og de strukturelle forholdene skulle tilsi. Lødingen har vært mer attraktiv enn Vågan.

På de forrige sidene tok vi utgangspunkt i nøytral attraktivitet, og vi så at både Lødingen og Vågan forventer å få befolkningsnedgang. Men hva vil skje dersom både Vågan og Lødingen fortsetter med den attraktiviteten de i snitt har hatt de siste årene? Hvordan vil folkemengden da utvikle seg? I dette scenariet tar vi også utgangspunkt i at bedrifts- og besøksattraktiviteten fortsetter slik den har vært.

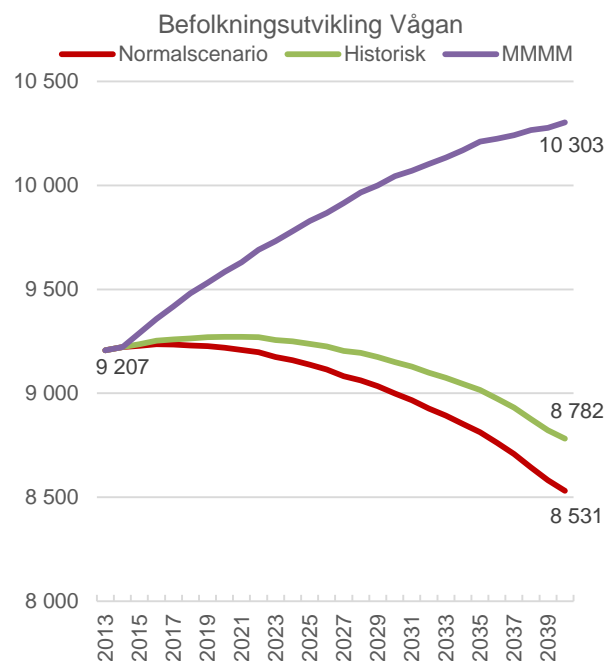
Tabell 8: Historiske verdier på attraktiviteten til Vågan og Lødingen fra 2000 til i dag. Verdiene for basis, besøk og regional er i prosent. Verdien for bosted er i antall standardavvik fra gjennomsnittet.

Historisk	Vågan	Lødingen
Bosted	0,1	0,2
Basis	-1,4	1,9
Besøk	0,9	-4,0
Regional	0,4	0,7

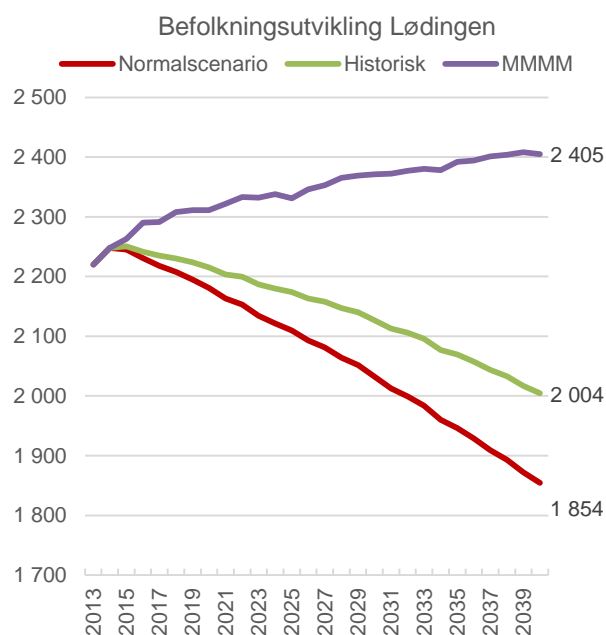
Dersom Vågan fortsetter å oppføre seg som før, med positiv bostedsattraktivitet og positiv besøksattraktivitet, men negativ attraktivitet i basisnæringene, vil befolkningen avta. Befolkningen forventes å avta til 8 782 innen 2040. Dette scenariet er bedre enn normalscenariet. Det vil være bedre for Vågan å fortsette som før enn å ikke ha noe attraktivitet i det hele tatt.

I Lødingen forventes også befolkningsnedgang med det historiske scenariet. Men utviklingen vil bli bedre enn under normalscenariet.

Med hensyn til befolkningsutvikling, vil både Vågan og Lødingen være bedre tjent med å opprettholde det historiske attraktivitetsnivået enn å ikke være attraktive i det hele tatt. Men hva med arbeidsplassutviklingen?

Figur 67: Historisk og normalscenario for befolkningsframskrivningen til Vågan frem til 2040. MMMM viser SSBs framskrivninger.

Figur 68: Historisk og normalscenario for befolkningsframskrivningen til Lødingen frem til 2040. MMMM viser SSBs framskrivninger.

5.7 Scenarier med historisk attraktivitet – arbeidsplassutvikling i Vågan og Lødingen

Frem til i dag har Vågan vært meget attraktiv for besøk, men ikke for basisnæringer, mens det motsatte har vært tilfellet for Lødingen. Hvis denne utviklingen fortsetter, hvordan vil arbeidsplassveksten utvikle seg?

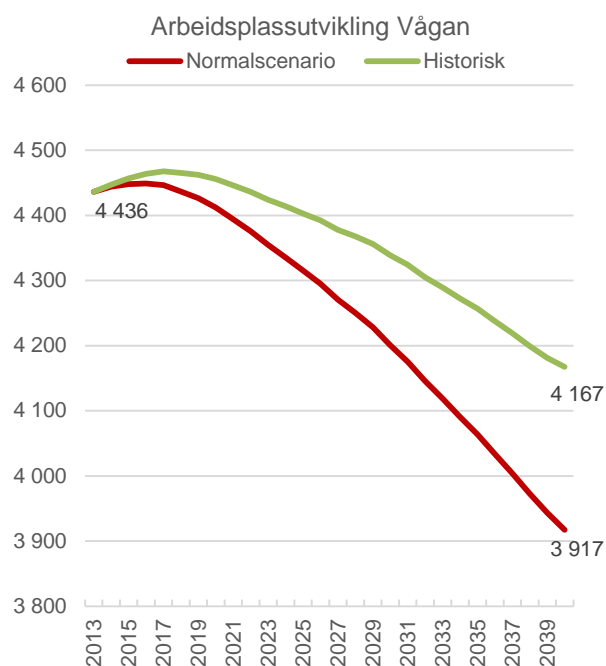
Tabell 9: Historiske verdier på attraktiviteten til Vågan og Lødingen fra 2000 til i dag. Verdiene for basis, besøk og regional er i prosent. Verdien for bosted er i antall standardavvik fra gjennomsnittet.

Historisk	Vågan	Lødingen
Bosted	0,1	0,2
Basis	-1,4	1,9
Besøk	0,9	-4,0
Regional	0,4	0,7

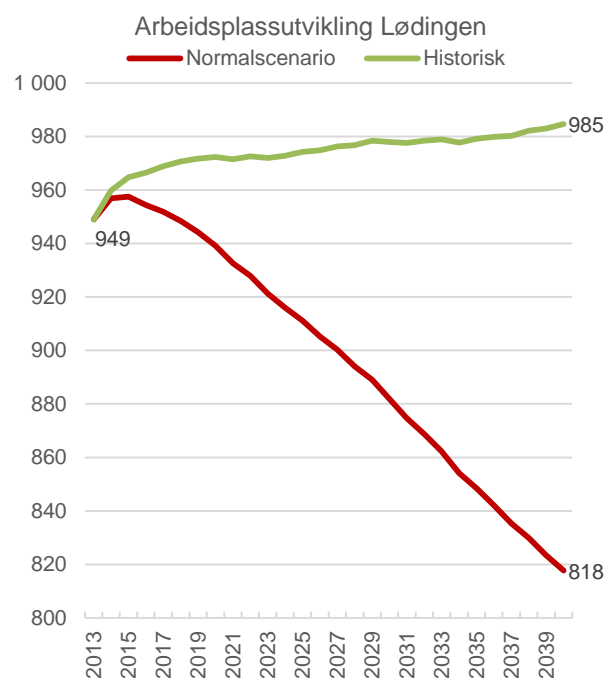
Vågan forventes å få arbeidsplassnedgang, men ikke en så høy nedgang som under normalscenariet. Vågan forventes å miste 269 arbeidsplasser dersom det historiske attraktivitetsnivået fortsetter. Nedgangen vil tilsvare 6 prosent.

Lødingen forventes en svak arbeidsplassvekst dersom attraktivitetsnivået opprettholdes. Lødingen vil få 36 flere arbeidsplasser. Oppgangen vil være på 3,7 prosent.

Dersom Vågan ønsker arbeidsplassvekst, må kommunen gjøre seg selv mer attraktiv for besøk og bedrift enn det kommunen har vært til nå.

Figur 69: Scenarier for arbeidsplassutvikling i Vågan frem til 2040 med historisk og nøytral attraktivitet. Normalscenariet viser utviklingen under nøytral attraktivitet.

Figur 70: Scenarier for arbeidsplassutvikling i Lødingen frem til 2040 med historisk og nøytral attraktivitet. Normalscenariet viser utviklingen under nøytral attraktivitet.

5.8 Scenario med høy attraktivitet for bedrift, besøk og bosted - Vågan

Dersom Vågan klarer å bli mer attraktiv både som bosted, for bedrift og besøk, hvordan vil da utviklingen bli?

Vi legger inn et scenario der bostedsattraktiviteten øker. Økingen vil være stor, men ikke uopnåelig. Vi legger også inn et vekstscenario der vi antar at Vågan vil få en ekstra årlig vekst på 1 prosent utover det forutsetningene tilsier, i basis-, besøks- og de regionale næringene. Dette vil innebære å være litt mer attraktiv for besøk enn Vågan allerede er, samt å være tilsvarende attraktiv for bedrift i basis- og de regionale næringene. Målet er ikke urealistisk, siden Vågan nesten allerede er der innen de regionale næringene.

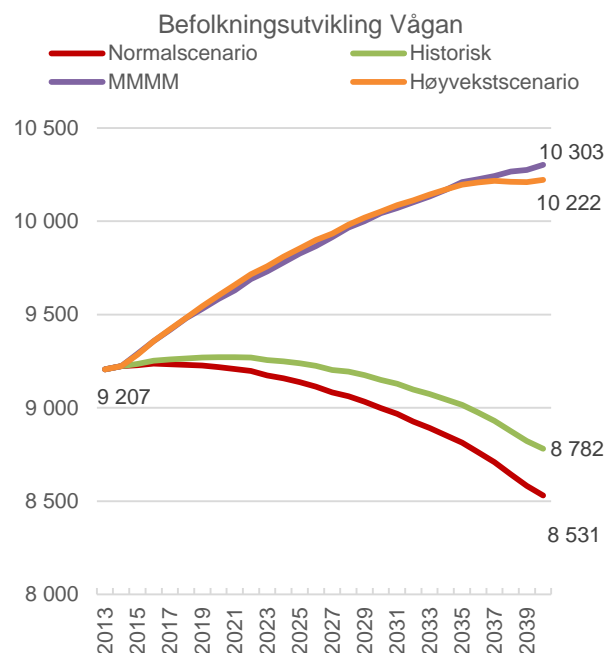
Tabell 10: Historiske verdier og høyvekst på attraktiviteten til Vågan fra 2000 til i dag. Verdiene for basis, besøk og regional er i prosent. Verdien for bosted er i antall standardavvik fra gjennomsnittet.

Vågan	Høyvekst	Historisk
Bosted	0,5	0,1
Basis	1,0	-1,4
Besøk	1,0	0,9
Regional	1,0	0,4

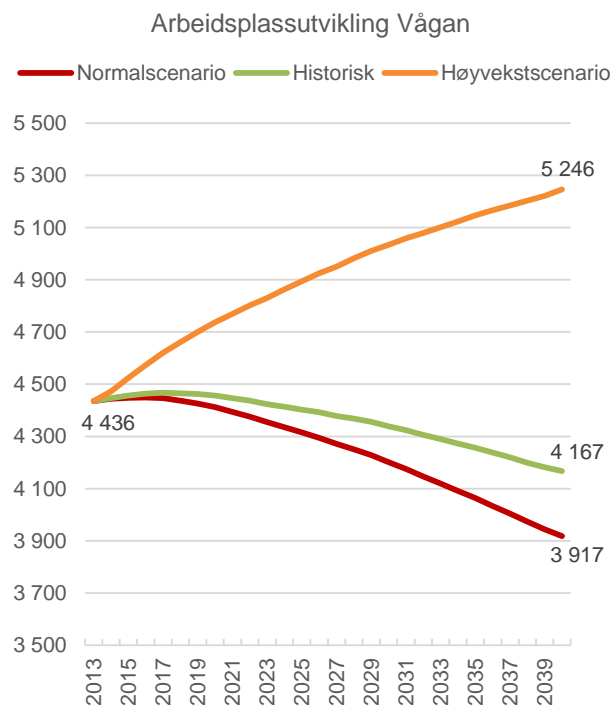
Under et slikt scenario forventes befolkningen i Vågan til å øke til 10 222 innen 2040. Dette tilsvarer en prosentvis vekst på 11 prosent. Befolkningsveksten under dette scenariet er omtrent like høy som det SSB framskriver.

Antall arbeidsplasser forventes å øke til 5 246 innen 2040. Dette tilsvarer en prosentvis vekst på 18,3 prosent.

Hvordan vil denne veksten fordele seg? Hvilke næringer vil få høyest vekst? Vil noen næringer forbli uendret også under høyvekstscenarioet?

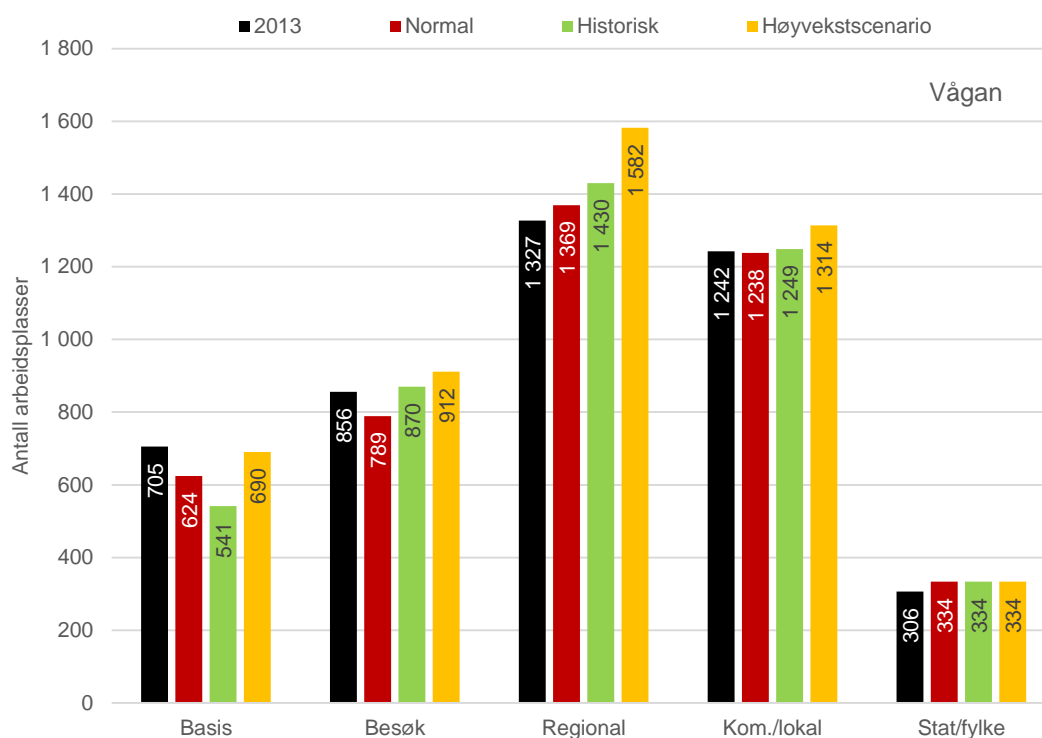
Figur 71: Befolkningsutvikling under ulike scenarier for attraktivitet i Vågan frem til 2040.

Figur 72: Arbeidsplassutvikling i Vågan frem til 2040 under ulike scenarier av attraktivitet.

5.8.1 Hvor kommer veksten fra i vekstscenariene til Vågan?

Vi kan også vise hvordan arbeidsplassutviklingen blir i de ulike scenariene når vi deler opp veksten i de ulike sektorene og næringstypene. I figuren under viser vi antall arbeidsplasser i 2013 og antall arbeidsplasser i 2023 for de ulike scenariene.

Figur 73: Antall arbeidsplasser i ulike sektorer og næringstyper i 2013 og i de ulike scenariene i 2023, i Vågan.

I det historiske scenariet med lav attraktivitet i basisnæringene forventes arbeidsplassnedgang i basisnæringene. Under høyvekstscenariet forventes også en liten nedgang, men en utvikling som er mye bedre enn under det historiske scenariet.

Besøksnæringene vil vokse under det historiske scenariet. Det er fordi Vågan har vært attraktiv for besøk de siste årene. Veksten vil være enda høyere under høyvekstscenariet. Det vil bli 912 arbeidsplasser i besøksnæringene om ti år, dersom attraktiviteten økes litt.

Det er i de regionale næringene den største veksten vil komme, dersom Vågan blir attraktiv langs alle dimensjonene. De regionale næringene er størst og er i vekst på landsbasis.

Kommunal sektor/lokale næringer vil vokse dersom Vågan blir mer attraktiv. Dette skyldes befolkningsvekst. Befolkningsveksten kommer av to ting: økt bostedsattraktivitet og ekstra innflytting som følge av arbeidsplassvekst.

Antall arbeidsplasser i statlig og fylkeskommunal sektor forventes å bli uendret.

Slik kan utviklingen bli i Vågan dersom attraktiviteten øker. Hva med Lødingen?

5.9 Scenario med høy attraktivitet for bedrift, besøk og bosted - Lødingen

Lødingen har allerede vært meget attraktiv for basisnæringer, faktisk mer enn det vi la inn som høyvekstscenario for Vågan. Dette tyder på at vårt høyvekstscenario ikke er uoppnåelig.

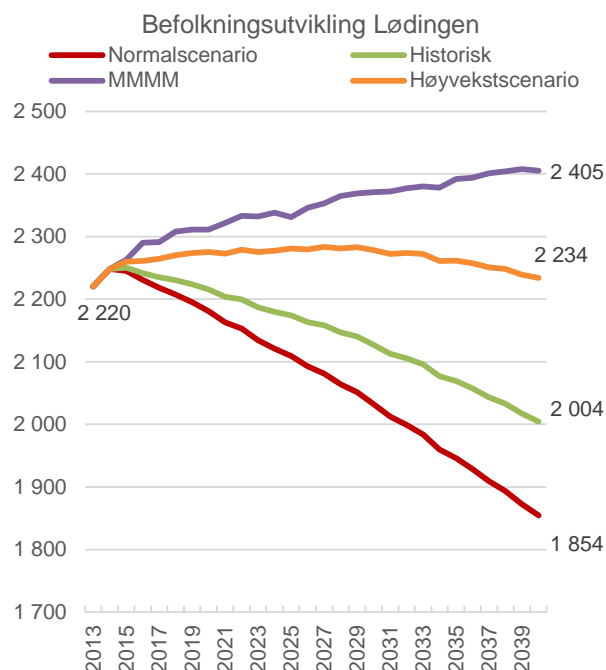
Siden Lødingen har hatt høy attraktivitet i basisnæringene de siste ti årene, legger vi inn som scenario at Lødingen klarer å bli enda litt mer attraktiv. Vi legger inn at Lødingen klarer å ha en «ekstra» vekst på 2 prosent årlig. «Behandlingen» av Vågan og Lødingen blir noe urettferdig i denne rapporten, siden vi ser på et scenario for Lødingen som i utgangspunktet skal være vanskeligere å oppnå enn det vi har lagt inn for Vågan.

Tabell 11: Historiske verdier og høyvekst på attraktiviteten til Vågan fra 2000 til i dag. Verdiene for basis, besøk og regional er i prosent. Verdien for bosted er i antall standardavvik fra gjennomsnittet.

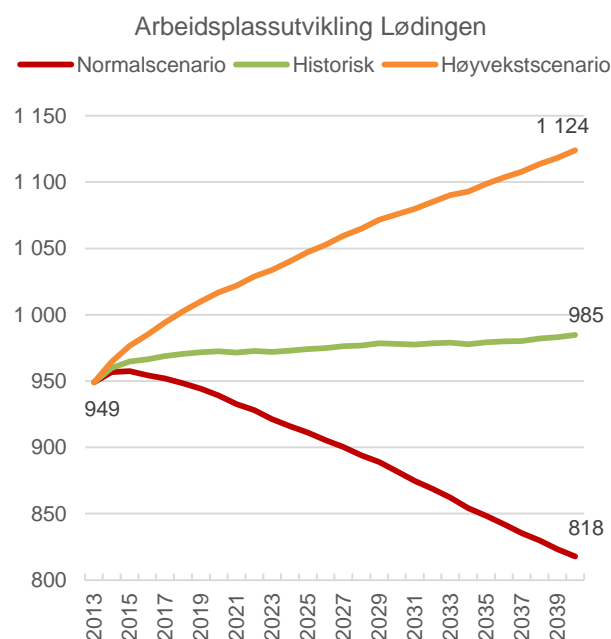
Lødingen	Høyvekst	Historisk
Bosted	0,5	0,2
Basis	2,0	1,9
Besøk	1,0	-4,0
Regional	1,0	0,7

Det er i besøksnæringene Lødingen har vært særdeles uattraktiv. Vi legger inn som scenario at Lødingen klarer å bli attraktiv for besøk, og at den årlige veksten vil være 1,0 prosentpoeng høyere enn befolkningseffekten skal tilsi. Vi legger også inn at bostedsattraktiviteten vil bli enda bedre enn den har vært til nå.

Hva ville skje under et slikt scenario? Befolkningen vil bli noenlunde stabil. Antall arbeidsplasser vil øke ganske mye. Under dette scenariet vil antall arbeidsplasser øke til 1 124 innen 2040. Dette tilsvarer en vekst på 18,4 prosent.

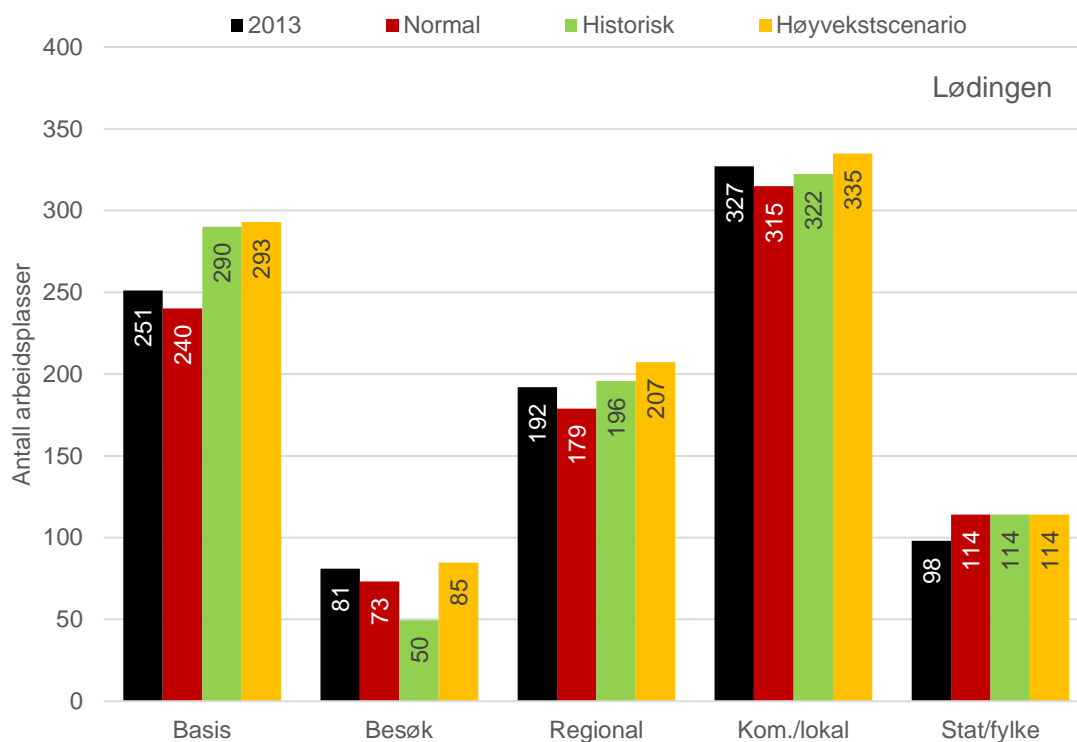
Figur 74: Befolkningsutvikling under ulike scenarier for attraktivitet i Lødingen frem til 2040.

Figur 75: Arbeidsplassutvikling i Lødingen frem til 2040 under ulike scenarier av attraktivitet.

5.9.1 Hvor kommer veksten fra i vekstscenariene til Lødingen?

Figuren under viser hvor arbeidsplassveksten først og fremst vil komme under høyvekstscenariet vi introduserte på forrige side. Figuren sammenlikner tallene for 2013 med tallene under ulike scenarier i 2023.

Figur 76: Antall arbeidsplasser i ulike sektorer og nærings typer i 2013 og i de ulike scenariene i 2023, i Lødingen.

Både med den historiske attraktiviteten og under høyvekstscenariet vil det bli vekst i basisnæringene.

Antall arbeidsplasser i besøksnæringene forventes å avta ganske mye under det historiske scenariet. Det vil bli en liten vekst under et høyvekstscenariet. Besøksnæringene er ganske små i Lødingen, så en høy attraktivitet i besøksnæringene vil ikke være veldig utslagsgivende for den samlede arbeidsplassveksten.

De regionale næringene forventes å øke litt, men ikke så veldig mye.

Antall arbeidsplasser i kommunal sektor/ lokale næringer forventes å øke litt. Antall arbeidsplasser i statlig og fylkeskommunal sektor forventes å holde seg stabilt de neste ti årene uavhengig av scenario.

Kort oppsummert: Lødingen har vært ganske attraktiv fra før, hvert fall i de næringene som er store, så en liten øking i attraktiviteten vil ikke få veldig mye å si for arbeidsplassveksten i løpet av de neste ti årene. Dersom Lødingen klarer å bli enda mer attraktiv i basisnæringene og i de regionale næringene enn det vi har lagt inn, er det gode sjanser for høy arbeidsplassvekst i Lødingen.

6. Utdanning

Det er stor interesse for utdanningsnivået, både generelt i befolkningen og i næringslivet. Et høyt utdanningsnivå regnes ofte som en kvalitet i seg selv, samtidig som mange antar at et høyt utdanningsnivå også er vekstfremmende for næringslivet. I regionale utviklingsstrategier, både blant fylkeskommuner og primærkommuner, er det ofte selvstendige målsettinger om å oppnå økt utdanningsnivå. Derfor har vi tatt med dette temaet i denne rapporten. Vi vil først presentere noen data om utdanningsnivå i befolkningen. Deretter konsentrerer vi oss om utdanningsnivået i næringslivet.

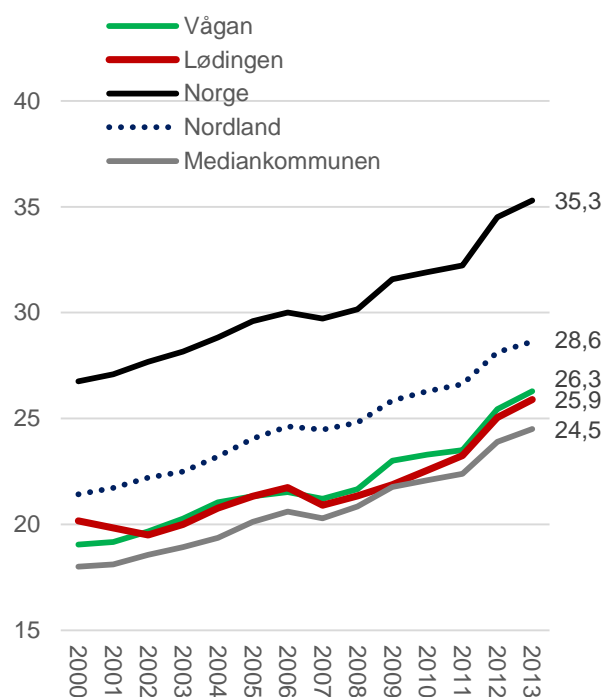
6.1 Utdanning i befolkning

Utdanningsnivået i befolkningen varierer ganske mye mellom stedene. Bærum har høyest utdanningsnivå i sin befolkning i 2013 med 54,8 prosent av den sysselsatte befolkningen med minst tre års utdanning. I Værøy kommune var tilsvarende andel 13,0 prosent.

De høyt utdannede klumper seg ofte i de største byene, og derfor har de aller fleste kommunene lavere utdanningsnivå enn landsgjennomsnittet. Det er bare 35 av 428 kommuner som har et utdanningsnivå i befolkningen som er over utdanningsnivået på landsbasis.

Utdanningsnivået i Vågan og Lødingen er litt høyere enn i mediankommunen. Men det er lavere enn gjennomsnittet for Nordland fylke.

I 2013 hadde 26,3 prosent av den sysselsatte befolkningen i Vågan høyere utdanning, mens 25,9 prosent av den sysselsatte befolkningen i Lødingen hadde høyere utdanning.

Figur 77: Andel av den sysselsatte befolkningen i Vågan, Lødingen, Nordland, Norge og mediankommunen med høyere utdanning, 2000 - 2013.

6.1.1 Utdanningsnivå blant pendlere

Noen kommuner har mye høyere utdanningsnivå for de som pendler ut enn de som pendler inn. Det kan vi kanskje tolke som at de er attraktive som bostedskommune for personer med høy utdanning.

Rent intuitivt skulle en tro at kommuner som har et høyt utdanningsnivå i arbeidsmarkedet i egen kommune hadde lav utdanning blant de som pendlet ut, ettersom innbyggerne får dekket tilbud om arbeid til høyt utdannede i egen kommune. I praksis er det omvendt. Dess høyere utdanningsnivå det er i arbeidsmarkedet i egen kommune, dess høyere er utdanningsnivået blant de som pendler ut.

Det er i praksis også en sammenheng mellom høyt utdanningsnivå i arbeidsmarkedet i kommunen og utdanningsnivået blant de som pendler inn. Det virker intuitivt naturlig, men sammenhengen er mye sterkere mellom utdanningsnivået i egen kommune og de som pendler ut. Dermed ser det ut til at de høyt utdannede klumper seg i noen kommuner.

Differansen mellom utpendlerne og innpenderne er vist i tabellen til høyre.

I de fleste kommuner er det slik at andelen høyt utdannede er høyere blant de som pendler enn hos de som jobber i egen kommune. Dette er bare delvis tilfellet for Vågan. Andelen høyt utdannede blant de som pendler ut er høyere enn andelen høyt utdannede blant de som jobber i samme kommune og de som pendler inn. Differansen er rangert ganske høyt, og Vågan kan kanskje tolkes som en kommune som er relativt attraktiv å bo i for folk med høyere utdanning.

I Lødingen er også andelen høyt utdannede blant de som pendler ut høyere enn hos de som pendler inn.

Tabell 12: Andel med høyere utdanning hos pendlere i 2012.

	Sted	Jobber Samme sted	Pendler inn	Pendler ut	Differanse
12	Andøy	22,4	12,8	25,4	12,6
21	Narvik	31,3	22,7	33,7	11,0
66	Vågan	26,0	22,1	27,9	5,8
100	Hamarøy	28,2	26,0	29,1	3,1
104	Vefsn	27,5	23,8	26,6	2,8
110	Lødingen	25,2	27,0	29,4	2,4
113	Træna	19,1	15,8	17,9	2,2
114	Rana	29,0	27,1	29,3	2,1
116	Evenes	21,8	21,8	23,9	2,1
118	Herøy	16,7	24,4	26,5	2,0
130	Bodø	38,4	30,8	31,9	1,1
137	Sortland	27,6	28,9	29,6	0,8
148	Flakstad	16,0	20,5	20,5	0,0
149	Hemnes	20,5	21,8	21,9	0,0
150	Steigen	21,4	20,2	20,2	0,0
152	Hattfjelldal	21,0	21,7	21,5	-0,3
154	Vevelstad	18,0	23,1	22,7	-0,3
190	Gildeskål	26,3	24,3	22,1	-2,2
208	Alstahaug	29,3	30,2	27,3	-2,8
214	Brønnøy	28,6	23,6	20,6	-3,0
218	Sømna	23,4	24,1	20,9	-3,1
221	Moskenes	14,9	22,9	19,6	-3,2
224	Beiarn	18,3	13,7	10,3	-3,4
235	Vestvågøy	25,3	29,2	24,6	-4,6
241	Fauske	27,1	29,5	24,8	-4,7
250	Hadsel	27,9	33,6	28,6	-5,0
255	Øksnes	19,2	29,4	24,3	-5,2
279	Meløy	21,5	23,8	17,2	-6,6
288	Rødøy	20,2	24,2	17,2	-7,0
292	Tjeldsund	20,7	30,7	23,3	-7,3
301	Leirfjord	20,8	39,3	31,6	-7,8
316	Bindal	26,1	30,6	21,6	-8,9
322	Grane	19,6	28,8	19,5	-9,4
325	Røst	16,6	23,5	13,9	-9,6
336	Saltdal	24,5	38,2	27,8	-10,5
341	Nesna	32,8	39,7	28,8	-10,9
349	Sørfold	20,9	29,0	17,0	-12,0
378	Vega	23,8	36,4	20,9	-15,4
386	Lurøy	20,5	33,3	16,7	-16,7
394	Ballangen	22,3	34,3	16,7	-17,6
398	Dønna	21,9	43,5	25,5	-18,1
406	Tysfjord	22,0	43,4	24,0	-19,3
420	Bø	20,3	41,9	19,7	-22,2
425	Værøy	14,1	29,4	2,6	-26,8

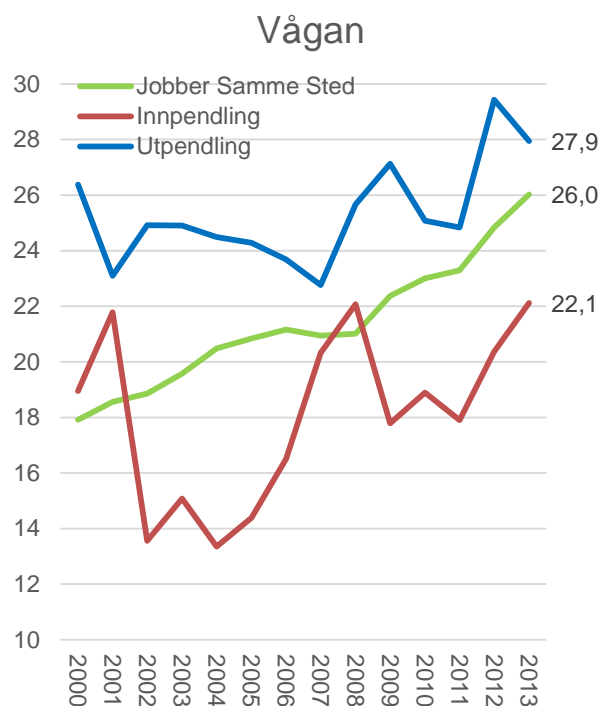
6.1.2 Utdanningsnivå blant pendlere over tid

Figurene til høyre viser andelen høyt utdannede hos de som jobber i egen kommune og hos de som pendler, i perioden fra 2000 til 2013.

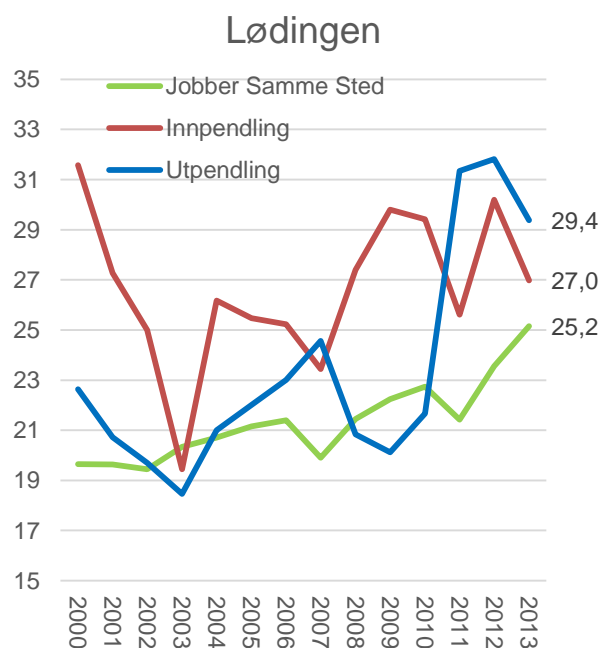
I Vågan har andelen høyt utdannede blant de som pendler ut til enhver tid vært høyere enn andelen som pendler inn og som jobber i egen kommune. Andelen høyt utdannede blant de som jobber i samme kommune har økt mye siden 2000.

I Lødingen var andelen høyt utdannede blant de som pendler ut lavere enn hos de som pendler inn frem til 2011. Mens andelen utdannede hos de som pendler inn og ut har vært skiftende, har andelen høyt utdannede hos de som jobber samme sted vært ganske jevn.

Dette er ikke så rart siden både Vågan og Lødingen er kommuner preget av lite pendling, slik at størsteparten av den sysselsatte befolkningen jobber i samme kommune og de fleste arbeidsplassene er besatt av noen som bor i samme kommune.

Figur 78: Andel med høyere utdanning hos de som pendler ut, pendler inn og arbeider i Vågan.

Figur 79: Andel med høyere utdanning hos de som pendler ut, pendler inn og arbeider i Lødingen.

6.2 Utdanningsnivå sektorer

Det er stor forskjell på utdanningsnivået i de ulike sektorene. Fylke og stat har mye høyere andel med høyere utdanning enn de andre sektorene. Over 70 prosent av de som arbeider i fylkeskommunene har høyere utdanning, mens 65,3 prosent av de statsansatte har minst 3-årig utdanning.

Næringslivet har mye lavere andel utdannede enn offentlig sektor. 26,1 prosent av de som jobber i næringslivet i Norge har høyere utdanning.

Andelen høyt utdannede i fylkeskommunal sektor er større i både Vågan og Lødingen enn i landet som helhet, men noe mindre enn på landsbasis.

I statlig sektor er andelen høyt utdannede i Lødingen lav. 37,8 prosent av de som jobber i statlig sektor hadde høyere utdanning. Også i kommunesektoren er andelen høyt utdannede lavere i Vågan og Lødingen enn i Nordland og i landet som helhet. I privat sektor er forskjellen størst. Andelen høyt utdannede i næringslivet er mye lavere enn andelen på landsbasis.

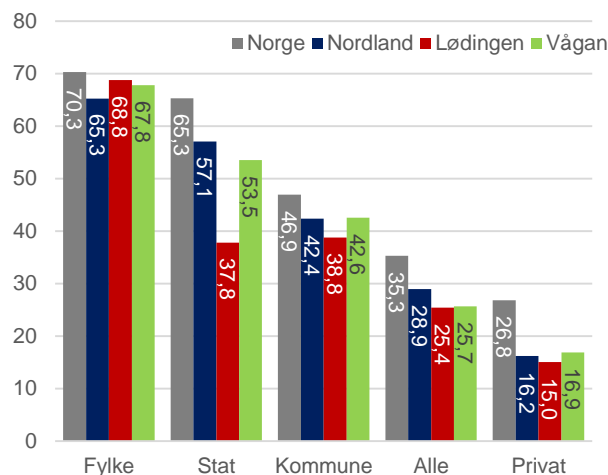
Sektorsammensetningen har naturligvis stor betydning for den regionale variasjonen i utdanningsnivået. Steder hvor en stor andel av sysselsettingen er i offentlig sektor vil naturlig få et høyere utdanningsnivå i arbeidslivet, og sannsynligvis også i befolkningen.

6.2.1 Utdanningsnivå næringslivet

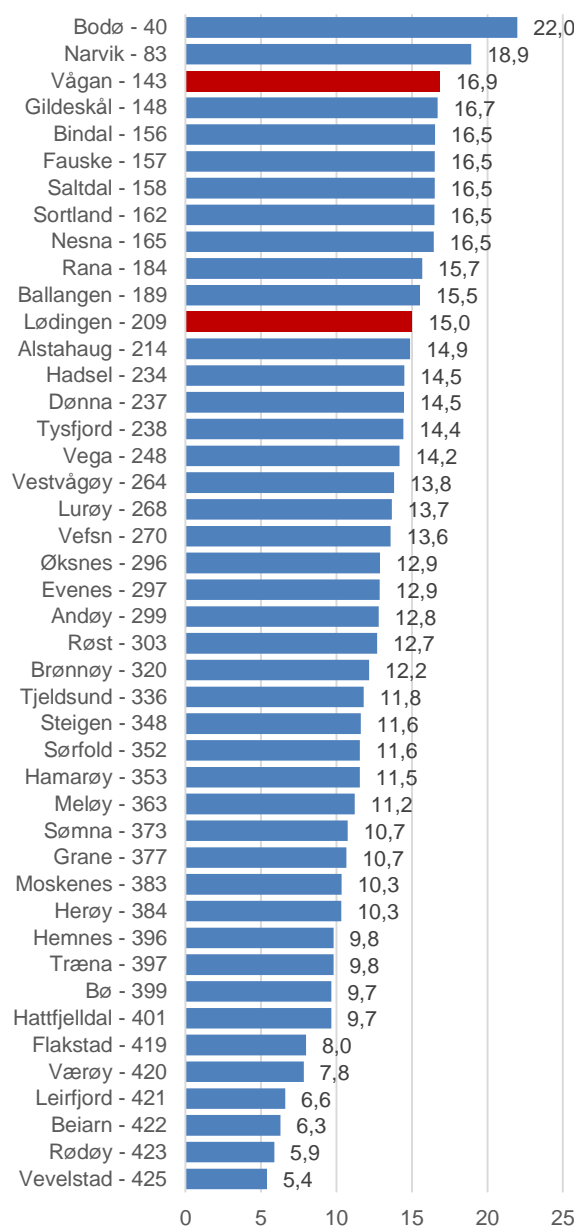
I resten av kapittelet skal vi se spesielt på utdanningsnivået i næringslivet. Variasjonen i utdanningsnivå i næringslivet er vist i figur 81.

Andelen høyt utdannede i næringslivet i Vågan er høyere enn i de fleste kommuner i Norge. I Nordland har bare Bodø og Narvik en større andel høyt utdannede i sitt næringsliv.

Andelen høyt utdannede i næringslivet i Lødingen er omtrent middels på landsbasis, men over middels i Nordland.

Figur 80: Andel med høyere utdanning etter sektor, 2012.

Figur 81: Andel med høyere utdanning i næringslivet, etter arbeidssted i 2013.

6.3 Hvorfor varierer utdanningsnivået?

Det er store forskjeller mellom utdanningsnivået i de ulike bransjene. I figuren til høyre ser vi at i noen bransjer, som tele og IKT og teknisk/vitenskapelige tjenester, er andelen ansatte med høyere utdanning godt over 50 prosent. I bransjer som bygg og anlegg og handel er andelen rundt 10 prosent. I figuren til høyre sammenlikner vi utdanningsnivået i Vågan, Lødingen og Norge bransje for bransje.

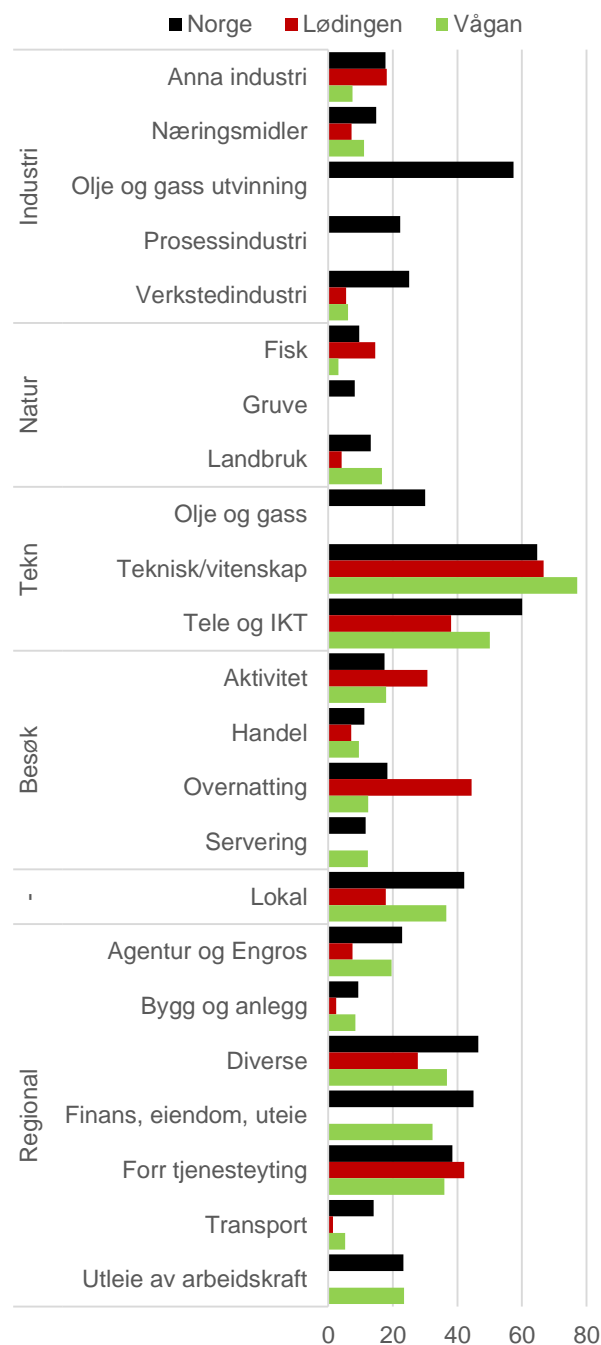
Andelen høyt utdannede innen tekniske og vitenskapelige tjenester er noe høyere i Vågan og Lødingen enn i landet som helhet. Nivået er spesielt høyt i Vågan. Fra kapittel 2 om næringstyper og bransjer kom det frem at antall arbeidsplasser innen de tekniske og vitenskapelige tjenestene i Vågan og Lødingen er hhv. 35 og 12. Når antallet er så lite, vil det kunne være tilfeldigheter som spiller inn, så vi skal være forsiktige med å tolke noe ut ifra dette.

Innen overnattingsbransjen er andelen høyt utdannede høy i Lødingen sammenliknet med andelen nasjonalt og andelen i Vågan. Men riktig nok er det bare ni personer som jobbet innen overnatting i Lødingen i 2013, så at andelen høyt utdannede er høy, er nok også tilfeldig.

Fra kapittelet om lokaliseringkvotienter så vi at fiske er bransjen med høyest relativ sysselsettingsandel i både Vågan og Lødingen. Andelen høyt utdannede innen fiske er lav på landsbasis. Andelen høyt utdannede innen fiske er noe høyere i Lødingen enn i landet som helhet.

Det er de regionale næringene som sysselsetter flest i Vågan. Andelen høyt utdannede bransje for bransje er enten like høy som andelen nasjonalt eller lavere.

Både i Vågan og Lødingen er andelen høyt utdannede innen transportbransjen relativt lav.

Figur 82: Andel av ansatte med minst tre års høyere utdanning i ulike bransjer i Norge, Vågan og Lødingen.

6.3.1 Bransjeeffekt

Ettersom det er store forskjeller i utdanningsnivået mellom bransjene, vil det være interessant å undersøke om de regionale ulikhetene mellom utdanningsnivå i næringslivet skyldes at bransjestrukturen er forskjellig. Det har vi gjort i figuren til høyre. Bransjeeffekten er beregnet gjennom å kalkulere hvilken andel ansatte med høy utdanning det ville vært dersom det var gjennomsnittlig utdanningsnivå i hver enkelt bransje, og deretter trekke fra næringslivets generelle utdanningsnivå. Når vi har regnet ut bransjeeffekten, kan vi også se om noen regioner har unormalt høyt utdanningsnivå når bransjeeffekten er trukket fra.

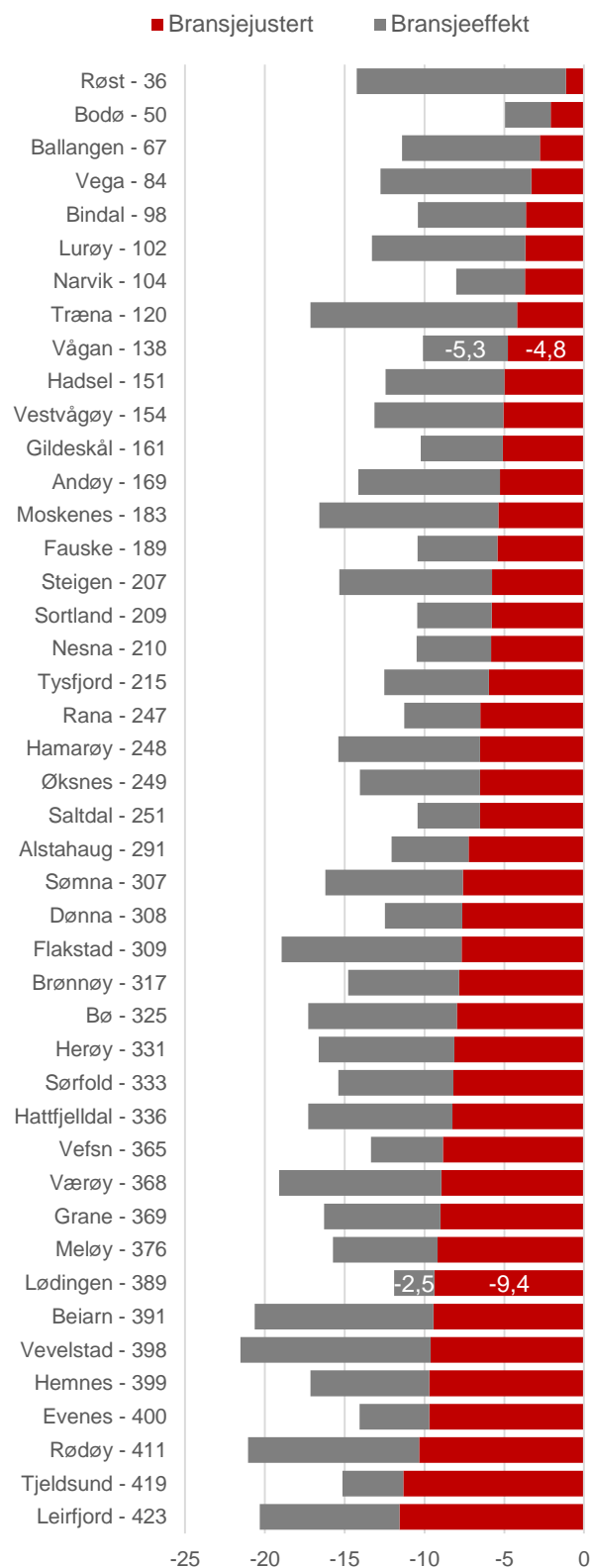
Ingen kommuner i Nordland har en bransjesammensetning som tilsier at andelen høyt utdannede i næringslivet skal være høyere enn landsgjennomsnittet. Og det er heller ingen kommuner som har et positivt bransjustert utdanningsnivå.

To sider tilbake så vi at andelen høyt utdannede i næringslivet i Vågan var på 16,9 prosent, mens andelen på landsbasis er på 26,8 prosent. Differansen er på 9,9 prosentpoeng i Vågans disfavør. Årsaken til denne forskjellen skyldes mest av alt en dårlig bransjestruktur, men også en lav bransjustert andel.

Forskjellen mellom utdanningsnivået i Lødingen og andelen nasjonalt er på 11,8 prosentpoeng. Det meste av denne forskjellen kan forklares av et lavt bransjustert nivå. Bransjeeffekten er liten. Det betyr at bransjesammensetningen i Lødingen er slik at forventet andel høyt utdannede i næringslivet er nesten like høy som andelen nasjonalt.

Selv om det bransjusterte utdanningsnivået i Vågan er negativt, er det bedre enn i de fleste andre kommuner.

Det bransjusterte utdanningsnivået i Lødingen er lavt og under middels på landsbasis.

Figur 83: Avvik mellom regionenes utdanningsnivå i næringslivet og nivået i Norges næringsliv, dekomponert i bransjeeffekt og bransjustert andel.

7. NæringsNM

NæringsNM er utviklet for å måle hvordan næringslivet presterer i ulike områder i Norge. For å måle næringsutviklingen i en kommune, ser vi på fire mål: Nyetableringer, lønnsomhet, vekst og næringslivets størrelseⁱⁱⁱ.

NæringsNM	Nyetableringer	<ol style="list-style-type: none"> 1. Etableringsfrekvens: Antall nyregistrerte foretak som andel av eksisterende foretak i begynnelsen av året 2. Bransjejustert etableringsfrekvens: Basert på etableringsfrekvens, justert for effekten av bransjestrukturen 3. Vekst i antall foretak: Etableringsfrekvensen fratrukket nedlagte foretak
	Lønnsomhet	<ol style="list-style-type: none"> 4. Andel foretak med positivt resultat før skatt 5. Bransjejustert lønnsomhet: Andel foretak med positivt resultat før skatt, justert for effekten av bransjestruktur, bedriftens omsetning og alder. 6. Andel foretak med positiv egenkapital
	Vekst	<ol style="list-style-type: none"> 7. Andel foretak med omsetningsvekst høyere enn prisstigningen (KPI) 8. Andel foretak med realvekst justert for bransjestruktur, bedriftens omsetning og alder. 9. Andel foretak med vekst i verdiskaping 10. Andel foretak med vekst i verdiskaping, justert for bransjestruktur, bedriftens omsetning og alder.
	Næringslivets størrelse	<ol style="list-style-type: none"> 11. Antall arbeidsplasser i næringslivet som andel av befolkningen

Nyetableringer i regioner og kommuner blir målt med tre indikatorer. Den første, etableringsfrekvens, måler antall nyregistrerte foretak i forhold til eksisterende antall foretak i begynnelsen av året. Bransjejustert etableringsfrekvens er etableringsfrekvensen fratrukket virkningen av bransjestrukturen i regioner og kommuner. Denne indikatoren forteller oss om regionen har få eller mange etableringer når vi tar hensyn til at etableringsfrekvensen varierer mye mellom ulike bransjer. Den tredje indikatoren er vekst i antall foretak. Dette vil være etableringsfrekvensen fratrukket frekvensen av nedlagte foretak, samt innflyttede foretak fratrukket utflyttede.

Lønnsomheten i regionenes næringsliv blir målt med tre indikatorer. Den første er andel foretak med positivt resultat før skatt. I tillegg har vi målt andelen lønnsomme foretak justert for bransjestruktur, bedriftenes omsetning og alder. Den tredje indikatoren er andel foretak med positiv egenkapital.

Vekst i regionene er målt med andel foretak med omsetningsvekst større enn prisstigningen. Også her har vi en indikator som justerer for bransjestruktur, omsetning og alder. Den tredje indikatoren er andel foretak av samtlige regnskapspliktige foretak på stedet som har vekst i verdiskaping. Det er også en siste indikator der det er justert for forskjeller i bransjestruktur, omsetning og alder til foretakene.

Indikatoren «næringslivets størrelse» er antall arbeidsplasser i næringslivet som andel av befolkningen på stedet. For hver indikator rangeres både regioner og kommuner. Rangeringsnumrene legges så sammen innenfor hver gruppe. Til slutt summeres rangeringsnumrene for de fire indeksene nyetablering, lønnsomhet, vekst og næringslivets størrelse. Regionen og kommunen som har lavest sum, kommer ut som vinner av NæringsNM.

Nyetableringer

Etableringsfrekvensen er antall nyetablerte foretak som prosent av antall eksisterende foretak i begynnelsen av året.

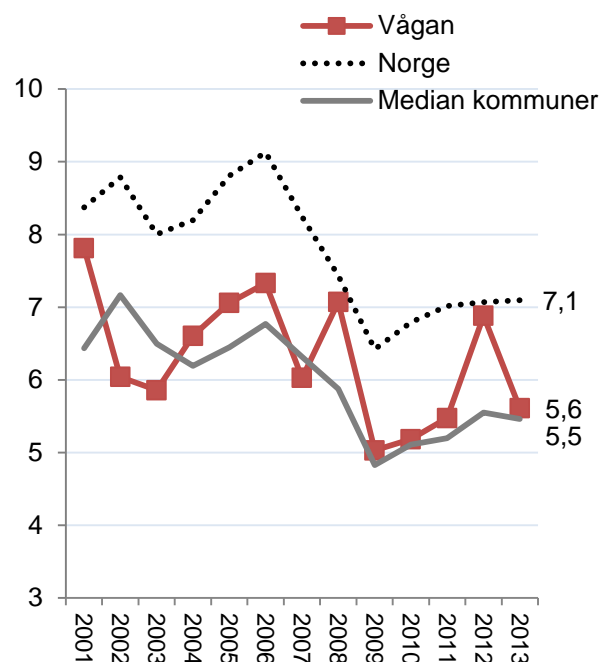
Etableringsfrekvensen i Norge har vært ganske høy i hele perioden fra 2001 til 2006, før den begynte å synke. I de siste årene har landets etableringsfrekvens ligget på rundt sju prosent. Mediankommunens etableringsfrekvens er lavere enn landets fordi de store bykommunene drar opp gjennomsnittet mye.

I 2013 var etableringsfrekvensen i Vågan på 5,6 prosent. Nivået er omtrent som for mediankommunen, og under landsgjennomsnittet. Året før hadde Vågan høyere etableringsfrekvens. Da var den som på landsbasis.

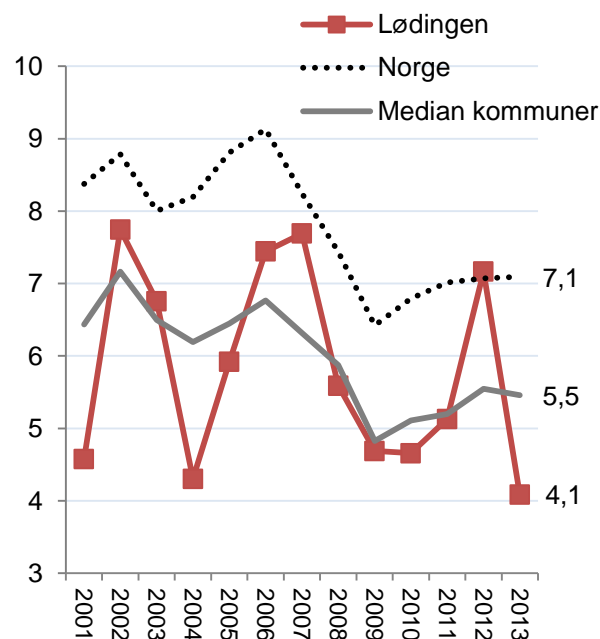
Som i landet som helhet og som for medianen av norske kommuner har etableringsfrekvensen svunget en del, men trenden er at etableringsfrekvensen er avtakende.

Etableringsfrekvensen i Lødingen var på 4,1 prosent i 2013. Dette er et stort fall fra året før, da etableringsfrekvensen var som på landsbasis.

I likhet med Vågan har etableringsfrekvensen i Lødingen vært over og under medianen og nesten til enhver tid under landsgjennomsnittet.

Figur 84: Etableringsfrekvensen i Vågan, Norge og medianen av kommunene i Norge i perioden 2001-2013.

Figur 85: Etableringsfrekvensen i Lødingen, Norge og medianen av kommunene i Norge i perioden 2001-2013.

7.1.1 Etableringsindeksen for kommuner

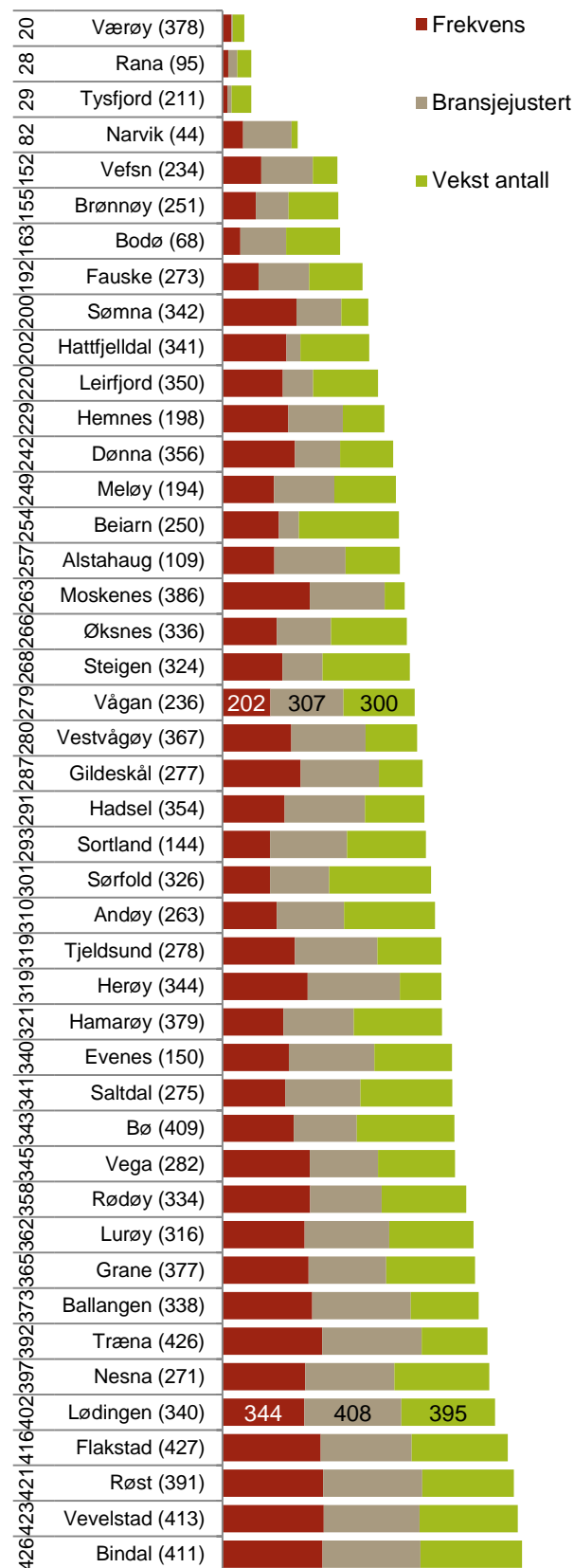
Etableringsindeksen har tre indikatorer for nyetablering, etableringsfrekvensen, den bransjejusterte etableringsfrekvensen og vekst i antall foretak. Den bransjejusterte etableringsfrekvensen tar hensyn til bransjestrukturen, og måler etableringsfrekvensen bransje for bransje. Vekst i antall foretak er etableringsfrekvens fratrukket andel nedlagte foretak. Til sammen gir etableringsindeksen et godt bilde på etableringsaktiviteten i regionene.

I figur 67 ser vi hvilken rangering kommunene i Nordland har for etableringsfrekvensen det siste året og de siste ti årene samlet.

Etableringsfrekvensen i både Vågan er Lødingen er rangert under medianen i 2013. Begge kommunene har også over en tiårsperiode hatt en etableringsfrekvens som er under middels.

Vågan rangerer over middels for indikatoren på etableringsfrekvensen, men rangeringen på den bransjejusterte etableringsfrekvensen og vekst i antall foretak trekker den samlede rangeringen ned.

Lødingen rangerer lavt på samtlige indikatorer, og er blant kommunene i Norland med lavest etableringsfrekvens. Lødingens rangering i 2013 er ganske mye lavere enn snittplasseringen for de siste ti årene.

Figur 86: Etableringsindeksen for kommunene i Nordland, med rangeringsnummer for hver av indikatorene. Rangering for etableringsindeksen er vist helt til venstre. I parentes er rangeringen for etableringsindeksen siste ti år.

7.2 Lønnsomhet

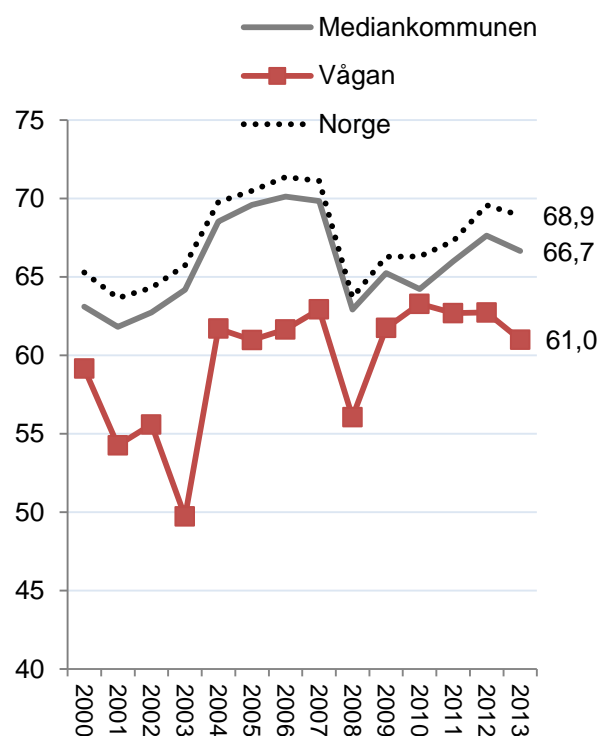
Lønnsomheten i næringslivet måles som andel av foretakene med positivt resultat før skatt. Med denne metoden teller små og store foretak likt.

Lønnsomheten i norsk næringsliv var på topp i årene fra 2004 til 2007. I 2008 sank lønnsomheten brått, for deretter å stige de tre neste årene. I 2013 hadde 68,9 prosent av alle regnskapspliktige foretak positivt resultat før skatt, noe som var en liten nedgang fra 2012.

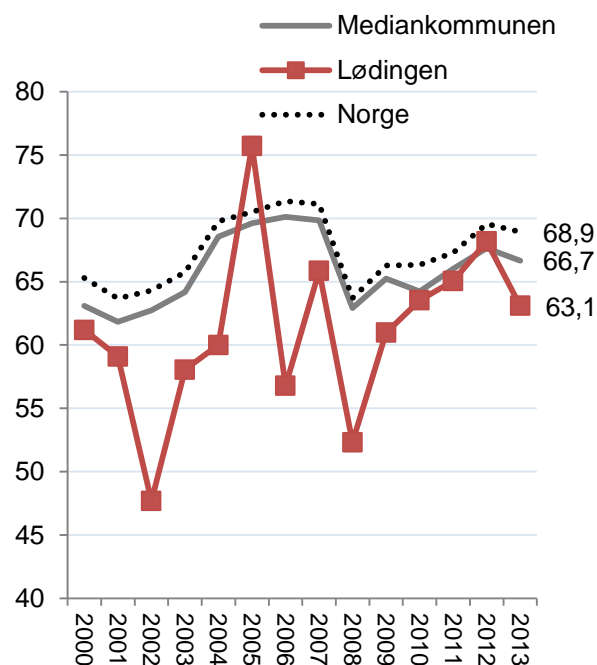
Andelen lønnsomme foretak har i hele perioden vi har målt for vært lavere i Vågan enn på landsbasis og også lavere enn medianverdien. I 2013 hadde 61 prosent av foretakene positivt resultat før skatt.

Andelen lønnsomme foretak i Lødingen er noe høyere enn i Vågan. Andelen var på 63,1 prosent i 2013, en nedgang fra året før.

Andelen lønnsomme foretak i Lødingen har i perioder vært som for medianen, og i ett år var andelen høyere enn andelen nasjonalt. I de fleste årene har andelen vært lavere enn andelen for medianen av norske kommuner.

Figur 87: Prosentvis andel foretak med positivt resultat før skatt i Vågan sammenliknet med Norge og medianen av kommunene i Norge i perioden 2000-2013.

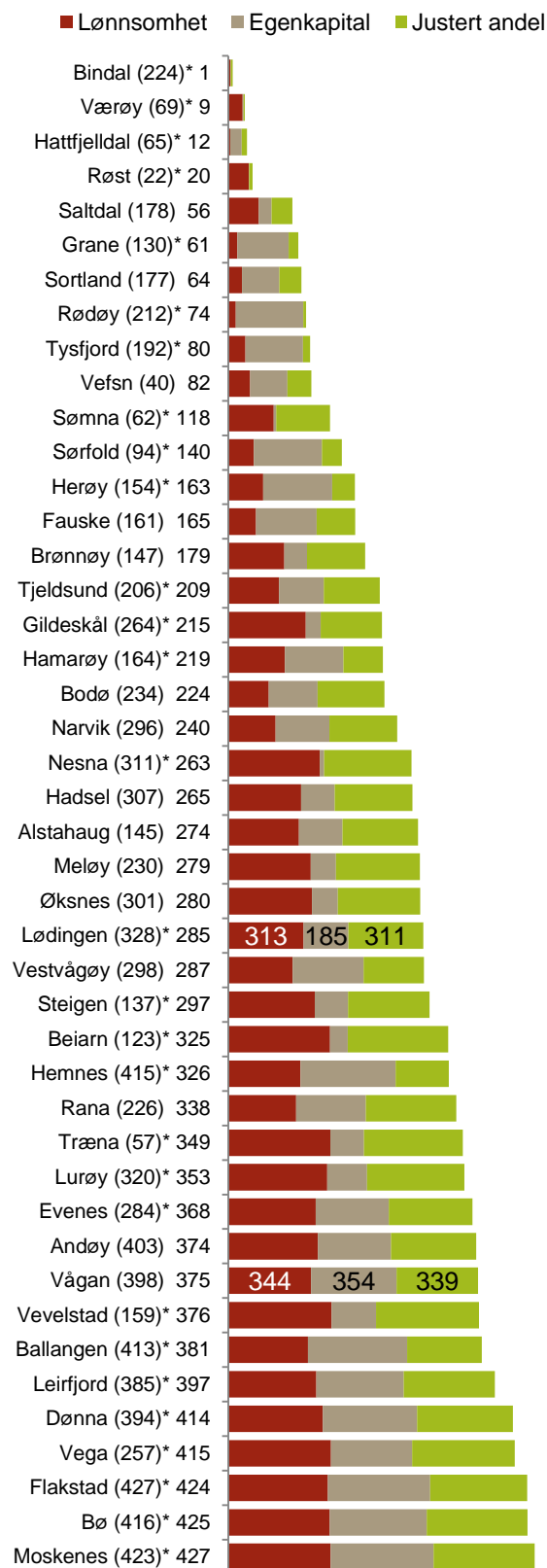
Figur 88: Prosentvis andel foretak med positivt resultat før skatt i Lødingen sammenliknet med Norge og medianen av kommunene i Norge i perioden 2000-2013.

7.2.1 Lønnsomhetsindeksen for kommuner

I figur 69 ser vi hvordan kommunene gjør det på lønnsomhetsindeksen i 2013. Lønnsomhetsindeksen er sammensatt av tre indikatorer, andel foretak med positivt resultat, andelen av foretak med positiv egenkapital og andel lønnsomme foretak justert for bransje, størrelse og alder på foretakene.

Lødingen, som er markert med * siden kommunen er liten, rangerer som nummer 285 blant landets 428 kommuner på lønnsomhetsindeksen i 2013. Plasseringen er under middels nasjonalt, og omtrent middels i Nordland. Lødingen gjør det rimelig bra på indikatoren for andelen av foretak med positiv egenkapital, men mindre bra på de to øvrige indikatorene. Lødingen har over den siste tiårsperioden vært relativt mer lønnsom enn i 2013.

Vågan rangerer lavt på lønnsomhetsindeksen og gjør det dårlig på alle tre indikatorene. Plasseringen for 2013 er litt bedre enn snittplasseringen for de siste ti årene, så kanskje kommunen er på vei til å få et mer lønnsomt næringsliv? (Når lønnsomhet måles med disse indikatorene.)

Figur 89: Lønnsomhetsindeksen for kommunene i Nordland. Rangering blant landets 428 kommuner i 2013 til venstre, og rangering siste ti år i parentes. Rangering for de tre lønnsomhetsindikatorene vises i figuren. Kommuner merket med * er små kommuner.

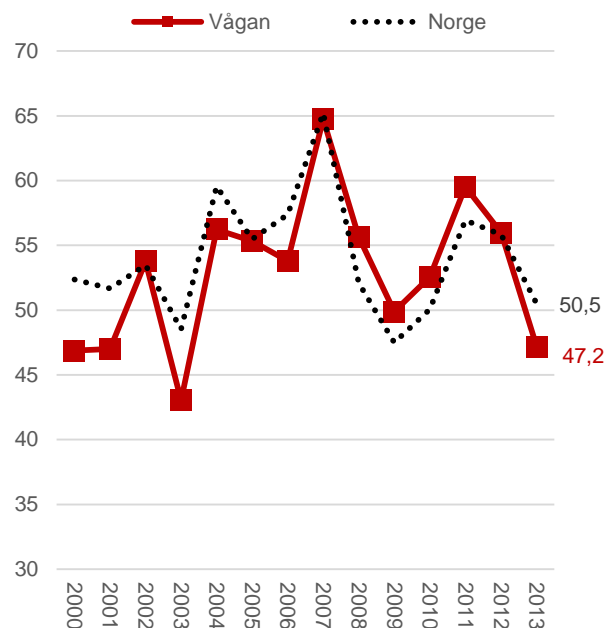
7.3 Vekst

Andel vekstforetak i Norge var rekordhøyt i 2007, da 65,2 prosent av foretakene hadde omsetningsvekst høyere enn prisstigningen. Andel vekstforetak sank deretter dramatisk de to neste årene, og var på 47,5 prosent i 2009. Etter dette tok andelen vekstforetak seg opp, men falt ganske mye fra 2012 til 2013. I 2013 hadde 50,5 prosent av alle foretakene i Norge omsetningsvekst høyere enn prisstigningen.

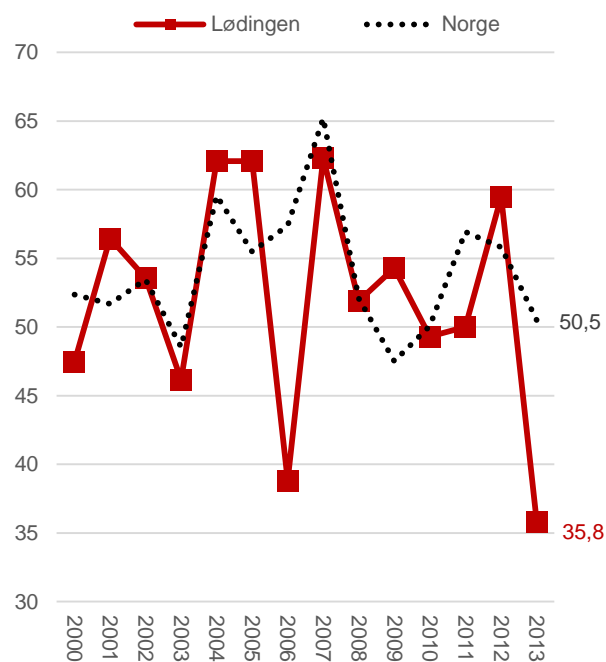
I Vågan hadde 47,2 prosent av foretakene en omsetningsvekst høyere enn prisstigningen i 2013. Dette er litt lavere enn andelen nasjonalt, og en nedgang fra året før. Andelen vekstforetak i Vågan har i stor grad fulgt andelen på landsbasis.

I Lødingen har det skjedd et dramatisk fall fra 2012 til 2013. Mens 60 prosent av foretakene hadde omsetningsvekst høyere enn prisstigningen i 2012, har andelen dalt til 35,8 prosent i 2013.

Det har vært store sprik i andelen vekstforetak i Lødingen fra ett år til et annet. Dette skyldes nok at kommunen er liten, og at antall foretak derfor er lite. Og da vil små endringer gi store prosentvise utslag.

Figur 90: Andel foretak med omsetningsvekst høyere enn prisstigningen i Vågan og Norge.

Figur 91: Andel foretak med omsetningsvekst høyere enn prisstigningen i Lødingen og Norge.

7.3.1 Vekstindeksen for kommuner

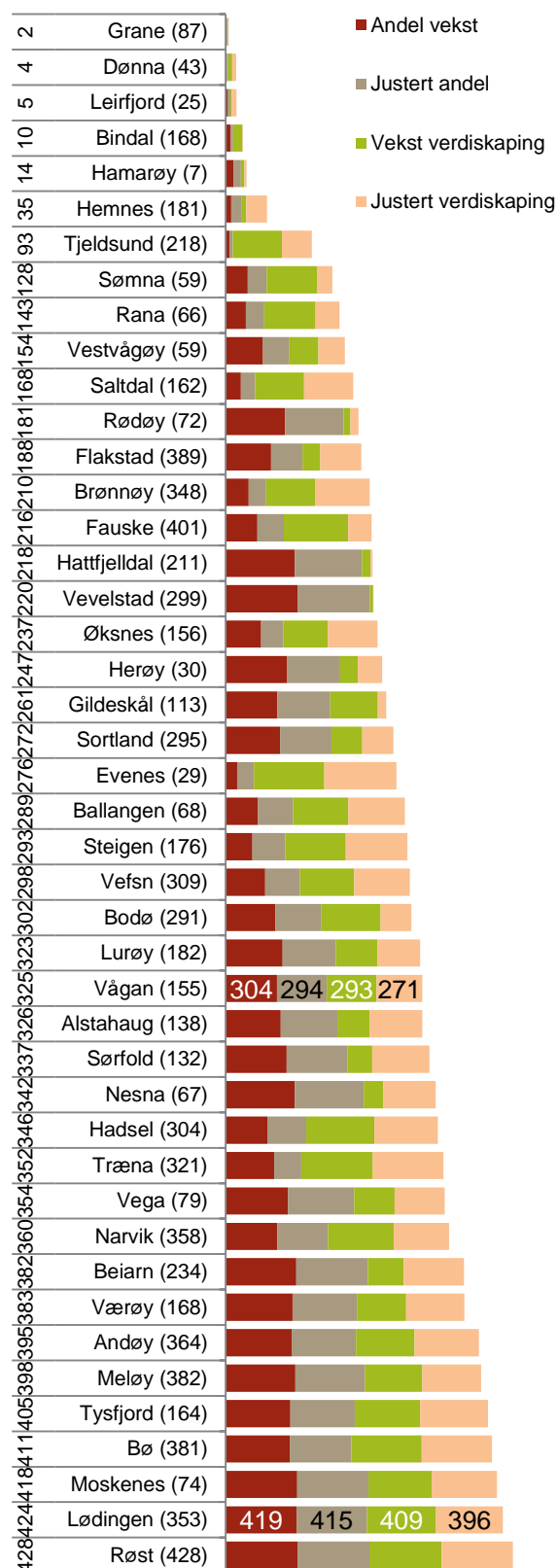
Vi måler veksten i næringslivet i kommunene ved hjelp av fire indikatorer. Den første indikatoren er andel foretak med omsetningsvekst høyere enn prisstigningen. Den andre indikatoren er andel vekstforetak, justert for foretakenes bransje, størrelse og alder. Den tredje indikatoren er andel foretak med vekst i verdiskapingen. Den siste er justert andel med vekst i verdiskaping. Den endelige vekstindeksen er basert på kommunenes rangering med hensyn til de fire vekstindikatorer.

Vekstindeksen varierer ganske mye fra år til år, og en skal dermed ikke legge så mye vekt på et enkelt år, men svært lave verdier på vekstindeksen over en tiårsperiode er et dårlig tegn.

I 2013 var det fire kommuner som kom dårligere ut enn Lødingen på vekstindeksen. Lødingen har over tid rangert lavt, men plasseringen i 2013 er mye lavere enn snittplasseringene for det siste tiåret.

Vågan har gått fra en gjennomsnittlig over middels plassering til en plassering under middels i 2013. Vågan rangerer under middels på samtlige indikatorer i 2013.

Verken Vågan eller Lødingen ser dermed ut til å være kommuner preget av foretak i vekst.

Figur 92: Vekstindeksen for kommunene i Nordland. Rangering blant landets 428 kommuner i 2013 til venstre, og rangering siste ti år i parentes. Rangering for de tre vekstindikatorer vises i figuren.

7.4 NæringsNM for kommuner

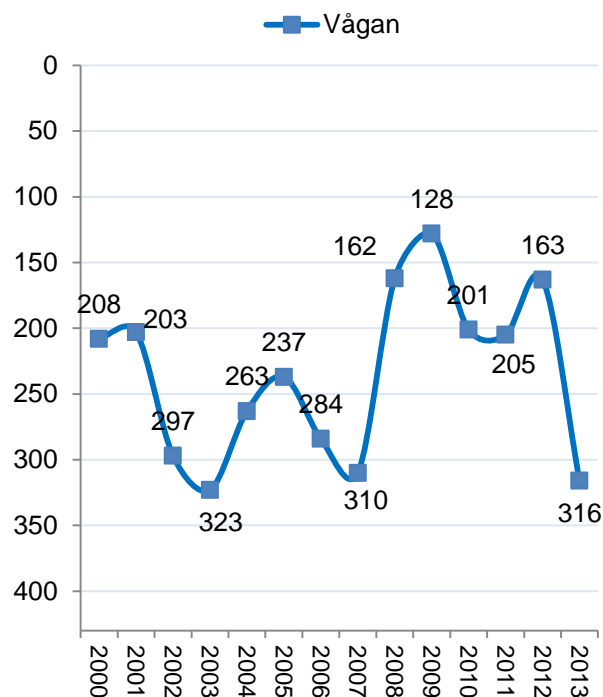
NæringsNM er en rangering av kommuner, regioner og fylker basert på et sett med 11 indikatorer for nyetableringer, lønnsomhet, vekst og næringslivets størrelse. Formålet er å komme fram til et mål som forteller hvordan næringslivet samlet sett gjør det i en kommune, region eller fylke. Telemarksforskning har utarbeidet NæringsNM for NHO de siste elleve årene.

Figurene til høyre viser plasseringen til Vågan og Lødingen i årene 2000-2013.

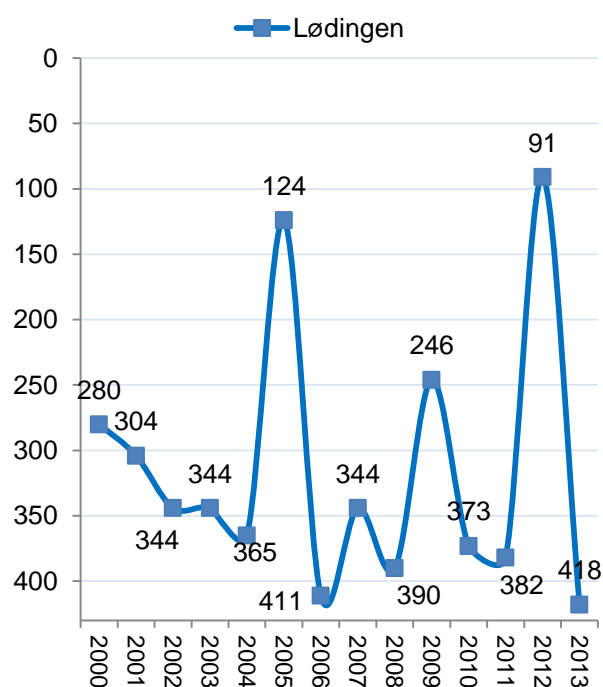
Både Vågan og Lødingen fikk en under middels plassering i NæringsNM i 2013. Vågan kom på 316. plass, og Lødingen på 418. plass.

Vågans beste plassering var i 2009, da kommunen kom på 128. plass. Lødingen gjorde det bra i fjor. Da kom kommunen på 91. plass. Fallet fra 2012 til 2013 har vært dramatisk.

Lødingen har hatt store svingninger i sine plasseringer, spesielt siden 2004. Dette kan skyldes at Lødingen er en liten kommune, og da vil små endringer gi store utslag.

Figur 93: Rangeringen til Vågan i NæringsNM i perioden 2000-2013.

Figur 94: Rangeringen til Lødingen i NæringsNM i perioden 2000-2013.

7.4.1 Kommunene i Nordland

Både Vågan og Lødingen fikk en dårligere plassering i NæringsNM i 2013 enn i den forrige tiårsperioden.

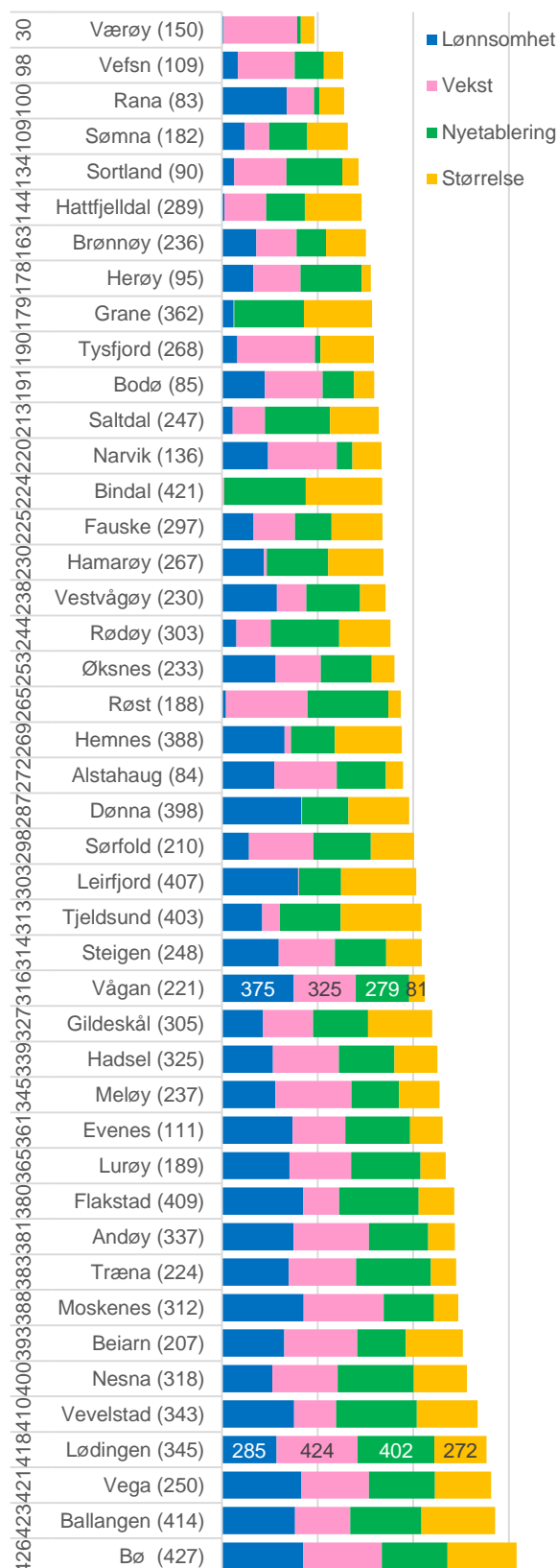
I Vågan utgjør antall arbeidsplasser en forholdsvis stor andel av befolkningen. Derfor blir Vågans plassering trukket opp av indikatoren for næringslivets størrelse.

På landsbasis kom ti kommuner dårligere ut enn Lødingen i 2013, mens tre kommuner gjorde det dårligere i Nordland.

Vågan rangerer litt under middels blant fylkene i Nordland og også under middels i nasjonal sammenheng.

Værøy er vinneren fra Nordland i årets NæringsNM. Værøy kom på 30. plass, en forbedring fra en snittplassering som nummer 150.

Taperen i årets NæringsNM er Bø. Bø gjorde det dårlig i år så vel som de ti foregående.

Figur 95: NæringsNM for kommunene i Nordland. Rangering blant landets 428 kommuner i 2012 til venstre, og rangering siste ti år i parentes. Rangering for de fire indeksene vises inni figuren.

ⁱ Bransjeinndelingen tar utgangspunkt i registerdata for arbeidssted, med tilhørende NACE på 5-siffernivå.

ⁱⁱ Vi baserer oss å at sysselsettingsandelene innenfor hvert årstrinn er konstant, og har brukt SSBs middelframskrivning om antall personer i alle årstrinn hvert år til 2040.

ⁱⁱⁱ Alle tall for nyetableringer, vekst og lønnsomhet baserer seg på data som Telemarkforskning har fått levert fra Brønnøysundregistrene.